Rebîu'l Âhir 1446

teuhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | EKİM '24 | YIL: 13 | SAYI: 140 | FİYATI: 60₺ | ISSN: 2148-4635

YAHUDİ ZULMÜ FİLİSTİN FAİZ

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

SPOTİFY KANALLARIMIZ

AÇILDI

Halis Bayancuk Hoca
Resmî Spotify Hesabı

Tevhid Dersleri
Resmî Spotify Hesabı

Tevhidî Uyanış
Resmî Spotify Hesabı

Tevhid Meali
Resmî Spotify Hesabı

Kanallarımıza erişebilmek için
QR kodu okutabilirsiniz.

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak 140. sayımızı siz değerli okuyucularımıza takdim etmenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız bu sayımızda, tüm dünyayı fesada uğratan Yahudi zulmünün arkasındaki asli güç kaynağına odaklanıyor ve vahyin önemle üzerinde durarak şiddetle menettiği faizin günümüz sömürü düzenini nasıl ayakta tuttuğunu gözler önüne seriyor.

Talha Akman, Haşr Suresi'nin 19. ayetinden yola çıkarak Rabbimizden (cc) yüz çevirmenin ve O'nun ayetlerine ilgisiz kalmanın getireceği İlahi cezayı bizlere hatırlatıyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabilerimizden Câbir ibni Abdullah'ın (ra) bu sıfatı almasındaki sebepleri incelemeye başlıyor.

Emre Acar, kişinin sözleri ile amelleri arasındaki uyumun önemini, bunu elde etmenin yollarını ve aksi hâlde oluşacak tehlikeleri konu ediniyor.

Ömer Akduman, önceki sayılarımızda açıklamaya başladığı hadisin son kısmında "Allah'tan (cc) yardım istemek" konusunu farklı yönleriyle açıklıyor.

Salim Kandemir, seçkin sahabilerimizin hayatını perde perde aktardığı yazı dizisinde Allah Resûlü'nün (sav) "Ümetimin Emini" lakabını verdiği Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'ı tanıtmaya geçen ay kaldığı yerden devam ediyor.

Kerem Çağlar, Aile Makaleleri serisinin bu bölümünde eşler arasındaki ilişkinin sıhhati için sağlıklı iletişimin önemine değiniyor ve ruh hâllerinin müsait olduğu özel zamanların istenen kalitedeki iletişimi sağlamak adına ne denli büyük bir fırsat olduğundan bahsediyor.

Zeynep Bayancuk, bir hedefe doğru adım atarken yetişmiş bir insanın başkaca birçok imkân ve değerden çok daha kıymetli olduğunu vurguluyor. İçinde bulunduğu yapı bünyesinde kendisinden bir talepte bulunulmasa da durumdan vazife çıkararak kendiliğinden bu konuda adım atan kimselerin önemine ve ne denli az bulunduklarına değiniyor.

Dr. Gözde Tercuman, insan beyninin çalışma prensipleri üzerine açıklamalarına farklı bir yönden devam ediyor.

Elif Duruk, çocukların gelişiminde ebeveyn faktörünün önemi doğrultusunda çocukların mutlu olabilmesinin ebeveynlerin mutluluğuna bağlı olduğunu anlatan yazısını istifademize sunuyor.

Melek Şeref, Gençlerle Muamele köşesinde onlarla kurulacak ilişkide güveni tesis etme hususuna odaklanıyor.

Sultan Amed Yaşar, yapay zekâ alanında etik kavramını ele alıyor.

Osman Sadıkoğlu, Allah'ın (cc) Er-Rabb ismini ve bu ismin kapsamını anlatmaya devam ediyor.

Bu sayımızda sizlere Abdullah ibni Abdulhamid El-Eserî'nin "Meşru ve Gayrımeşru Tevessül Çeşitleri ve Hükümleri" isimli eserini tanıtıyor, tasavvuf camiası başta olmak üzere bedbaht zümrelerin aslından uzaklaştırdığı tevessülü hakikatiyle benimseyebilmeyi, hakkıyla amel edebilmeyi umarak tüm okurlarımızın faydalanmasını diliyoruz.

Rabbimizin izniyle 140. sayımızı istifadenize sunuyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2/A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- **Kırıkkale** : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşihan/KIRIKKALE

Ekim 2024 | Rebîu'l Âhir 1446
Yıl: 13 | Sayı: 140 | Fiyat: 60₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

Halis BAYANCUK HOCA

YAHUDİ ZULMÜ, FİLİSTİN, FAİZ

Kur'ân ve Sahih Sünnetin faize yaklaşımını okuyan Müslim; faize yaklaşımın çok sert olduğunu, birçok masiyet için zikredilmeyen tehdit ve yakıştırmanın faize yapıldığını görür. Faizi "geciken borcun cezası" olarak değerlendiriyorsa, hükme iman etse de İlahi hitaptaki sertliğin hikmetini kavrayamaz.

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Okumakta olduğunuz sayı yayımlandığında Aksa Tufanı operasyonunun görünür kıldığı İsrail zulmünü bir yıldır konuşuyor olacağız. Rabbimden niyazım ikinci yıla İsrail'in zelil, yenilmiş ve işlediği zulümlerin hesabı sorulmuş olarak girmesidir. Konuşmadığımız bir diğer Yahudi zulmü ise faizdir. Oysa Yahudilerin elinde bir sömürü aracına dönüşen ve Filistinlilere yaptığı zulmün finans kaynağı da olan faiz; daha çetin, kapsamlı ve zararlı bir zulümdür. Asırlardır Yahudilerin tekelinde çalışan faiz, tüm insanlığa açılmış bir savaş ve tüm insanlığı tehdit eden bir zulümdür. Biz de bu yazımızda Yahudilerin insanlığa bir diğer zulmünden, faizden bahsedeceğiz.

Kur'ân ve Sünnette Faiz

"Faiz yiyenler, şeytanın dokunduğu (cin çarpmış) kimse gibi (kabirlerinden) kalkarlar. (Bu ceza:) 'Alışveriş de faiz gibidir.' demeleri nedeniyledir. Oysa Allah alışverişi helal, faizi ise haram kılmıştır. Kendisine Rabbinin (faize dair) öğüdü gelip de bu işe son verenin, (faizi bıraktıktan sonra) geriye kalan malı/önceki kazançları onundur. Ve onun durumu (hakkında verilecek hüküm) Allah'adır. Kim de faizli işleme geri dönerse bunlar ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır. **Allah, faizin bereketini siler, sadakaları ise artırır.** Allah, (faizi alışveriş gibi helal sayan) kâfiri ve (faizle muamele eden) günahkârları sevmez... **Şayet (faizli işlemleri) bırakmadıysanız (o hâlde) Allah'a ve Resûl'üne savaş ilan edin!** Şayet tevbe ederseniz mallarınızın (faiz bulaşmamış) ana sermayesi size aittir."[1]

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Faiz yetmiş üç kısımdır! Faizin en basiti kişinin annesiyle nikâhlanması gibidir!"[2]

Câbir'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), faizi yiyene, yedirene, yazana ve şahitlik yapana lanet etti ve 'Onlar faiz günahında ortaktır.' dedi."[3]

1. 2/Bakara, 275-276, 279
2. El-Mustedrek ale's Sahîheyn, 2259
3. Müslim, 1598

Buna göre ülke ekonomisine veya bireysel ticaretine faiz bulaştıranlar;

– Allah'a ve Resûl'üne harp ilan etmişlerdir.

– Allah (cc) tarafından lanetlenmişlerdir.

– Onların işlediği günah bir insanın annesiyle zina yapmasına denk bir günahtır.

– Onların ticaretinde asla bereket olmayacak, kazançları onlara huzur ve refah getirmeyecektir.

Kur'ân ve Sahih Sünnetin faize yaklaşımını okuyan Müslim; faize yaklaşımın çok sert olduğunu, birçok masiyet için zikredilmeyen tehdit ve yakıştırmanın faize yapıldığını görür. Faizi "geciken borcun cezası" olarak değerlendiriyorsa, hükme iman etse de İlahi hitaptaki sertliğin hikmetini kavrayamaz. Faizin hakikatini kavradığı zaman iman ettiği hükmün hikmetini anlayacak, Allah'ı (cc) tüm eksikliklerden tenzih edecektir. İman etmeyenlerin ise faiz yasağını kavraması neredeyse imkânsızdır. Kur'ân'ın indiği dönemde "Alışveriş de faiz gibidir." [4] diyerek bu itirazı dillendiren müşrikler, bugün de "Faizsiz ekonomi olmaz!" diyerek tepkilerini gösteriyorlar. [5]

Faiz Nedir?

Kur'ân ve Sünnete baktığımızda faizin yasaklandığı yerlerde faiz, mutlaka İslam'ın bazı müesseseleri ile karşılaştırılır. Böylece biz, faizin hangi İslami ilkeleri ve İslam'ın getirdiği hangi güzellikleri ortadan kaldırdığını daha iyi anlarız.

4. bk. 2/Bakara, 275
5. Fahreddin Er-Râzi, müşriklerin alışveriş ile faizi kıyaslama gerekçesini tefsirinde şöyle açıklar:

"Bu insanlar, şu benzerlikten dolayı, ribânın da helâl olduğu görüşündedirler: 'Birisi, bir elbiseyi on dirheme satın alıp, sonra onu on bir dirheme satarsa bu helâl olmaktadır. Aynen bunun gibi, on dirhemi, on bir dirheme sattığı zaman da bunun helâl olması gerekir. Çünkü aklen bu iki durum arasında herhangi bir fark yoktur. Bu, ribe´l-fadl hakkındadır. Ribe´n-nesie de böyledir. Çünkü bir insan o anda on dirhem değerinde olan bir elbiseyi, parasını bir ay sonra almak üzere on bir dirheme satarsa caiz olur. Tıpkı bunun gibi, on dirhemi, bir ay sonra geri almak üzere on bir dirhem mukabilinde verir ise, bunun da caiz olması gerekir. Çünkü aklen bu iki şekil, birbirinden farklı değildir. Zira birinci şekiller, iki taraf arasında bir rıza olduğu için caizdir. İkinci şekillerde de taraflar arasında bir rızâ olduğuna göre, bunların da caiz olması gerekir. Alışveriş, ihtiyaçları gidermek için meşru kılınmıştır. İnsanın o anda elinde hiçbir şeyin bulunmaması, fakat şiddetli ihtiyaç içinde olması ve ileride birçok mallara sahip olması mümkündür. İmdi eğer ribâ caiz olmaz ise, elinde parası bulunan kimse, o insana hiçbir şey veremez, böylece de o insan ihtiyaç ve sıkıntı içinde kalmaya devam eder. Fakat ribâ caiz olsa, parası olan kimse, karşılığında daha fazlasını alacağı için, o insana para verir; o insan da mal elde ettiğinde, borcunu fazlasıyla verebilir. Mal elde edildiği zaman, fazlasıyla borcu ödemek, o insan için, devamlı ihtiyaç içinde sürünmekten daha kolaydır. İşte bu durum, riba´nın (faiz´in) helâl sayılmasını gerektirir. Nitekim biz, ihtiyaçlar karşılansın diye, diğer alışverişlerin helâl olduğuna hükmetmişiz.'

İşte bu insanların alışverişi ribâ´ya benzetişleri böyledir. Allah Teâlâ, buna, tek bir sözle cevap vermiştir. O da şu âyettir: 'Hâlbuki Allah alışverişi helâl, ribâyı haram kılmıştır.' Cenâb-ı Hakk´ın bu cevabının izahı şöyledir: 'Sizin söylediğiniz husus, nassa, kıyâs ile karşı koymaktır. Bu ise, şeytanın işidir. Çünkü Allah Teâlâ, şeytana, Hz. Âdem için secde etmesini emredince kıyas yapıp Allah´ın emrine karşı çıkarak, 'Ben ondan hayırlıyım. (Çünkü) beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın.' demiştir." (Tefsîru'r Râzî, Huzur Yayınevi, 6/15, Bakara Suresi 265. ayetin tefsiri)

Vahiy, Faiz ile Zekât/İnfak Müessesesini Karşılaştırır

"İnfak ettiğiniz nafakaları ve adamış olduğunuz adakların tamamını hiç şüphesiz Allah bilir. Zalimler için hiçbir yardımcı yoktur... Faiz yiyenler, şeytanın dokunduğu (cin çarpmış) kimse gibi (kabirlerinden) kalkarlar. (Bu ceza,) 'Alışveriş de faiz gibidir.' demeleri nedeniyledir." [6]

"İnsanların malları artsın diye alıp verdiğiniz faizler, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını umarak verdiğiniz zekâtlar ise, işte kat kat arttırılacak olanlar bunlardır." [7]

Görüldüğü gibi Kur'ân, faiz ile infak ve zekât müessesesini karşılaştırmıştır. Zira infak ve zekât, servetin toplumda adilane dağılımını sağlayan ve toplumda yardımlaşma ahlakını pekiştiren İslami müesseselerdir. Oysa faizci toplumlarda yardımlaşma yoktur. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek yerine ihtiyaç sahiplerinden nemalanma, onların sıkışmışlığını ticari kâra dönüştürme anlayışı vardır. Şu ânda faizcilik yasaklansa ve onun yerine zekât müessesesi ikame edilse, İslam ülkelerindeki zekât potansiyeli on trilyon dolardır. İslam İş Birliği Teşkilatı'nın 2017 hesaplaması bu yöndedir. Neredeyse Türkiye büyüklüğünde on ülkenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde... Türkiye Diyanet Vakfı'nın bildirdiğine göre Türkiye'nin zekât potansiyeli ise 55 Milyar dolar. Bugün (2024), bu işin erbabı kardeşlerimize danıştığımda, devlet bu parayla 1.385.000 (yanlış okumadınız, bir milyon üç yüz seksen beş bin) konut inşa edebiliyor. Yani iki milyona yakın ailenin konut sorunu bir yıllık zekâtla son buluyor. [8] Yine 2019 yılı en zengin %60'lık kesimden zekât alınıp en düşük gelirli %20'ye aktarıldığında şöyle bir tablo çıkıyor ortaya: "Nüfusun en zengin %60'ının toplam geliri 3.335.278 milyon TL'dir (1.862.767 + 860.976 + 611.535 = 3.335.278). Bu gelirden %2,5 oranında zekât alınırsa 83.382 milyon TL (3.335.278 x 0,025 = 83.382) zekât geliri oluşur. Bu gelir en düşük gelirli %20'lik gruba transfer edilirse, bu grubun toplam geliri 249.442 milyon TL'den 332.824 milyon TL'ye, kişi başına geliri 14.990 TL'den 20.001 TL'ye çıkar. Yüksek gelirli %60'lık grubun toplam ve kişi başına geliri sadece %2,5 oranında azalırken, en düşük gelirli %20'lik gruptaki ortalama bir vatandaşın geliri yaklaşık %33 oranında artar." [9] Zekât aracılığıyla yapılan bu gelir transferini yıllara yaydığımız ve buna gönüllü infakları eklediğimiz zaman Allah Resûlü'nün (sav) şu müjdesini daha iyi kavrıyoruz:

6. 2/Bakara, 270-275
7. 30/Rûm, 39
8. Devletin şu ân Toki'ye ihale fiyatı metrekarede 19.000 TL. İşin erbabı olan kardeşler, yöneticilerin aldığı avanta ve aracıların kârı çıkarıldığında metrekare fiyatının 13.500 TL'ye düştüğünü söylüyor. En üst fiyattan dahi hesaplasak, yani devlet kâr elde ederek konut inşa etse, bir yıllık zekâtla bir milyon otuz dokuz bin ailenin konut ihtiyacı karşılanmış oluyor.
9. Türkiye'de Potansiyel Zekât Geliri ve Zekâtın Yoksulluğu Önleyici Rolü, Osman Demir (International Journal of Islamic Economics and Finance Studies, 2021/2: 163-182)

Görüldüğü gibi Kur'ân, faiz ile infak ve zekât müessesesini karşılaştırmıştır. Zira infak ve zekât, servetin toplumda adilane dağılımını sağlayan ve toplumda yardımlaşma ahlakını pekiştiren İslami müesseselerdir. Oysa faizci toplumlarda yardımlaşma yoktur. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek yerine ihtiyaç sahiplerinden nemalanma, onların sıkışmışlığını ticari kâra dönüştürme anlayışı vardır. Şu ânda faizcilik yasaklansa ve onun yerine zekât müessesesi ikame edilse, İslam ülkelerindeki zekât potansiyeli on trilyon dolardır. İslam İş Birliği Teşkilatı'nın 2017 hesaplaması bu yöndedir. Neredeyse Türkiye büyüklüğünde on ülkenin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde… Türkiye Diyanet Vakfı'nın bildirdiğine göre Türkiye'nin zekât potansiyeli ise 55 Milyar dolar. Bugün (2024), bu işin erbabı kardeşlerimize danıştığımda, devlet bu parayla 1.385.000 (yanlış okumadınız, bir milyon üç yüz seksen beş bin) konut inşa edebiliyor. Yani iki milyona yakın ailenin konut sorunu bir yıllık zekâtla son buluyor.

Muhil ibni Halîfe (rh) Adiyy ibni Hâtim'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:

"Allah Resûlü (sav) bana, 'Şayet ömrün uzun olursa (göreceksin ki), Kisrâ'nın hazineleri muhakkak fetholunacaktır.' dedi.

Ben de 'Kisrâ ibni Hürmüz'ün hazineleri mi?' dedim.

Allah Resûlü (sav) '(Evet) Kisrâ ibni Hürmüz'ün. Eğer senin ömrün uzun olursa, muhakkak avuç dolusu altın yahut gümüşü çıkarıp da sadaka vermek isteyecek; fakat bunu kabul edecek birini bulamayacak olan kimseyi de göreceksin.' "[10]

Bu, Allah Resûlü'nün (sav) Adiyy ibni Hâtim'e müjdesidir. Gerçekten de bu müjde vuku bulmuş, Ömer ibni Abdulaziz Dönemi'nde zekât dağıtımı için tellallar görevlendirilmesine rağmen zekât alacak adam bulunamamıştır.[11] Bugün İslam düşmanları zekât müessesesini, fakirliği ve sermaye sömürüsünü meşrulaştırma aracı olarak değerlendiriyorlar. Tarih bunun koca bir yalan olduğunun şahididir. Zekât ve infak, servet dağılımının araçlarından biridir ve fakirliği meşrulaştırmak şöyle dursun, fakirliği ortadan kaldırmış ve toplumu bir bütün olarak veren el konumuna yükseltmiştir.

Faiz ise bir ekonomik faaliyet değil, sömürü aracıdır. Elinde para olanların hiçbir emek ortaya koymadan para üzerinden para kazanması, toplumun dezavantajlı kesimlerine karşı üstünlük sağlamasıdır. BDDK'nın 2024 Mart ayında yayımladığı rapora göre bugün faizcilik yapan bankaların son durumu şudur: "Buna göre, Mart 2024 döneminde Türk bankacılık sektörünün, aktif büyüklüğü 25 trilyon 872 milyar 823 milyon lira oldu. Sektörün aktif toplamı 2023 yıl sonuna göre 2 trilyon 322 milyar 590 milyon lira arttı. Bu dönemde, en büyük aktif kalemi olan krediler 12 trilyon 930 milyar 367 milyon lira, menkul değerler 4 trilyon 440 milyar 877 milyon lira oldu. Böylece 2023 yıl sonuna göre sektörün toplam aktifi yüzde 9,9, krediler toplamı yüzde 10,7, menkul değerler toplamı yüzde 11,9 arttı. Bu dönemde kredilerin takibe dönüşüm oranı yüzde 1,49 oldu. Bankaların kaynakları içinde, en büyük fon kaynağı durumunda olan mevduat 2023 yıl sonuna göre yüzde 4,2 artışla 15 trilyon 469 milyar 910 milyon liraya yükseldi. 2023 sonuna göre, bankacılık sektörünün öz kaynak toplamı yüzde 6,6 artışla 2 trilyon 294 milyar 274 milyon liraya ulaştı."[12]

Evet, tüm bu rakamlar ortaya hiçbir emek koymayan, toplumun bir kesiminin parasını diğer kesime borç/kredi olarak veren, elde ettiği kazancı toplumla paylaşmayan bankaların son durumu… İşte Kur'ân'ın hikmetli karşılaştırmasını daha iyi anlıyoruz. Bir toplumda ya zekât/infak müessesesi ya da faiz müessesesi vardır. İktisat bilimcilerin iddiasının aksine faiz bir ekonomi faaliyeti değil, sömürü aracıdır ve sermayenin tekelleşmesidir.

Ayrıca zekât ve infak toplumları yardımlaşma toplumudur. Zengin, malında başkalarının da hakkı olduğunu bilerek yaşar. Zekât ve infak sorumluluğunu yerine getirmek için ihtiyaç sahiplerini araştırır, onlara karşı merhamet duyguları pekişir. İhtiyaç sahibi ise kendisini düşünen insana karşı sevgi ve vefa duygusu taşır. Faizci toplumlarda ise zengin fakiri kâr edeceği bir ticari meta, fakir ise zengini kan emici sömürgen olarak görür. Toplumun tüm sınıflarına kin ve nefret hâkim olur.

İslam, Faiz ile Karz-ı Haseni (Borcu) Karşılaştırır

"Şayet (faizli işlemleri) bırakmadıysanız (o hâlde) Allah'a ve Resûl'üne savaş ilan edin! Şayet tevbe ederseniz mallarınızın (faiz bulaşmamış) ana sermayesi size aittir. Zulmetmez ve zulme de uğramazsınız. Şayet (borçlu kimse) zor durumdaysa (elinin genişleyeceği) kolaylık zamanına kadar mühlet verin. (Borcu silip) tasadduk etmeniz sizin için daha hayırlıdır, şayet bilirseniz."[13]

10. Buhari, 3595
11. bk. Fethu'l Bârî, 3595 No.lu hadis şerhi; Delâilu'n Nubuvve li'l Beyhakî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 6/493
12. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bankacilik-sektorunun-net-kari-mart-ayinda-153-5-milyar-lira-oldu/3211453
13. 2/Bakara, 279-280

Allah (cc) faiz sisteminin karşısına İslami bir müessese olan "Karz-ı Hasen"i (güzel borç) koymuştur. Karz-ı hasen, imkânı olanların ihtiyaç sahibi insanlara borç vermesidir. Karz-ı hasen söz konusu olduğunda alacaklının üç seçeneği vardır:

– Borç zamanı geldiğinde borçlunun imkânı varsa ana parayı geri alır.

– Borçlunun ödeme imkânı yoksa, hiçbir karşılık beklemeden alacak tarihini erteler.

– Şayet dilerse borç verme iyiliğini daha ileriye taşıyıp borcu affeder.

Borç verme, erteleme ve borcu affetme İslam'daki en faziletli amellerden biridir. İslam bu amele teşvik etmiş ve sahiplerini dünya ve ahirette ödüllendirmiştir.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kim bir müminin dünyevi sıkıntısını giderirse Allah da onun kıyamet sıkıntılarını giderir."[14]

"Kim bir borçlunun sıkıntısını giderirse Allah da dünya ve ahirette onun sıkıntılarını giderir."[15]

Yine Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"(Eski zamanlarda) insanlara borç veren bir tacir vardı. Alacaklı olduğu kişiler içinde ödeme zorluğu çeken biri bulunduğunda hizmetçilerine, 'Ondan olan alacağımızdan vazgeçin. Ola ki Allah da bizim günahlarımızdan vazgeçer.' derdi. Allah (cc) onun günahlarından vazgeçti."[16]

Faiz toplumlarında ise borç verme bir iyilik değil, ticarettir. Faizci, ihtiyaç sahibine kullanması için verdiği parayı kiraya verilen mal gibi düşünür. Ana paraya ek olarak paranın kirasını, yani faizini alır. Faizcilik, karz-ı hasen müessesesini, yani yardımlaşma ve merhamet duygularını yok eder. İslam'ın yerleştirmek istediği değerleri yeryüzünden kalıcı olarak siler.

İslam, parayı bir araç olarak görür; paranın gayesi insanların işlerini kolaylaştırmak, Kur'ân'ın ifadesiyle kıyam olmaktır. Yani para, işleri devam ettirmenin aracıdır.[17] Bu sebeple ihtiyacını görsün diye karşılıksız borç verirler. Ancak faiz toplumlarında para araç olmaktan çıkıp, amaç hâlini alır. İnsanlar para merkezli yaşarlar. Bir çıkar olmadıkça kimse kimseye borç vermez.

Karz-ı hasen toplumlarında ihtiyacı olan herkes borç alabilir; zira borç bir iyiliktir ve kime verilirse verilsin ondan ecir umulur. Faiz toplumlarında ise sadece teminat gösterecek olanlar borç alabilirler. Zira faizci, alacağını güvence altına almadan asla borç vermez. Bu da paranın belli ekonomik sınıflar arasında dönmesine neden olur. Zenginler birbirlerine borç verince, servet belli ellerde birikir, belli sınıfların ciddi ekonomik faaliyetler yapmasına müsaade edilir. Kur'ân'ın ekonomiye getirdiği en temel ilkelerden biri malın belli ellerde birikmesinin yasaklanmasıdır:

"Allah'ın (fethedilen) beldelerden Resûl'üne (ihsan ettiği) fey; Allah'a, Resûl'üne, yakın akrabaya, yetimlere, miskinlere/ihtiyaç sahibi yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. **Ta ki (ganimet malları) sizden zengin olanların elinde dolanıp duran (ve kendisiyle fakirlere sürekli üstünlük sağladıkları bir sermaye üstünlüğüne) dönüşmesin.**"[18]

Günümüzde ise bu tam bir oyun hâlini almış, profesyonel tefeci olan bankalar faiz/kredi kurumuyla toplumun ensesinde boza pişirir olmuştur. Büyük sermaye sahipleri aynı zamanda banka kurup piyasadaki tüm paraya hükmetmek isteyenlerdir. Büyük projelerde kendi bankalarından kredi alarak kendilerini borçlu gösterip vergiden kaçarlar. Öyle ki dünyadaki en zengin adamlar neredeyse en az vergi verenlerdir. Vergiden kaçmanın en bilinen yolu borçtur. Kendi bankalarından borç alıp sağ ceptekini sol cebe koyarak vergiden kaçarlar.[19] Yani faizle elde ettikleri kazanç yine kendi ceplerine kalır. Bu da verginin asla zekâtın yerini tutmadığını gösterir.

Faizle alınan borç asla karz-ı hasenin yerini tutmaz. Piyasanın dengelerini allak bullak eder. Örneğin; faizle borç alan insan/müessese ürettiği malı piyasa değerinden satamayacaktır. Çünkü maliyet fiyatına kendi kârını, bankaya ödeyeceği anaparayı ve faizi ekleyecektir. Böylece maliyet değeri normal şartlarda %10 artacak ürün, faiz borcu nedeniyle çok daha fazla artacaktır. Üretilen malın üretim sürecine dâhil olan her firma kredi almışsa, pazara gelene dek ürün birkaç katına çıkacaktır. Bir örnek üzerinden açıklayalım: Herkesin tükettiği ekmek, piyasa koşulları içinde her yıl %1 veya %2 oranında artacaktır. Ancak çiftçi kredi alsa, değirmen kredi alsa, un fabrikası kredi alsa, fırın kredi alsa… bunların her biri ekmeğin maliyetine faiz borcunu ekleyecek böylece %1-2 oranında olması beklenen fiyat artışı %8-10 arasında olacaktır. Yıl sonunda toplumun geliri %1-2 oranında artarken giderler %8-10 oranında artacaktır.

Faizli kredi ile piyasaya giren para asla piyasaya canlılık katmaz; bunun biri maddi biri de manevi iki sebebi vardır. Manevi sebep, Yüce Allah'ın faizin bereketini sileceğine

14. Müslim, 2699
15. İbni Mace, 2417
16. Buhari, 2078
17. bk. 4/Nisâ, 5

18. 59/Haşr, 7
19. Amazon'un kurucusu ve yöneticisi Jeff Bezos 2007 ve 2011'de, Tesla'nın kurucusu ve yöneticisi Elon Musk ise 2018'de neredeyse sıfır vergi ödediler. ABD'nin en zengin 25 ailesi neredeyse ortalama bir esnaf kadar vergi ödüyorlar. ABD seçimlerinden hatırlanacağı üzere ABD'nin emlak zenginlerinden Donald Trump, 2017 yılında yalnızca 750 dolar vergi ödemiştir. Türkiye'de de durum farklı değildir. 2020 yılında Ticaret Bakanı, Meclise verilen bir soru önergesini cevaplamıştır. Buna göre son on yılda Cengiz İnşaat için otuz, Kolin İnşaat için otuz altı, Makyol İnşaat için yirmi dört, Kalyon İnşaat için on dokuz ve Limak için on dokuz kez vergi, resim ve harç istisnası uygulanmıştır.

dair hükmüdür.[20] Maddi sebep ise şöyle izah edilebilir: "Dolaşımdaki parası 2 milyon lira olan bir piyasaya kredi olarak dışarıdan 1 milyon girse kısa süreli hareket olur. Kredi faizi %10 olsa vade sonunda piyasadan 1.100.000 lira çekilir. Serbest para 1.900.000'e düşer. Hareketin devamı için acilen 1.100.000 liraya ihtiyaç olur. O da faizli olursa dönem sonunda serbest para 1.790.000'e düşer. İşlem yedi kere tekrarlansa serbest para 1.050.000 liraya düşer."[21]

Sünnet, Faizi Anneyle Evliliğe Benzetmiştir

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Faiz yetmiş üç kısımdır! Faizin en basiti kişinin annesiyle nikâhlanması gibidir!"[22]

Allah Resûlü (sav) faizi, kişinin kendi annesiyle evlenmesine benzetmiştir. İslam âlimleri bu benzetmenin, faizin ne kadar çirkin olduğu anlaşılsın diye yapıldığını düşünürler. Çünkü Arapların yanında en çirkin şeylerden biri, öz anneyle nikâhtır. Bu sebeple bir kadından uzak durmak istediklerinde, "Sen bana anamın sırtı gibisin." derlerdi.[23] Zinanın haram oluşu şeriat, akıl ve fıtratla bilinir; oysa faiz öyle değildir. Faizin haramlığı ancak şeriatla bilinir.[24] İnsanlar faizi hafife almasın, Allah indinde faizin zinadan daha çirkin olduğu kavransın diye faiz, anneyle evliliğe benzetilir.

Modern tefecilik sistemini iyi bilen bazı iktisatçılar, hadisteki benzetmeye farklı açıdan yaklaşır.[25] Allah Resûlü (sav) faizi ensest ilişkiye benzetir. Kişi ensest ilişki yoluyla çocuk yapabilir, evlilikte olduğu gibi nesli sürdürebilir. Ancak bu, sağlıklı bir üreme yolu değildir. Faiz de böyledir, faizci kâr etse de onun bu kârı sağlıklı bir ekonomik büyüme ve refah getirmez.[26] Yukarıda faizin birey ve toplum ekonomisine zararına dair verdiğimiz bilgiler, faizin asla sağlıklı bir üretim aracı olmadığının delilidir. Bu benzetmenin bir diğer yönü şudur: Bir insan zina yapıyor olsa bile, günün birinde nikâh kıyarak gayrimeşru ilişkisini meşrulaştırabilir, hatasını telafi edebilir. Anneyle yapılan zina ise hiçbir şekilde meşrulaşıp telafi edilemez. Hâliyle faiz sistemi içinde kalıp sistemi İslamileştirmeye çalışmak, yani meşrulaştırmak mümkün değildir. Yapılması gereken, faiz sistemini kökünden yıkıp yerine İslam ekonomisini ikame etmektir.[27] Hâliyle faize kâr payı, faiz ortaklığına mudarebe ortaklığı demek, faizli bankalara katılım tabelası asmak, yapılan işlemleri meşrulaştırmaz.

20. "Allah, faizin bereketini siler, sadakaları ise artırır. Allah, (faizi alışveriş gibi helal sayan) kâfiri ve (faizle muamele eden) günahkârları sevmez." (2/Bakara, 276)
21. Ticaret ve Faiz, Abdulaziz Bayındır, s. 40
22. El-Mustedrek ale's Sahîheyn, 2259
23. bk. Et-Teysîr bi Şerhi'l Câmii's Sağîr, Abdurraûf El-Munâvî, Mektebetu'l İmâm Şâfiî, 2/39
24. bk. Feydu'l Kadîr, Abdurraûf El-Munâvî, El-Mektebetu'l Ticâriyyeti'l Kubrâ, 4/50
25. Melih Oktay, İktisatçıların Tutarsızlığı Faiz Hilesi, Ketebe Yayınları
26. age. s. 36
27. age. s. 133

Faiz Nasıl Meşrulaştı?

Yahudilerde Faiz

"Yasaklandıkları hâlde faiz ve insanların mallarını batıl yollarla yemeleri nedeniyle... Onlardan kâfir olanlar için can yakıcı bir azap hazırladık."[28]

Yüce Allah, faiz yemeyi Yahudilere yasaklamıştı. Ancak onlar, **bazı hilelerle** faiz yemeye başladılar ve bu emri çiğnemeleri nedeniyle cezalandırıldılar.[29] Kur'ân-ı Kerim, Yahudilerin yasaklanan faizi yediklerini haber verse de bu emri nasıl çiğnediklerini haber vermez. Hâliyle onların tarihine başvurup faizi nasıl meşrulaştırdıklarını araştırmak durumundayız. Elimizdeki Tevrat nüshalarına baktığımızda faizi meşrulaştırma sürecinin izlerini görebiliyoruz:

"Halkıma, aranızda yaşayan bir yoksula ödünç para verirseniz, ona tefeci gibi davranmayacaksınız. Üzerine faiz eklemeyeceksiniz."[30]

"Bir kardeşin yoksullaşır, muhtaç duruma düşerse, ona yardım etmelisin. Aranızda kalan bir yabancı ya da konuk gibi yaşayacak. Ondan faiz ve kâr alma. Tanrın'dan kork ki, kardeşin yanında yaşamını sürdürebilsin. Ona faizle para vermeyeceksin. Ödünç verdiğin yiyecekten kâr almayacaksın."[31]

Ancak Yahudiler zamanla kelimeleri yerinden oynatarak Kitab'ı tahrif ettiler.[32] Tevrat'ın bu açık hükümlerine şu eklemeyi yaptılar.

"**Kardeşinize** para, yiyecek ya da faiz getiren başka bir şey ödünç verdiğinizde, ondan faiz almayacaksınız. **Yabancıdan** faiz alabilirsiniz ama kardeşinizden almayacaksınız."[33]

Böylece Allah'ın (cc) mutlak olan faiz yasağına bir kayıt getirdiler. Yahudilerin kendi aralarında faiz haram, ancak onların dininden olmayanlarla faizli işlem yapmaları helal olacaktı. "Râb isimli bir din bilginleri şöyle der: 'Bir Hristiyan paraya ihtiyaç duyduğunda Yahudi ona fahiş oranlarla faiz koyup borç vermeli, her yönden onu baskı altına almalı, sürekli faiz oranını artırmalı, tüm malını vermeden kurtulamayacağı bir borç altına sokmalı, gerekirse yöneticilerden de yardım alıp tüm malını elinden almalıdır."[34] Evet, başka milletleri soymak ve onların tüm mallarını ele geçirmek Yahudiler için dinî bir hedeftir. Bankacılık ise, bu anlayışın ete kemiğe bürünmüş kurumsal hâlidir.

Kur'ân indiğinde Yahudiler faizi mutlak olarak helal görmüyor, kendi aralarında faizden kaçınıyorlardı. An-

28. 4/Nisâ, 161
29. Tefsîru İbni Kesîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 2/415 vd. Nisâ Suresi 161. ayetin tefsiri
30. Mısır'dan Çıkış, 22/25
31. Levililer, 25/35-38
32. bk. Nazmu'd Durer, Burhânuddîn El-Bikâî, Dâru'l Kitâbi'l İslâmî, 5/501 vd. Nisâ Suresi 161. ayetin tefsiri
33. Yasanın Tekrarı (Tesniye), 23/19-20
34. Er-Ribâ li Saîd El-Kahtânî, Matbaatu's Sefîr, s. 9

cak Medineli Araplarla ticaret yaptıklarında faizli işlem yapıyorlardı.

Hristiyanlıkta Faiz

Hristiyanlar, Tevrat'ın şeriatına tabi olmaları hasebiyle ve İncil'de faizin haram olduğunu gösteren ayetler nedeniyle faizi haram kabul ederler.

"Eğer yalnız sizi sevenleri severseniz, bu size ne övgü kazandırır? Günahkârlar bile kendilerini sevenleri sever. Size iyilik yapanlara iyilik yaparsanız, bu size ne övgü kazandırır? Günahkârlar bile böyle yapar. Geri alacağınızı umduğunuz kişilere ödünç verirseniz, bu size ne övgü kazandırır? Günahkârlar bile verdiklerini geri almak koşuluyla günahkârlara ödünç verirler. Ama siz düşmanlarınızı sevin, iyilik yapın, hiçbir karşılık beklemeden ödünç verin." [35]

Hristiyanlık tarihine baktığımızda faizin uzun asırlar boyunca en büyük haramlardan sayıldığı, zaman içerisinde adım adım meşrulaştığı görülecektir.[36] Miladi 300'lerde toplanmaya başlayan konsüller 1200'lere kadar art arda fermanlar yayımladı. Faizciler aforoz/tekfir edildi, malları müsadere edildi, en ağır cezalara çarptırıldılar. Ancak bu cezalandırmalar Allah'a ve Ahiret Günü'ne imanı zayıflayan Hristiyan dünyada pek de etkili olmadı. Tüccarlar kilise baskısından kurtulmak için hileli alışverişler yapmaya, Hile-i Şeriyye'ye başvurmaya başladılar. En yaygın hile, cezai şart uygulamasıydı. Borç veren tüccar borç vadesini olabildiğince düşük tutar, bazen vade bir gün olarak tayin edilirdi. Borçlu ödeme yapamayınca gecikme cezası uygulanırdı. Böylece borç verilirken şart koşulmayan faiz, gecikme nedeniyle borçlunun rızası dâhilinde ana paraya eklenmiş olurdu. Bir diğer yöntem kilisenin verdiği borçlarda faizin ismini "Para Geliri" olarak isimlendirmesidir. Böylece geri ödemelerde faiz alınmamış olacak, onun yerine borç verilen paranın kirası alınmış olacaktır. Zamanla bir diğer hile bulunur. Faiz yasağı "usara/usury" ile zararın telafisi "interest" kavramları ayrılır. Faiz/Usara borçtan elde edilen kâr/kazanç olarak kabul edildiğinden yasak, interest ise alacaklının zaman içinde oluşan zararının tazmini olarak kabul edilir ve meşru görülür. Temel mantığı şudur: Alacaklının parasının değer kaybı veya parası bir başkasındayken yaşayabileceği olası zararın karşılığıdır.

Birtakım hileler ve kavram kargaşası oluşturarak faiz yiyen Hristiyanlar, bir noktadan sonra faize teslim olmak zorunda kaldılar. Şöyle ki; 1200'lere gelindiğinde faiz alabildiğince yayılmış, ayrıca Avrupa'da bir dönüşüm başlamıştı. Âlimler toplumun bozulması karşısında vahyin öğretilerini savunmak yerine toplumun içinde bulunduğu durumu meşrulaştırma yoluna gittiler. Ünlü teolog Thomas Aquinas (1225-1274) kendinden sonra adım adım genişleyecek ve yama tutmayacak bir gedik açtı; faizi sınıflara ayırdı.

– Darda olanın bu darlıktan kurtulmak için faiz alabileceğini savundu.[37]

– Akitte şart koşulmamak kaydıyla alacaklının borçludan hediye alabileceğini savundu.[38]

– Alacağını vaktinden önce almak için alacağının bir kısmından vazgeçebileceğini söyledi.[39]

– İhtiyaç sahibine verilen borçla üretim yapacak müesseselere verilen borcu ayırdı ve şöyle dedi: Birincisi gelir getirmediğinden borçtan kâr talep etmek faiz olur. Ancak üretici o borçtan kâr elde edeceği için alacaklı ana paraya ek olarak kârdan payına düşeni isteyebilir. Bu, faiz olmayacaktır.[40]

– Yine onun yaptığı bir diğer ayrım temel tüketim mallarıyla bunun dışında kalan mallardır. Temel tüketim maddeleri herkesin temel ihtiyacı olduğundan faizli muameleye konu olmaz. Bunların dışında kalan mallarda ise ayrıma gider.[41]

Böylece Thomas Aquinas, vahyin metoduna aykırı bir metod geliştirdi. Vahiy kategorik olarak faize karşıydı ve faizli muameleyi yasaklıyordu. Thomas ise sonuçlarına bakarak faizi değerlendirdi. Sonuçları makul olan(!) faizli muameleleri meşrulaştırdı.

İslam ümmeti âdeta adım adım önceki milletlerin peşinden gitmiş, aynı yolu izleyerek İslam'ın sıkı sıkı kapadığı faiz yasağını çiğnemiştir. İslam'ın en basitini öz anneyi nikâhlamak olarak değerlendirdiği faizi farklı yollarla önemsizleştirmiş, faizi ticaretin olmazsa olmazı olarak kabul etmiştir.

35. Luka, 6/32-35
36. Tahrîmu'r Ribâ fi'l İslâm ve'd Diyâneteyni'l Yahûdiyye ve'l İslâmiyye, Muhammed Râmiz, 34-50; Ribayı Anlamak, Editör Abdulkadir Thomas, 23-45; İktisatçılığın Tutarsızlıkları, Melih Oktay, 61-79; Doktriner Durum ve Tarihi Gelişim Açısından Yahudi ve Hristiyan Geleneğinde Faiz, Ayşe Akbaba Sadım (Yüksek Lisans Tezi), 41-54
37. Tahrîmu'r Ribâ fi'l İslâm ve'd Diyâneteyni'l Yahûdiyye ve'l İslâmiyye, Dâru'l Furkân, s.44 vd.
38. age.
39. age.
40. Kilise, Faiz, Kapitalizm: Günahtan Meşruiyete Sancılı Bir Geçişin Anatomisi, Emin Ertürk (EMEK ve TOPLUM, Cilt: 8, Yıl: 8, Sayı: 20)
41. age.

Şahitlik Ederim ki Sen Allah'ın Resûlü'sün!

Ebû Saîd El-Hudrî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), 'Muhakkak, sizden önceki ümmetlerin yoluna karış karış, arşın arşın uyacaksınız. Hatta onlar bir kelerin deliğine girseler sizler de onları takip edeceksiniz.' buyurdu.

Bizler, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu ümmetler Yahudiler ve Hristiyanlar mıdır?' diye sorduk.

Allah Resûlü de 'Başka kim olacak?' dedi." [42]

İslam ümmetinde faizin nasıl meşrulaştığını incelediğimizde adım adım Yahudi ve Hristiyanların izinden gittiğimiz, uzun bir sürecin sonunda faizin meşrulaştığı görülecektir.

– Faizle ilgili ilk tartışma Daru'l Harb'de bir kâfirle bir Müslim arasında faizin helal olup olmadığıdır. Yahudilerin "Faiz yalnızca Yahudiler arasında haramdır. Bir Yahudi ile farklı dinden birinin arasında faiz olmaz." demelerine benzer, bu konu tartışmaya açılmıştır. [43]

– İkincisi faiz yemek için bulunan hilelerden "i'yne" alışverişinin hükmünde yaşanan ihtilaftır. İ'yne, "Bir kimsenin bir malı belli bir fiyat karşılığında vadeli olarak satıp aynı malı peşin parayla sattığı fiyattan daha ucuza geri satın almasıdır." şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre A, B'ye 100 liraya borç olarak ev satar. B, borç olarak aldığı evi A'ya 80 liraya peşin satar. B'nin A'ya 100 lira borcu vardır ve A'dan ev karşılığında 80 lira almıştır. Bu işlemin sonucunda A'nın evi A'da kalmış, B 80 lira borç bulmuş, A toplamda B'den 100 lira alacaktır. Yani, 80 lira borç verip 100 lira faizli almak varken, böyle bir hileyle faiz şartı koşmadan (ama sonuçta faizli) muamelede bulunmuşlardır. Bir grup fukaha Allah Resûlü'nün kesin yasağı [44] olmasına rağmen ve birkaç dakikalık bir gecikmeyle faizli bir sonuç doğurduğu apaçık olmasına rağmen bu sözleşmeye müsaade etmişlerdir. [45]

– Bir adım sonra faiz sınıflara ayrılmış, kategorik olarak faizi reddetmek yerine farklı isimler adı altında faiz farklı tasniflere tabi tutulmuştur. Kimisi enflasyon farkından doğan zararın faiz olmayacağını; kimisi gecikme bedeli olarak cezai şart uygulamanın faiz değil alacaklıyı koruma olacağını; kimisi İslam'ın yasakladığı faizin sınırları belli olmayan tefecilik olduğunu, bankaların uyguladığı kanunlarla sınırlı hâle gelen fazlalığın faiz olmadığını söylemişlerdir. Böylece faizi faiz olması hasebiyle değil, sonuçlarına bakarak değerlendirmişlerdir. [46]

– Bazıları da kâr payı, dosya parası gibi isimlendirme oyunlarına başvurarak faizli işlemleri meşrulaştırmışlardır.

İslam ümmeti âdeta adım adım önceki milletlerin peşinden gitmiş, aynı yolu izleyerek İslam'ın sıkı sıkı kapadığı faiz yasağını çiğnemiştir. İslam'ın en basitini öz anneyi nikâhlamak olarak değerlendirdiği faizi farklı yollarla önemsizleştirmiş, faizi ticaretin olmazsa olmazı olarak kabul etmiştir.

Sonuç olarak;

Bugün Dünya finans sistemi, dolayısıyla faiz neredeyse tamamen Yahudilerin elindedir. Zira "Paraya hâkim olan üretime, üretime hâkim olan ülkeye hâkim olur, mantığı ile ülkelerin para arzını hakimiyetin tamamen kendilerinde olduğu faize ve borca dayalı para sistemi üzerine kurmayı başarmışlardır. Bunu yaparken de her ülkenin merkez bankasına ya doğrudan kendileri veya yerli işbirlikçileri aracılığıyla ortak olmuşlardır. Bugün ABD merkez bankası FED tamamen Yahudilere aittir. Aynı şekilde dünyadaki diğer birçok merkez bankası da ya bunlara aittir veya hemen her merkez bankasında Yahudilerin veya yerli taşeronlarının imtiyazlı hisseleri bulunmaktadır." [47] Hâliyle faize harcanan her kuruş bu lanetli kavmin güçlenmesine, başta Filistin olmak üzere işleyegeldikleri zulümlere finans oluşturmalarına yardımcı olur. Biz İslam ümmeti olarak Rabbimizin emri gereği, kendi dışımızdaki ümmetleri de faizin nasıl bir sömürü düzeni olduğuna ikna ederek faizin tüm şubelerine karşı olmak zorundayız. Faiz durduğu sürece sömürü derinleşecek, mal birilerinin elinde tekelleşecek, bizim malımızla bize üstünlük kurmayı sürdürecekler... Başta Filistin olmak üzere, var olan zulüm ve sömürüyü sonlandırmak adına yapılması gerekenlerden biri insanlıkta faiz hassasiyeti oluşturmaktır.

42. Buhari, 7320; Müslim, 2669
43. "Ebû Hanîfe ve İmam Muhammed'e göre dârülharpte müslümanla harbî arasında faiz muamelesi câizdir. Aynı şekilde Hanefî mezhebine göre fâsid kabul edilen alışveriş ve ticarî muameleler, bu arada kan, domuz ve ölü hayvan eti satmak, bahis ve kumar oynamak da câizdir. Ancak müslümanın bu işlemlerden kazançlı çıkması şarttır. Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezhepleriyle Hanefîler'den Ebû Yûsuf gibi hukukçuların çoğunluğuna göre ise müslümanların dârülharpte faizli işlemlerde bulunmaları haramdır. Zâhirî mezhebi de bu görüştedir." (TDV İslâm Ansiklopesi, 12/121, Faiz Maddesi)
44. İbni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

    "İyne yoluyla alışveriş yaptığınız, öküzlerin kuyruğuna yapıştığınız, tarımı seçtiğiniz ve cihadı terk ettiğiniz zaman Allah (cc) size öyle bir zillet musallat eder ki dininize dönünceye kadar onu üzerinizden atamazsınız." (Ebu Davud, 3462; Ahmed, 5007)
45. Şafii fukahasının görüşü için bk. Ravdatu'l Tâlibîn, 3/418-419
46. Faiz değerlendirmelerinde sonuç odaklı değerlendirmelerin yanlışlığına dair bk. https://www.youtube.com/watch?v=JKO-rCWpWnM
47. https://www.fikiranalizi.com/yahudiler-dunyaya-nasil-hakim-oldular

Talha AKMAN

ALLAH'I UNUTMAK

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

"Allah'ı unuttukları (için), Allah'ın da onlara kendi nefislerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Bunlar, fasıkların ta kendileridir."[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Allah (cc) insanları, kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır:

"Ben cinler ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım."[2]

İnsanın yegâne yaratılış sebebine karşı sorumluluklarını yerine getirmesinin önünde birçok engel vardır. Rabbimiz (cc) rahmetiyle bu engelleri biz kullarına haber vermiş ve nasıl korunacağımızı öğretmiştir.

Bu ayki yazımızda, gerek Rabbimize gerek kendimize gerekse de çevremizdeki insanlara karşı en fazla hataya düşmemize neden olan kulluk afetlerinden biri olan "unutmak" üzerinde duracağız.

Unutmak nedir?

Unutmak, kişinin koruması, ihtimam göstermesi gereken bir şeye karşı kalbinin ve hafızasının gafletinden dolayı veya kasten terk sonucu kişinin kalbinden veya zihninden bu bilginin silinmesi, kalkmasıdır.[3]

Unutkanlık, insani bir zaaftır. Bizi yaratan Rabbimiz, kullarına merhametiyle muamele etmiş ve unuttukları şeylerden kullarını sorumlu tutmamıştır:

"Allah (cc) kimseye gücünden fazlasını yüklemez. Herkesin kazandığı (hayır) lehine, yaptığı (günahlar da) aleyhinedir. **'Rabbimiz! Unutur ya da hata edersek bizleri sorumlu tutma.'** "[4]

Bizler ayetlere baktığımızda Allah'ın kendisini unutan insanları unutkanlıklarına rağmen sorumlu tuttuğunu görüyoruz. Allah'ın sorumlu tuttuğu ve cezalandırdığı unutkanlık, insani bir zaaftan kaynaklı olan unutmak değil; insanın bilerek Allah'tan ve O'nun zikrinden yüz çevirmesi, görmezden gelmesidir.

1. 59/Haşr, 19
2. 51/Zâriyât, 56
3. bk. El-Mufredât, s. 803, n-s-y maddesi
4. bk. 2/Bakara 286

Ceza amelin cinsindendir. Bir kişi ne yaparsa, karşılığını yaptığı şeyin cinsinden görecektir. Rabbimiz kendisini unutan kullarına, onların yaptıklarının cinsiyle muamele etmiş, onları unutarak ve kendilerine kendilerini unutturarak ceza vermiştir.

Bu söz müminlerin duasıdır ve Resûlullah (sav) Allah'ın (cc) bu duaya "Evet, icabet ettim." dediğini haber vermiştir.[5]

Ebû Zerr'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah, ümmetimin yanılmasını, unutmasını ve zorlanarak yaptığı şeyin günahını affetmiştir."[6]

Unutmak Şeytandandır

Unutmak, her ne kadar şeriatın geçerli saydığı bir mazeret olsa da kaynağı şeytandır. Bundan dolayı Rabbimiz (cc) unutkanlık durumunda kendisini anmamızı emretmiştir:

"Unuttuğun zaman Rabbini an."[7]

"(Genç) demişti ki: 'Kayaya sığındığımız zaman (var ya) hatırladın mı? İşte orada balığı unuttum. Onu hatırlamamı yalnızca **şeytan unutturdu.** O, ilginç bir şekilde denizde yolunu tuttu ve kaçtı.' "[8]

"Ayetlerimize (alaya alma ve yalanlamayla) dalanları gördüğünde -başka bir söze dalıncaya dek- onlardan yüz çevir. **Şayet şeytan sana unutturursa,** hatırladıktan sonra zalimler topluluğuyla beraber oturma!"[9]

Allah'ın (cc) Cezalandırdığı "Unutma"

Bizler ayetlere baktığımızda Allah'ın (cc) kendisini unutan insanları unutkanlıklarına rağmen sorumlu tuttuğunu görüyoruz. Allah'ın (cc) sorumlu tuttuğu ve cezalandırdığı unutkanlık, insani bir zaaftan kaynaklı olan unutmak değil; insanın bilerek Allah'tan (cc) ve O'nun zikrinden yüz çevirmesi, görmezden gelmesidir:

" 'Kim de zikrimden (göndereceğim Kitaplardan) yüz çevirirse, şüphesiz ki ona sıkıcı/dar bir hayat vardır ve Kıyamet Günü'nde onu kör olarak diriltiriz.' Diyecek ki: 'Rabbim! Niçin beni kör olarak haşrettin? Oysa ben (dünyada) gören biriydim.' Buyuracak ki: 'Böyle işte! Ayetlerimiz sana gelmişti, onu unutmuştun. Bugün sen de unutulup (kendi hâline terk edileceksin).' "[10]

Ayetleri incelediğimizde Allah'ın (cc) zikrinden yüz çeviren kişinin Kıyamet Günü kör olarak dirileceğini görüyoruz. Bu kişinin kör olarak dirilmesinin sebebini Rabbimiz açıklarken "Ayetlerimizi unutmuştun." buyurmuştur. Ancak ayetin öncesinde bu kişinin ayetlerden yüz çevirdiğini görüyoruz. Bu da bize gösteriyor ki Allah (cc) ayetlerinden/zikrinden yüz çevirmeyi "unutmak" olarak addetmiştir.

Şeytan Neyi Unutturur?

Bu soruya vereceğimiz ilk cevabımız, yazımıza konu edindiğimiz ayettir; Allah'ı (cc) unutturur...

"Şeytan, onları hâkimiyeti altına almış ve onlara **Allah'ı** zikretmeyi unutturmuştur. Bunlar, şeytanın taraftarlarıdır. Dikkat edin! Hiç şüphesiz şeytanın taraftarları, hüsrana uğrayanların ta kendileridir."[11]

Şeytan, insana Allah'ı (cc) unutturur. Allah'ı (cc) unutmak; O'nu (cc) zikretmeyi, O'na (cc) dua etmeyi, işlerin sonucunu O'na (cc) tevdi etmeyi, O'nun Kitabı'nı tilavet etmeyi... unutmaktır. Böyle bir insan şeytanın hâkimiyeti altına girmiş ve şeytanın taraftarı olmuştur.

Ceza, amelin cinsindendir. Kişi yaptığı işin karşılığını amelinin cinsinden görecektir. Rabbimiz kendisini unutan kullarına, onların yaptıklarının cinsiyle muamele etmiş, onları unutarak ve kendilerine kendilerini unutturarak ceza vermiştir:

"Allah'ı unuttukları (için), Allah'ın da onlara kendi nefislerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Bunlar, fasıkların ta kendileridir."[12]

Allah (cc) kendini unutan kullarına kendi nefislerini de unutturur. Bir insanın kendi nefsini unutmasının ne demek olduğunu ise bir önceki ayetle anlayabiliriz:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının! Herkes yarın için ne takdim ettiğine bir baksın. Allah'tan korkup sakının! Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[13]

Kendini unutan insan, yarınını unutan insandır. Bugün yaptıklarının hesabını yarın hiç vermeyecek ve yarın hiç yokmuş gibi yaşar. Ayette geçen "yarın" ifadesi genel olarak Ahiret Günü şeklinde tefsir edilmiştir.

Ahiret Günü'nü unutan insan, dinini bir eğlence edinir, Allah'ın (cc) ayetlerini inkâr eder:

"Onlar ki; dinlerini eğlence ve oyun edindiler ve dünya hayatı onları aldattı. **Onlar bu günlerini unuttukları** ve

5. bk. Müslim, 125
6. İbni Mace, 2043
7. bk. 18/Kehf, 24
8. 18/Kehf, 63
9. 6/En'âm, 68
10. 20/Tâhâ, 124-126
11. 58/Mücadele, 19
12. 59/Haşr, 19
13. 59/Haşr, 18

bizim ayetlerimizi inkâr ettikleri gibi biz de bugün **onları unutacağız."**[14]

Ahiret Günü'nü unutan insan, Allah'ın (cc) ayetlerini büyüklük taslayarak inkâr eder:

"Kâfirlere gelince (onlara): 'Ayetlerim size okunmadı mı? Sizler de büyüklük taslayıp suçlu günahkâr kimseler olmadınız mı?' (denir.) 'Allah'ın vaadi haktır, kıyamet hakkında hiçbir şüphe yoktur.' denildiğinde: 'Kıyamet de neymiş? Biz bilmiyoruz. Biz yalnızca zanda bulunduk ve biz yakinen inananlar değiliz.' dediniz. Yaptıkları şeylerin kötü (akıbeti) onlar için açığa çıktı ve alaya aldıkları (azap) onları çepeçevre kuşattı. Denildi ki: **'Bugününüzle karşılaşmayı unuttuğunuz gibi, sizi unutur (azaba terk ederiz).** Barınağınız ateştir. Size yardım edecek hiç kimse yoktur.' "[15]

Buraya kadar zikrettiğimiz ayetlerde çok açık bir şekilde Ahiret Günü'nü unutan insanların Ahiret Günü unutulacaklarını; kendi hâllerine ve azapla baş başa bırakılacaklarını görüyoruz. Ceza, amelin cinsindendir...

İbni Kayyim (rh) bu konuda şöyle der:

"Allah Teâlâ kendisini unutanları iki şekilde cezalandırmıştır:

a. Kendisi de onları unutarak

b. Onlara kendilerini unutturarak

Allah'ın (cc) bir kulu unutması, onu kendi hâline bırakması, kaybolmaya terk etmesi ve ondan ilgi ve alakasını kesmesi anlamına gelir. Bu durumda onun helak olması, ân meselesidir. Ona kendisini unutturması ise, yüce zevklerini, mutluluk, kurtuluş ve ıslah vesileleriyle kemale ereceği davranışların tamamını unutturması anlamına gelir. Böylece bunların hiçbiri o kulun aklına gelmez. Ne bunları anar ne de gayretini bu yöne doğru çevirir. Dolayısıyla bunları arzulamaz bile. Bunlardan hiçbiri aklına gelmez. Bu yüzden de onlara yönelmez.

Aynı şekilde, Allah (cc) o kula kendi ayıplarını, eksik yönlerini ve kusurlarını da unutturur. Bu nedenle aklına bunları telafi etmek gelmez. Yine Allah (cc) o kula, nefsî ve kalbî hastalıklarını ve bunlardan dolayı çektiği acıları unutturur. Dolayısıyla aklına bunları tedavi etmek gelmez. Fesada ve helaka sürüklendiği hastalıkları yenmek için çaba sarf etmez. O, dertlerin perişan ettiği bir hastadır. Hastalığı onu yok oluşa sürükler. Ama o, hastalığını hissetmez. Dolayısıyla onu tedavi etmek aklına bile gelmez. İşte bu, genel ve özel, en büyük cezadır. Kişinin kendisini ihmal edip kayboluşa terk etmesinden, maslahatları, hastalığı ve hastalığının çaresiyle ilgilenmemesinden, mutluluğunun, kurtuluşunun, düzelmesinin ve cennetteki ebedî yaşamının vesilelerini bırakmasından daha büyük bir ceza olabilir mi?!"[16]

14. 7/A'râf, 51
15. 45/Câsiye, 31-34
16. Bedâiut't Tefsîr, 4/254

Şeytanın insana unutturduğu birçok şey vardır. Ancak biz konu edindiğimiz ayetin ışığında şeytanın Allah'ı (cc) unutturmasını ve Allah'ı (cc) unutan kişiye ceza olarak kendi nefsinin unutturulduğunu; kendi nefsini unutan kişinin ise yarın/ahiret yokmuş gibi yaşamasını ve nasıl bir sonuçla karşılaşacağını anlatmaya çalıştık.

Allah (cc), göz açıp kapayıncaya kadar dahi bizi nefislerimizle baş başa bırakmasın...

(Allahumme âmin.)

SÜNNET ÜZERİNE

Enes DOĞAN

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

İbadetler, muamelat, siyer-meğazi, ahlak, mucizeler, fedail ve fiten; rivayetlerinde öne çıkan konulardır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Muksirûn sahabilerin çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye devam ediyoruz. Geçen sayılarımızda Abdullah ibni Abbâs'ın rivayetlerinin çok olma nedenlerinden bahsettik. Bu sayımızda ise Câbir ibni Abdullah'ı konu edineceğiz, inşallah.

6. Câbir ibni Abdullah'ın (ra) **rivayetleri neden çoktur?**[1]

Câbir ibni Abdullah (ra); Bakiy ibni Mahled'in Müsned'ine göre 1540, İmam Ahmed'in Müsned'ine göreyse 1425 hadis rivayet etmiş ve böylelikle muksirûn sahabilerin altıncısı sayılmıştır. Câbir'in (ra) rivayet sayısının fazla olma nedenlerine dair şu sebepleri zikredebiliriz:

a. Câbir ibni Abdullah (ra), Ebû Hureyre gibi Ashâb-ı Sufa'dan değildir. Enes ibni Mâlik (ra) gibi Allah Resûlü'nün (sav) evinde büyümüş de değildir. İbni Ömer ve İbni Abbâs gibi Allah Resûlü'nün ya da herhangi bir zevcesinin akrabası da değildir. Evi Mescid-i Nebevî'ye 2-3 mil uzaklıkta bulunan kenar bir mahallede olduğundan Mescid-i Nebevî'ye beş vakit gelmek de onun için kolay değildir. Ayrıca Uhud'da şehit olan babasının borçlarını ödemek ve geride kalan dokuz kız kardeşine bakmak zorundadır. Tüm bunlara rağmen Câbir ibni Abdullah'ın (ra) Allah Resûlü'nden (sav) çokça hadis rivayet etme nedenlerinden biri, gençliğinin en verimli vakitlerinde her fırsatı kullanıp Sünneti öğrenmeye çalışması ve Allah Resûlü (sav) ile uzun yıllara (10 sene) yayılan birlikteliğidir.[2]

Câbir ibni Abdullah Medine'ye 2-3 mil uzaklıktaki Ben-i Selime mahallesinde yaşıyor olsa bile Medine'ye sıkça gelmiştir. Allah Resûlü'nü (sav) Mescid-i Nebevi'de sık sık ziyaret edip meclisinde bulunduğu gibi zaman zaman evinde de ziyaret etmiş, Allah Resûlü ile sıkça ve çeşitli zamanlarda beraber olmaya gayret etmiştir.[3] Birçok rivayetinde, "Allah Resûlü'nden duydum, Allah Resûlü'nü şöyle gördüm, Resûlullah bana şöyle dedi..." demesi bunun işaretlerindendir.[4] Ayrıca birçok rivayetini "Allah Resûlü (sav) ile beraberdik..."[5] diyerek nakletmektedir. Bu beraberliğini her safhada görmek mümkündür. Bazen seferde bir su arkı

1. bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece
2. bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 170
3. bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 178
4. Örneğin bk. Ahmed, 14120, 14125, 14136, 14148, 14153, 14154, 14176, 14184…
5. Örneğin bk. Ahmed, 14112, 14116, 14812, 14130, 14150

başında Allah Resûlü'ne abdest suyu hazırlarken,[6] bazen cenaze teşyi',[7] teçhiz ve tekfin işlemlerinde,[8] bazen yemek davetlerinde,[9] bazen Allah Resûlü'ne yemek götürürken,[10] bazen sahabe ile beraber onun (sav) arkasında safta dururken,[11] bazen attan düşünce ziyaretine giderken,[12] bazen beraber misvak ağacının meyvelerini toplarken,[13] bazen velime yemeğine misafir olurken[14] müşahede ediyoruz. Hülasa mümkün mertebe zamanını Allah Resûlü (sav) ile beraber geçirmeye çalışmıştır.[15]

Câbir ibni Abdullah'ın, Bedir ve Uhud haricindeki tüm savaşlarda Allah Resûlü'nden (ra) ayrılmaması da bu çabasının örneklerinden biridir.

Câbir ibni Abdullah'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) yirmi bir savaşa katıldı. Onunla birlikte ben bunlardan on dokuz savaşa katıldım. Onun (sav) çıktığı son savaş da Tebûk savaşıydı."[16]

Bu birlikteliğin izlerini rivayetlerinde görmek mümkündür. Savaşın öncesinde, savaş esnasında ve dönüş yolunda gerçekleşenler Câbir ibni Abdullah'ın en temel rivayet konularındandır.[17]

"Rasûlullah (sav) ile çıktığı seferlerde birçok sahâbînin muttali olmadığı hadisleri öğrenme fırsatı elde etmiş, Sahâbe dönemindeki seferlerinde ise zabt ettiği hadisleri yayma fırsatı kazanmıştır. Bu itibarla onun çıktığı seferler, sadece birer sefer olarak değerlendirilmemeli, hadis ilmine yaptıkları katkı cihetinden de bakılmalıdır."[18]

Bu yoğun birlikteliğin bir neticesi olarak Câbir ibni Abdullah birçok alanda bilgi sahibi olmuş ve hadis rivayet edebilmiştir. İbadetler, muamelat, siyer-meğazi, ahlak, mucizeler, fedail ve fiten; rivayetlerinde öne çıkan konulardır.[19]

b. Câbir ibni Abdullah (ra) Allah Resûlü'nün (sav) özel ilgilendiği sahabilerdendir. Şöyle ki, Câbir (ra) Allah Resûlü'nü (sav) ziyaret ettiği gibi, Allah Resûlü de (sav) Câbir'i (ra) defalarca ziyaret etmiştir.[20] Bu ziyaretleri bazen tek bazen de kendisine eşlik eden Ebû Bekir ve Ömer (ra) gibi sahabilerle birlikte olmuştur. Bir defasında Câbir (ra) hastalanmış, Allah Resûlü (sav) 2-3 mil yürüyüp Câbir'i evinde ziyaret etmiştir. Câbir (ra) Allah Resûlü'nü izleyip sorular sorarak bu meclisleri Sünneti öğrenme fırsatına çevirmiştir. Hatta bu ziyaretlerden birinde sorduğu bir soru üzerine miras hukukuna dair ayet nazil olmuştur.[21]

Allah Resûlü (sav) Câbir ibni Abdullah'ın eğitimine de özel bir ilgi göstermiştir. Buna dair bazı örnekler zikredelim:

Câbir'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir sefer dönüşü Medine'ye yaklaştığımızda acele davranıp eve erken varmak istedim. Allah Resûlü (sav), 'Gece eve gideceğin zaman, evdeki hanımının başını tarayıp vücudunu iyice temizlemesi için ona fırsat ver, acele etme.' buyurdu."[22]

Böylece Allah Resûlü (sav) ona (ra) gece vakti eve döndüğünde, eve âni baskın yapar gibi girmemesini öğretti.

Yine o (ra), Allah Resûlü'nün kendilerine Kur'ân'daki herhangi bir sureyi öğrettiği gibi istihâreyi de öğrettiğini söylemiştir.[23]

Bir gün Allah Resûlü'nün evinin kapısını çalıp içeri girmek istediğinde Peygamber (sav), "Kim o?" demiş, Câbir (ra), "Benim." dediğinde ise Allah Resûlü (sav), "Benim, benim (ne demek?)" buyurarak böyle bir izin isteme hareketinin uygun olmadığını öğretmiştir.[24]

Yine Câbir (ra) şöyle demektedir: "Resûlullah bir gün akşam namazı kılmak için kıyama durdu. Namaza ilk gelen bendim. Onun sol yanına durdum. O beni sağ yanına aldı. Sonra başka birisi daha gelince arkasında saf tuttuk..."[25]

Câbir'in, Allah Resûlü'ne yakın olmak için mescide herkesten önce gelmeye çalıştığı ve Allah Resûlü'nün ona safta durma usulünü öğrettiği bu rivayetten anlaşılmaktadır. Câbir (ra), aynı şekilde Allah Resûlü'nün kendisine sefer dönüşü mescide gidip iki rekat namaz kılmasını emrettiğini söylemiştir.[26]

Bir seferinde de arkadaşlarıyla aralarında Kur'ân-ı Kerim okurken Allah Resûlü (sav) yanlarına gelip onları dinlemiş ve okuyuşlarını beğendiğini ifade etmiştir.[27]

Yukarıdaki rivayetler misal babında zikredilmiştir. Bu rivayetlere benzer daha birçok rivayete rastlamak mümkündür. Allah Resûlü (sav), bu şekilde her fırsatta Câbir'e hem Sünneti öğretmiş, hem de ileride yüklenecek vazife için onu eğitmiştir. Bu eğitim ve öğretim onun hadiste, fıkıhta ve fetva vermede yetişip olgunlaşmasını sağlamış, muksirûndan biri olmasında etkili olmuştur.[28]

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

6. bk. Ahmed, 14789
7. bk. Ahmed, 15029
8. bk. Ahmed, 14536
9. bk. Ahmed, 15162, 14550
10. bk. Ahmed, 14581
11. bk. Ahmed, 14800
12. bk. Ahmed, 14205, 15251
13. bk. Ahmed, 14497
14. bk. Ahmed, 14576
15. bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 171
16. Hakim, 6404
17. Örnekler için bk. Ahmed, 14114, 14115, 14127, 14139, 14156, 14160, 14180, 14181, 14335, 14503, 14676, 14773, 14863, 14804, 14819, 15078
18. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 46
19. Geniş bilgi için bk. Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 253
20. Örnekler için bk. Ahmed, 14637, 14850, 15011
21. bk. Ahmed, 14186, 14298
22. Ahmed, Müsned, XXII, 92, Hno: 14304, 14822, 14862,15203, 15250, 15265, 15285
23. bk. İbn Ebî Şeybe, Musannef, XV, 210, Hno: 30016
24. bk. Ahmed, Müsned, XXII, 93, Hno: 14185, 14439, 14909
25. Ahmed, Müsned, XXII, 378, Hno: 14496
26. bk. Ahmed, Müsned, XXIII, 184, Hno: 14915
27. bk. Ahmed, Müsned, XXIII, 415, Hno: 15273
28. bk.Câbir b. Abdullah ve Hadis Tarihindeki Yeri, Abdurrahman Ece, s. 176

Emre ACAR

SÖZ VE AMEL UYMAYINCA…

Söz ile amellerin birbirine uyması o kadar önemlidir ki, bu ilkeyi çiğneyenleri çetin bir akıbet beklemektedir: Dünyada itibar kaybı, ahirette ise zillet içerisinde azaba çarptırılmak…

Aziz Kardeşim!

Bizleri bu ay da bir araya getiren Rabbime hamdolsun. Her konuda kendisini örnek aldığımız Resûl'üne de salât ve selam olsun.

Seninle söz ve amellerimiz üzerine konuşacağız. "Söz ve amel uymayınca…" ifadesi salt bir başlık olmaktan öte, bizi tedavi eden bir ilaç, istikamete yönlendiren bir rehber, karanlıklardan kurtaran aydınlık olması duasıyla bu konu üzerine muhabbet edeceğiz seninle.

Söz ve amel, hayatımızı donatan en önemli iki unsurdur. Bu iki unsurda meydana gelen eksiklerin ve tezatların hayatımız üzerinde maddi ve manevi etkileri vardır. Oluşan zarar sadece bizi değil, aynı zamanda toplumu da ciddi boyutta etkilemektedir.

Bu nedenle İslam'ın, söz ve amel konusunda bizlere kazandırdığı en önemli bilinç, ikisinin birbirine uyumlu olmasıdır.

Söz ve amelin uyumlu olması evrensel bir ahlak kuralıdır aynı zamanda. Söz ve iddialar amellerle yargılanır. Ameli sözüne ters düşen kişi, toplum içinde kınanır ve kendisinden de uzak durulur. Olması gereken de elbette budur.

Söz ve amel uymayınca ne olur?

Söz ve amel uymayınca güven zedelenir.

Baba ile evlat, karı ile koca, başkan ile tebaa, patron ile işçi vb. ikili ilişkilerde insanların birbirleriyle olan bağı, güven üzerine kuruludur. Güven zedelendiği zaman birliktelik, bağlılık hepsi kaybolur. Güveni temelden sarsan durumlardan biri de söz ve amelin birbirine uymamasıdır.

Bizler birer davetçiyiz; Allah'ın (cc) vahyini, Resûlullah'ın (sav) sünnetini insanlara anlatıyoruz. Namazın, zikrin, duanın öneminden, insanların haklarından, günahların zararlarından bahsediyoruz. Muhatabımız anlatılanları dinlese, hatta kabul etse de sonrasında bizi gözlemleyecek ve söylediklerimizi yapıp yapmadığımızı kontrol edecektir. Eğer yapmadığımızı veya amelimizin sözümüzle tezat içerisinde olduğunu görürse, artık bizim hiçbir sözümüze güvenmeyecektir.

Aynı durumu sınıf öğretmenliği yapan kişi için de düşünebiliriz. Öğrencilerine paylaşmayı, affetmeyi, kolaylaştırmayı,

güler yüzlü olmayı vb. birçok konuyu öğretiyor. Ancak kendisi, öğrettiklerini yapmıyorsa bu, güveni zedeler. Bu öğretmen; öğrencilerini layıkıyla eğitmesi bir tarafa, ikiyüzlü olan, konuşan ama amel etmeyen münafık bir topluluk yetiştirecektir. Bundan daha büyük bir tehlike var mıdır?

İşte bu konuda Rabbimiz bizlere Şuayb'ın (as) kavmi ile olan diyaloğunu örnek verir. Söz ve amelde nasıl hassasiyet üzere olmamız gerektiğini öğretir:

"Demişti ki: 'Ey kavmim! Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Şayet ben, Rabbimden bir belge/delil üzereysem ve beni kendi tarafından güzel bir rızıkla mükâfatlandırmışsa? **Ben, size yasakladığım şeylere (kendim uymayarak) size muhalefet etmek istemiyorum.** Tek amacım, gücüm yettiğince ıslah etmektir. Benim başarım, ancak Allah'ın izniyledir. Ben, O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na yönelirim.' "[1]

Unutmayalım, bir insanın gelebileceği en büyük mertebe, güvenilir insan olmaktır. O da Müslim'in özelliğidir. Müslim, dilinden ve elinden emniyet içerisinde olunan kimsedir. Dilindeki sadakat eline, yani amellerine de yansır. Yapamayacağı şeyleri asla söylemez, söylemişse mutlaka yerine getirir. Başkalarını uyarıp kendisini unutmaz, yapması gereken sorumluluklarını harfiyen yapar. Hem sözüyle hem de ameliyle örnek bir davetçi olur. Ne olursa olsun sözü ile amelini değiştirmez. Gerekirse bunun için bedel öder. Bu duruşu görenler sözünün adamı diyerek tebrik eder ve ona güvenirler.

Küfür ehli ise, Allah'a olan kulluğunda çelişki içerisinde olduğu gibi söz ve amellerinde de tezat içerisindedir. Elinden ve dilinden emin olunmaz. Menfaatine göre sözünü değiştirebilir. İnandığı değerleri eğer büker ve istediği şekle sokabilir. Onun için esas olan, nefsi, çıkarları, toplumun taltifleridir. Hâliyle amel ve söz tezat içerisinde olmaktadır. Bundan Rabbimize (cc) sığınırız.

Söz ve amel uymayınca çatışma başlar.

Söz ve amel tezatlığı bireyler arasında ve toplum içerisinde çatışmayı, iç karışıklığı meydana getirir. Tebaa liderinde, öğrenci öğretmeninde, çocuk anne babasında, işçi patronunda, halk imamda eylemler ile söylemlerin tezat içerisinde olduğunu gördüğü zaman huzursuz olur ve itaatten el çeker. Bugün de içinde yaşadığımız vakıa bunu en güzel şekilde anlatmaktadır.

Bugün insanlar, devlet yöneticilerinin birçok konuda söz ile amellerinin uyuşmadığını görüyor ve bunu dillendiriyor. Örneğin "Toprak ve vatan için her şeyimizi feda ediyoruz." diyorlar. Ancak devlet büyüklerinin neredeyse hiçbiri çocuklarını askere gönderip vatana feda etmiyor. Gariban ailenin evladının yeri ise dünden hazırlanıyor. Hakeza "Halka refah bir hayat sunacağız, devletin malından çalmayacağız, israf etmeyeceğiz, hizmetkâr olacağız." diyorlar. Ancak devlet kademesinde yer edinenler servetine servet katıyor, asgari ücretliyi ise sefalete mahkûm ediyorlar. Aynı zamanda Allah'a, Resûl'üne, Kur'ân'a inandıklarını söylerler. Ancak inandıklarını iddia ettikleri vahyin neredeyse hiçbir ayetiyle hükmetmiyorlar ve amel etmiyorlar. Hâliyle halk bu tezatları gördüğü zaman bunları konuşuyor, bunu yapanlara da öfkeyle yaklaşıyor. Bu da toplum içerisinde kavga ve gerilimlere sebebiyet veriyor.

Söz ve amel tezatlığı bireyler arasında ve toplum içerisinde çatışmayı, iç karışıklığı meydana getirir. Tebaa liderinde, öğrenci öğretmeninde, çocuk anne babasında, işçi patronunda, halk imamda eylemler ile söylemlerin tezat içerisinde olduğunu gördüğü zaman huzursuz olur ve itaatten el çeker. Bugün de içinde yaşadığımız vakıa bunu en güzel şekilde anlatmaktadır.

Bu hâli aile ortamında düşündüğümüz zaman durum farksızdır. Çocuk; anne ve babanın sözlerindeki tenakuzu fark ettiğinde onları yargılayacak ve gücü varsa tepki verecektir. O da aynısını yapacak, anne babası onu uyardığı zaman onlara kendi hâllerini hatırlatacak ve itaat etmeyecektir. Hâliyle ev içerisinde huzursuzluk ve çatışma yaşanmış olacaktır.

O zaman diyebiliriz ki Rabbimizin (cc) ayetindeki şu ilkeyi kesinlikle unutmamak gerekir:

"Kitab'ı okuduğunuz hâlde insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Akletmez misiniz?"[2]

"Tevrat'la yükümlü kılındıkları hâlde onun gereklerini yerine getirmeyenlerin misali, koca koca kitapları yüklenen (fakat içinde yazanları anlamayan ve/veya yaşamayan) eşeğin misali gibidir. Allah'ın ayetlerini yalanlayan bir topluluğun misali ne kötüdür. Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez."[3]

Söz ve amel uymadığında günahkâr oluruz.

Söz ve amelin uymaması Allah (cc) katında günahtır ve büyük bir öfke sebebidir. Kalpte nifak ve fısk oluşur.

"Ey iman edenler! Niçin yapmayacağınız/yapamayacağınız şeyleri (yapacakmış gibi) söylersiniz? Yapmayacağınız/Yapamayacağınız şeyleri (yapacakmış gibi) konuşmanız, Allah katında büyük bir öfke nedenidir."[4]

1. 11/Hûd, 88
2. 2/Bakara, 44
3. 62/Cuma, 5
4. 61/Saff, 2-3

Söz ile amellerin birbirine uyması o kadar önemlidir ki, bu ilkeyi çiğneyenleri çetin bir akıbet beklemektedir: Dünyada itibar kaybı, ahirette ise zillet içerisinde azaba çarptırılmak...

"Kıyamet Günü bir adam getirilir ve cehennem ateşine atılır. Bağırsakları karnından dışarı çıkar ve onlarla birlikte değirmen döndüren merkep gibi döner durur. Cehennem halkı onun yanına toplanırlar ve derler ki: 'Ey falan! Sana ne oldu? Sen iyiliği emredip kötülükten nehyetmez miydin?'

O kişi de, 'Evet, iyiliği emrederdim, fakat kendim yapmazdım, münkerden nehyederdim, fakat kendim yapardım.' der."[5]

Kıymetli Kardeşim,

Söz ve amellerimizin uyum içerisinde olması için neye inandığımızı ve ne için inandığımızı netleştirmeliyiz. Aynı şekilde, konuşmadan önce sözümüzü tartmalı, yapabileceklerimizi söylemeliyiz. Kınayıcının kınamasından korkmaksızın söylediklerimizi yapmak için çaba sarf etmeliyiz. Sözü ile ameli bir olan kişileri dost edinmeli, vaktimizi onlarla geçirmeliyiz. Arkadaştaki güzel ahlak bizlere de sirayet etmektedir. Son olarak, bu konuda Allah'tan yardım istemeyi unutmamalıyız.

Rabbim bizleri sözü ile ameli bir olan salih kullarından eylesin. (Allahumme âmin)

Davamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşme ümidi ile...

5. Buhari, 3267; Müslim, 2989

ALLAH'TAN YARDIM İSTEMEK

Ömer AKDUMAN

Abdullah ibni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir defasında Peygamber'in (sav) ardındaydım. Bana dedi ki: 'Ey çocuk, sana birkaç kelime öğreteceğim. Sen Allah'ı koru ki Allah da seni korusun. Sen Allah'ı koru ki Allah'ı karşında bulasın. İstediğin zaman Allah'tan iste, yardım dilediğin zaman Allah'tan yardım dile. Bil ki ümmet sana bir şeyle fayda vermek üzere toplansa, sana ancak Allah'ın senin lehine yazdığı şeyle fayda verebilirler. Sana bir şeyle zarar vermek üzere toplansa ancak Allah'ın senin aleyhine yazdığı şeyle sana zarar verebilirler. Kalemler kaldırılmış ve sahifeler kurumuştur.' "[1]

"İstediğin zaman Allah'tan iste."

İnsan olarak aciz ve zayıf varlıklarız. Yaratılışımızdan bazı güzelliklerin yanı sıra bazı kusurlara da sahibiz. Bu eksik, zayıf ve aciz olduğumuz yanlarımız nedeniyle kendi dışımızda başka varlıklara ihtiyaç duyar, eksiklerimizi, acziyetimizle beraber tezahür eden sorunlarımızı tedavi etmeyi umarız. Bu süreçte kimlerden yardım alırız? Kimlerden yardım almalıyız? Zinhar yardım talep etmememiz gereken meseleler veya kimseler var mıdır? Bu sorulara tevhid bağlamında verilecek cevapların özü şudur: "İstediğin zaman Allah'tan iste."

Hadiste geçen "İstediğin zaman Allah'tan iste." ifadesinin daha beliğ, daha çarpıcı ve belirgin hâlini Fâtiha Suresi'nde görmekteyiz.

"Biz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz."[2]

"Yalnız sana ibadet ederiz." cümlesinden sonra gelen "Yalnız senden yardım isteriz." ifadesi evvela bize Allah'tan yardım istemenin O'na ibadet etmek olduğunu öğretir. Biz, Allah'tan yardım istediğimiz zaman O'na ibadet etmiş oluruz. Böylece tevhidin şubelerinden birini daha hakkıyla yerine getirmiş oluruz.

Allah'tan yardım isteme konusunu iki başlık altında incelememiz mümkündür:

1- Tevhidin gerçekleşmesi için zaruri olan yardım talebi

2- Tevhidin kemali için gerekli olan yardım talebi

Her şeyi Allah'tan istemeye muvaffak olan insan, tevhidi kemale erdiren kimsedir. Çünkü zahiren yapabiliyor gibi gözüktüğümüz her işte aslında bizim Allah'a ihtiyacımız vardır.

1. Tirmizi, 2516
2. bk. 1/Fâtiha, 5

Sadece Allah'ın güç yetirebileceği, yalnız O'nun uhdesinde olan, O'ndan başkasından istenilmesi kesinlikle yasaklanan meselelerde sadece Allah'a el açıp sadece O'ndan yardım isteyebiliriz.

Birinci maddeyle şunu kastediyoruz: Sadece Allah'ın güç yetirebileceği, yalnız O'nun uhdesinde olan, O'ndan başkasından istenilmesi kesinlikle yasaklanan meseleler. Böyle meselelerde sadece Allah'a el açıp sadece O'ndan yardım isteyebiliriz. Bizi cennete alıp ateşten korumasını talep etmek gibi. Şeytanların ve bilmediğimiz düşmanlarımızın şerrinden bizi korumasını talep etmek gibi. Nefislerimizin kötülüklerinden bizi muhafaza etmesini istememiz gibi. Düşmanlarımıza karşı bizi manevi ordularla desteklemesini istememiz gibi. Kabir azabından bizi muhafaza etmesini talep etmemiz gibi...

Bunları yapabilecek olan El-Melîk ve El-Kadîr olan Allah'tan başkası değildir. Dolayısıyla bu ve benzeri meselelerde yardım yalnız Allah'tan istenir. Allah'tan başkasından bunları arzulamak, onlardan bu konuda yardımcı olmalarını istemek ve onlara duacı olmak şirktir. Bunu yapan insan da müşrik olur. Allah'a mahsus amel ve hususlarda O'na şirk koşmak bu şekilde olur.

"Allah'ı bırakıp da sana fayda ve zarar vermeyecek olan varlıklara dua etme! Şayet böyle yaparsan hiç kuşkusuz, zalimlerden/müşriklerden olursun."[3]

"Şayet Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, O'ndan başka o zararı giderecek kimse yoktur. Senin için bir hayır dileyecek olsa, O'nun lütfunu geri çevirecek kimse yoktur. (Lütuf ve ihsanını) kullarından dilediğine ulaştırır. O, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."[4]

İkinci maddeyle ise şunu kastediyoruz: Bir müminin, Allah'tan başkasından yardım istemesinin şer'an caiz olduğu konularda dahi Allah'a el açmak ve O'ndan yardım istemek, tevhidin kemalindendir. Burada, ihtiyaç duyduğumuz bir konuda bize yardım edebilecek, buna güç yetirecek kimseler olmasına rağmen Allah'tan yardım talep etmekten söz ediyoruz. Her şeyi Allah'tan istemeye muvaffak olan insan, tevhidi kemale erdiren kimsedir. Çünkü zahiren yapabiliyor gibi gözüktüğümüz her işte aslında bizim Allah'a ihtiyacımız vardır. Nefes almak da buna dâhildir. Her talebimizde O'na yönelmek, her ihtiyacımızı O'ndan istemek; Allah'a karşı bir fakr hâli içinde olmaktır. Bu; insanı istiğnadan, Rabbe karşı kibirlenmekten, kendisini olduğundan farklı görmekten uzak tutar. Her hâl üzere, bütün zerreleriyle Allah'a olan ihtiyacının farkında olan insan; ibadeti hak eden tek ilah ve yegâne rabb olarak Allah'ı hakkıyla tanımış, böylece tevhidini kemale erdirmiş olur.

"Ey insanlar! Sizler, Allah'a muhtaçsınız. Allah ise (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd'in ta kendisidir."[5]

3. 10/Yûnus, 106
4. 10/Yûnus, 107
5. 35/Fâtır, 15

ÜMMETİN EMİNİ: EBÛ UBEYDE İBNU'L CERRÂH

Salim KANDEMİR

أبو عبيدة بن الجرّاح Ebû Ubeyde Âmir ibni Abdillâh ibni el-Cerrâh (ö. 18/639)

Geçtiğimiz sayıda Ümmetin Emini - Ebû Ubeyde İbnu'l Cerrâh'ın (ra) hayatını anlatmaya başlamıştık. İmanla buluşmasından, imtihanla karşılaşmasından ve Bedir Günü'ndeki fedakârlığından bahsetmiştik. Bu yazımızda kaldığımız yerden devam edecek, Uhud Günü o muazzam tutumundan bahsetmeye çalışacağız. Rabbim hepimize örnek almayı kolaylaştırsın.

Uhud'da Ebû Ubeyde

Allah Resûlü (sav) Bedir'de Allah'ın (cc) yardımıyla Kureyş'e karşı büyük bir zafer kazanmıştı. Kureyş, çok acı bir yenilgi tatmıştı. Kibirle çıktıkları yoldan zelil bir şekilde geri dönmüşlerdi. Neredeyse Kureyş'in tüm eşrafı öldürülmüş ve Bedir kuyularına atılmıştı.

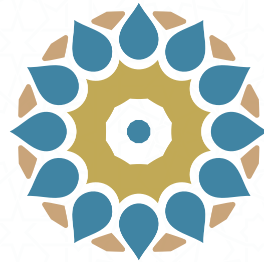
Bu yüzden Kureyş, Allah Resûlü'ne (sav) ve ashâbına karşı büyük bir öfke taşıyordu. Yas tutmayı yasaklamış ve intikam yeminleri etmişlerdi. Bedir'den kurtardıkları o büyük kervanın tümünü savaşa adamışlardı.

Bedir'den bir yıl sonra hınç ve öfkeyle Müslimlerle savaşmak için Medine'ye doğru yola çıkmışlardı. Amcası Abbâs'tan aldığı haberle Kureyş'in kendilerine doğru yola çıktığını öğrenen Allah Resûlü (sav) durumu ashâbıyla istişare etmişti. Gördüğü bir rüyayı anlatıp kendilerini pek iyi şeylerin beklemediğini belirterek Medine'de savunma savaşı yapmak istediğini açıkça duyurmuştu. Fakat Bedir'e katılamayan sahabenin gençleri ve Hamza (ra) gibi bazı sahabiler Allah Resûlü'nün (sav) tavsiyesini pek dinlememiş, Medine dışında onlarla savaşmak için ısrar etmişti. Allah Resûlü de (sav) bu ısrarların üzerine Medine dışında Kureyş'le savaşmaya karar vermişti. Sonrasında yola çıkmak için hazırlıklar yapılmıştı. Sahabe Nebi'yi (sav) dinlemedikleri için pişman olup yanına varmışlardı. Aldığı karardan vazgeçip dilediği yerde savaşabileceklerini söylemişlerdi. Fakat o artık zırhını giymişti. Çıkarması ona yakışmazdı.

Allah Resûlü (sav), "Bir peygamber zırhını giydikten sonra savaşmadan onu çıkarması yakışmaz."[1] buyurarak yoluna devam etti.

1. Ahmed, 14787; Darimi, 2205

"Âişe'ye, 'Allah Resûlü, ashâbından en çok kimi severdi?' diye sordum. 'Ebû Bekir.' dedi. 'Sonra hangisi?' dedim. 'Ömer.' dedi. 'Sonra hangisi?' dedim. 'Ebû Ubeyde.' dedi."

Kader onları Uhud'a doğru sürüklemişti. Allah Resûlü (sav) ashâbıyla beraber "Uhud bizi sever, biz Uhud'u severiz."[2] buyurduğu o dağın eteklerine kadar gelmişti. Hak ve batıl ordusu yeniden karşı karşıyaydı.

Allah Resûlü'nün (sav) ordusu bin kişiden oluşuyordu. Ancak yolda münafıkların başı Abdullah ibni Ubey ibni Selûl kendisi gibi kalbi hastalıklı olan üç yüz kişiyle beraber geri döndü. Nebi (sav) yedi yüz kişiyle beraber yoluna devam etti. Müşriklerin sayısı Müslimlerin sayısının üç katından fazlaydı. Sadece yedi yüz zırhlı bulunan -ki bu Müslimlerin ordusunun tamamı kadardır- üç bin kişilik bir ordu ile Müslimlerin üzerine yürüyorlardı. Müminler zorlu bir savaşın içine girmişlerdi.

Savaşın başında müminler büyük bir üstünlük içindelerdi. Müşriklere büyük bir darbe vurmuşlardı. Kahraman sahabiler önlerine geleni biçiyordu. Safları yararak ilerliyorlardı. Müslimler müşrikleri önüne katmış kovalıyor, onlar ise korkmuş kaçıyorlardı.

Bu üstünlük içindeyken zaferin tadını aldıktan sonra nefsani duygular açığa çıktı. Mal tutkusuyla savaşı bırakıp ganimet toplama peşine düştüler. Bunu gören okçular Allah Resûlü'nün (sav), "Yırtıcı kuşların bizi kapıp götürdüğünü bile görseniz size haber yollamadıkça bu yerinizden ayrılmayın! Düşmanı hezimete uğratıp üzerlerine basıp geçtiğimizi de görseniz size haber yollamadıkça bu yerinizden ayrılmayın!"[3] demesine rağmen onu dinlemediler ve emrine muhalefet ederek yerlerini terk ettiler. Artık Allah (cc) yardımını çekmişti...

Henüz Müslim olmayan Hâlid bin Velîd süvarilerle birlikte Müslimlerin üzerine arkadan âni bir saldırı düzenledi. Bunu gören müşrikler de savaşa geri döndüler. Müslimlere saldırarak büyük zararlar verdiler. Birçok sahabiyi şehit ettiler. İbni Kamie, Allah Resûlü'nün (sav) biricik sahabesi Mus'ab ibni Umeyr'i (ra) öldürdü. Vahşi, Allah Resûlü'nün (sav) kıymetli amcası Hamza'yı (ra) öldürdü. Allah Resûlü (sav) ashâbından birçok kişiyi kaybetti. Gözünün nuru yetmiş sahabisini kendi elleriyle üst üste toprağa vermek zorunda kaldı...

Allah Resûlü'nün (sav) bizzat kendisi büyük darbeler aldı. Öyle ki kendisi hakkında ölüm şayiası yayılmıştı. Gerçekten ölüm tehlikesi atlatmıştı. Dağa doğru çekilirken çukura düşmüştü. Yüzüne isabet eden taşla dişi kırılmış, dudağı yaralanmış, yüzü kana bulanmıştı. İbni Kamie'nin bir kılıç darbesiyle omzu incinmişti. Başka bir darbesiyle miğferinin halkaları yanağına batmıştı...

Birçok kişi silahını bırakıp kaçmıştı. Allah Resûlü'nün (sav) etrafında çok az kişi kalmıştı. Sadece dokuz kadar kişi sebat etmişti. İnsanlar kaçışırken bazı yiğitler Allah Resûlü'nün (sav) sesini duyar duymaz ve durumunu görür görmez etrafında etten duvar örmüşlerdi. Bedenlerini Allah Resûlü'ne (sav) siper etmişlerdi. İşte o yiğitlerden biriydi Ebû Ubeyde...

"Ebû Ubeyde Bedir'de ve Uhud'da bulunmuştu. Uhud Günü insanlar kaçtığında Allah Resûlü (sav) ile beraber sebat etmişti. Ön dişleriyle Allah Resûlü'nün (sav) yanağına saplanan miğferin iki halkasını çıkartan odur. Ebû Ubeyde'nin ön iki dişi bunları çekerken düşmüştü. Ebû Ubeyde'nin ön dişleri yoktu."[4]

Bu sahabiler Allah Resûlü'nü (sav) korurken bazısı kolunu kaybetmişti, bazısı bacağını kaybetmişti, bazısı da canını vermişti. Ebû Ubeyde (ra) ise dişlerini kaybetmişti...

O gün Allah Resûlü'nün (sav) yanına birçok kişiden önce varmıştı. Yanağına batan miğferinin halkalarını görünce dayanamamıştı. Ebû Bekir (ra) bu halkaları çıkarmak istediyse de çok ısrar ederek bunu kendi yapmak istemişti. Sırf Allah Resûlü'ne (sav) acı vermemek adına ellerini değil, dişlerini kullanmıştı. Demirleri çıkarmıştı, ama bu sırada iki dişini de kaybetmişti.

Âişe (r.anha) Ebû Bekir'in (ra) şöyle dediğini aktardı:

"Uhud Günü Allah Resûlü'nün (sav) yanına dönen ilk kişilerdendim. Onun önünde uğrunda çarpışan, zannediyorum onu koruyan bir adam vardı. Olanları kaçırdığımda artık, sen Talha olmalısın, dedim. Benimle doğu tarafı arasında tanımadığım bir adam vardı. Ben Allah Resûlü'ne (sav) ondan daha yakındım. Ancak o koşamayacağım kadar benden çok hızlı ilerliyordu. Bir de ne göreyim o kişi Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh'mış. Hep birlikte Allah Resûlü'nün (sav) yanına vardık. Onun (sav) yan kesici dişi kırılmış, yüzünden yaralanmıştı. Miğferin halkalarından iki tanesi de yanağına saplanmıştı. Allah Resûlü (sav) bize Talha'yı kastederek 'Arkadaşınızı koruyun.' buyurdu. Talha'nın yarası kanıyordu, ama ona bakmıyordu bile. Biz de Allah Resûlü'ne (sav) doğru gittik. Ebû Ubeyde'nin (Allah Resûlü'nün yüzüne batan halkaları çıkarmak) istediğini ben yapmak istedim. O benden (halkayı kendisinin çıkarmasını) istedi. Onu bırakıncaya kadar da ısrarını sürdürdü. Miğferin halkası (yanağına) iyice batmıştı. Ebû Ubeyde onu eliyle oynatıp da Nebi'ye (sav) eziyet vermek istemedi. Bu yüzden ön dişi ile o halkayı yakaladı ve çekti, halkayı yerinden çıkardı ama dişi de çıktı. Yine benden (kendisine izin vermemi) istedi ve ben ona izin verinceye kadar da beni bırakmadı. Bu sefer diğer halkaya sarıldı ve ona da öncekinin aynısını yaparak halkayı çıkardı. Diğer ön dişi de çıktı. Ebû Ubeyde esremdi (ön dişleri yoktu)."[5]

Âişe'den (r.anha) rivayetle Ebû Bekir (ra) şöyle demiştir:

"Uhud Günü Allah Resûlü'nün (sav) yüzüne vurulduğunda yanağına miğferin iki halkası girmişti. Bunun üzerine Allah Resûlü'ne (sav) doğru koşmaya başladım. Bir kişi de aceleyle koşmaya başladı. Ben, 'Allah'ım! Bu Talha

2. Buhari, 4083; Müslim, 503
3. Buhari, 3039
4. El-Mustedrek ale's Sahîheyn, 5160
5. El-Mustedrek ale's Sahîheyn, 5159

olsun.' dedim. Tâ ki Allah Resûlü'ne (sav) tam ulaşalım. Bir de gördüm ki Ebû Ubeyde benden önce varmış. Bana, 'Allah adına Allah Resûlü'nün (sav) yanağından halkayı çıkarmam için beni bırakmanı istiyorum!' dedi. Bunun üzerine ben de onu bıraktım. Miğferin halkalarından birini ön dişi ile tuttu ve çıkardı. Sonra önüne bıraktı. Ancak Ebû Ubeyde'nin ön dişi düştü. Sonra diğer halkayı tuttu ve çıkardı. Bu sefer diğer ön dişi de düştü. Bundan dolayı Ebû Ubeyde insanlar arasında ön dişi olmayan biriydi."[6]

Ebû Ubeyde'nin (ra) bu fedakârlığı hiç şüphesiz Allah Resûlü'ne olan sevgisinden kaynaklanıyordu. Çünkü Allah Resûlü (sav) müminlere kendi nefislerinden daha evlaydı.

"Nebi, müminlere kendi nefislerinden daha evladır/önceliklidir."[7]

Nasıl olmasın ki! Ebû Ubeyde Allah Resûlü'nü, Allah Resûlü de Ebû Ubeyde'yi çok seviyordu.

Abdullah ibni Şakîk'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Âişe'ye, 'Allah Resûlü, ashâbından en çok kimi severdi?' diye sordum.

'Ebû Bekir.' dedi.

'Sonra hangisi?' dedim.

'Ömer.' dedi.

'Sonra hangisi?' dedim.

'Ebû Ubeyde.' dedi."[8]

İşte bu muhabbet rıza-i İlahi'yi celbetmişti. Ebû Ubeyde hem Allah'ın (cc), hem Resûlullah'ın (sav) rızasına nail olmuştu. İşte onu ve onun gibi diğer sahabileri Allah Resûlü (sav) sevgilerinden ve fedakârlıklarından ötürü cennetle müjdelemişti.

Abdurrahman ibni Avf'tan rivayetle Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Ebû Bekir cennettedir. Ömer cennettedir. Osmân cennettedir. Alî cennettedir. Talha cennettedir. Zubeyr cennettedir. Abdurrahman ibni Avf cennettedir. Sa'd cennettedir. Saîd cennettedir. Ebû Ubeyde ibni Cerrâh cennettedir."[9]

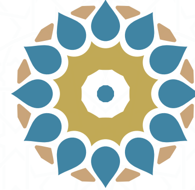
Çünkü onlar en zor ânlarda davaya büyük yardımlar etmişlerdi. Canlarını tehlikeye atarak bu dini korumuşlardı. Ne güzel ama ne güzel insanlardı onlar.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayetle Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Ebû Bekir ne güzel bir adamdır. Ömer ne güzel bir adamdır. Ebû Ubeyde ibnu'l Cerrâh ne güzel bir adamdır..."[10]

Cennete talip olan mümin bilmelidir ki ebedî nimetler karşılığında bu dünyada değerli olan varlıklarından yeri ve zamanı geldiğinde dava uğruna takdim etmelidir. Sahabede gördüğümüz gibi bazen kolumuzu, bazen bacağımızı, bazen gözümüzü bazen dişimizi Allah'ın (cc) yoluna takdim etmemiz gerekebilir. Bunları tehlikeye atacak mücadelenin içine girebiliriz. Hatta bazen canımızı bile kaybedebiliriz. Fakat bunların hiçbiri cennetin ebedî nimetleri yanında değerli değildir. O hâlde muvahhidler dini uğruna tüm varlıklarını takdim etmekten çekinmemelidir.

Devam edecek, inşallah...

6. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/380
7. bk. 33/Ahzâb, 6
8. İbni Mace, 102; Ahmed, 25829
9. Tirmizi, 3747; Ahmed, 1675
10. Ahmed, 9431; Tirmizi, 3795

AİLE MAKALELERİ

Kerem ÇAĞLAR

MİNİMUM PROBLEM İÇİN SAĞLIKLI İLETİŞİM

Herkesin olduğu gibi erkek ile hanımının da bir eşref saati vardır. Zihnin berrak, kalbin mesrûr, ruhun dingin ve yüzlerin güleç olduğu, dillerden bal şeker aktığı böyle bir eşref saatinde, değil bir ailevi meselenin halli, belki de çok daha büyük ve kapsamlı sorunların çözümü için oldukça uygun bir zemin var demektir. Eşler, aralarında çıkan sorunları halletmeye çalışırken böylesi münasip durumlardan da istifade etmelilerdir.

Aile içerisinde eşler arasında kesintisiz sağlıklı bir iletişim varsa sorunların minimize edilmesi daha kolay olacaktır. Bu meseleyi şöyle bir örnekle açıklamaya çalışalım. Baş ağrısı dâhil tüm ağrılar aslında vücudun bağışıklık sistemine gönderdiği birer rapordur. Baş ağrısı olarak hissedilen ağrı çoğu zaman vücudun herhangi bir yerinde oluşan bu türden bir rahatsızlıktır. Ağrıya sabredip ağrı kesici alınmasa beyin ve bağışıklık sistemi görevini tam olarak yapabilir ve bünyeyi hastalıktan koruyabilir. Birer psikotrop madde olan ağrı kesiciler alındığında ise organ ile beyin arasındaki iletişim kesilir. Dolayısıyla ağrıyla birlikte bilgi, yani beyne gönderilen raporların akışı da kesilir. Hastalık derinleşmeye devam ederken bağışıklık sistemi ne tür bir savunma yapacağını ve nereye müdahale edip onaracağını bilemez hâle gelir. Alınan her bir ağrı kesici veya kimyasal ilaçla birlikte bağışıklık sistemi gittikçe zayıflar ve bir noktadan sonra görev yapamaz hâle gelir. Netice itibarıyla ağrıya sebep olan rahatsızlık süreç içerisinde kronik bir hastalığa dönüşme riski taşır.[1]

Günlük yaşamda eşiyle, çocuklarıyla ya da iş ortamındaki arkadaşlarıyla konuştuğu hâlde güvene dayalı sağlıklı bir iletişim kurmakta zorluk çeken veya hiç iletişim kuramayan birçok insan vardır. Mesela erkek ile hanımı arasında herhangi bir nedenden dolayı soğuk rüzgârlar esmeye başlar. Bu durum bir süre böyle devam eder. Aralarında küçük bir tartışma çıkmaya görsün, eşlerden birisi ya da her ikisi de karşısındakini töhmet altında bırakan suçlayıcı ifadeler kullanmaktan çekinmez. Hâlbuki birkaç dakika öncesine kadar görünürde birbirleriyle iletişimleri gayet normalmiş gibi duruyordu.

Anlaşılmaktadır ki mesele sadece birbiriyle konuşuyor/konuşabiliyor olmaktan ibaret değildir. Mesele şudur ki; doğru zamanda ve doğru yöntemlerle, sağlıklı ve güvene dayalı kesintisiz bir iletişim zemininin kurulamamış olmasıdır. Güvene dayalı, sağlıklı ve doğru bir iletişim kanalı olmayınca en küçük pürüzler bile saman alevi gibi birden büyüyüverir. Problem su yüzüne çıkıp tatsızlıklar yaşandıktan sonra ortaya çıkan hasarın tamiri için en başta yapılması gereken iletişimin kurulmasına çalışılır. Karşılıklı özür ve af dilemeler başlar. Yukarıda verdiğimiz örnekteki gibi "ağrı kesici hap"lar daha sonra benzer bir durumun yaşanacağı

1. Gerçek Tıp, Dr. Aidin Salih, s. 323

vakte kadar semptomların geçici olarak kaybolmasını sağlayacak belki, ama tabiri caizse hastalığın derinleşmesine sebep olacaktır.

Eşler daha önce belirledikleri bir vakitte baş başa kalarak birbirleriyle ilgili ailevi ve kişisel beklenti veya şikâyetlerini daha rahat bir şekilde dile getirmek suretiyle farklı ve yeni fikirlerle aile hayatına dirlik ve dinamizm katabilirler. Kalplerinin kıvrımlarında birbirlerine karşı su-i zannın izini tozunu tamamen ortadan kaldırmaya vesile olacaktır bu tür oturumlar. Bir hekimin hastada ortaya çıkan belirtilere göre teşhiste bulunup, uygun tedavi yöntemini tatbik ederek hastalığın ilerlemesini ve yayılmasını engellemeye çalışması gibi, eşler de muhtemel problemlerin işaretlerini görür görmez derhal ıslah yoluna gitmelilerdir.

Eşler arasında karşılıklı anlayış, diyalog ve doğru iletişim sağlanması hâlinde, Allah'ın izniyle sorunların çok büyük oranda başlamadan bittiği görülecektir. Bundan önceki bölümlerde Resûlullah'ın (sav) eşleri ile yaşadığı bazı sıkıntılar ve ashâbın (r.anhum) eşleri ile yaşadığı anlaşmazlıklardan örnekler vermiştik. Bu misallerden de anlaşılacağı üzere hiçbir sorunun olmadığı ve ufak tefek anlaşmazlıkların yaşanmadığı bir aile hayatı mümkün değildir.

Bu hakikate binaen, biz de cennet hayatı gibi problemsiz bir aile modelini değil, problemleri en az düzeyde olan ve aile yaşamında Nebevi modeli ihya etmeye çalışmalıyız. Eşler arasında sorunların ortaya çıkması elbette arzulanan bir şey değildir, ama yaşanacak sorunların yıkıcı olmaması için ayrıca büyük bir gayret içerisinde olunması zorunludur.

Ateşi, Kıvılcımken Söndürmeli!

Aile içerisinde eğer bir problem varsa muhtemelen eşlerden birinin diğerine, ya da ikisinin birbirlerine zaman zaman kızgınlığı da olur. Öfke kontrolünde başarılı olamayan bir kimse hoş olmayan sözler sarf edebilir ve sonuçlarını kestiremediği kontrolsüz davranışlarda bulunabilir. Bu gibi durumlarda Resûlullah'ın (sav) sünnetini ihya ederek öfkenin peş peşe gelecek zincirleme zararlarından korunmak mümkün olacaktır. Kişi, ailesi başta olmak üzere insanlarla beşerî münasebetinin olduğu her zeminde öfkelenmemeye gayret etmelidir. Bunun için de kendisini öfkelendirecek sebeplerden uzak durmaya çalışmalıdır.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Resûlullah'a (sav) gelerek, 'Bana nasihat et.' dedi.

Resûlullah (sav), 'Kızma!' buyurdu.

Adam bu isteğini birkaç kez tekrar etti. Resûlullah (sav) her defasında, 'Kızma!' buyurdu."[2]

2. Buhari, 6116

Eşler daha önce belirledikleri bir vakitte baş başa kalarak birbirleriyle ilgili ailevi ve kişisel beklenti veya şikâyetlerini daha rahat bir şekilde dile getirmek suretiyle farklı ve yeni fikirlerle aile hayatına dirlik ve dinamizm katabilirler. Kalplerinin kıvrımlarında birbirlerine karşı su-i zannın izini tozunu tamamen ortadan kaldırmaya vesile olacaktır bu tür oturumlar.

Hadis-i şerifte geçen "Kızma!" emri, öfkelenmenin tamamen yasaklanması anlamına gelmemektedir. Zira öfkelenmek fıtri bir duygudur. Öyle ki öfkelenmeyi gerektiren işgal, saldırı, zulüm ve haksızlık gibi durumlarda öfkelenmemek ise yerilmiştir. Yasaklanan öfke, hürmetlerin çiğnenmesine, kalplerin kırılmasına ve eşler arasındaki ilişkilerin zedelenmesine sebep olan öfkedir. Çünkü bu gibi durumlarda öfke, âdeta şeytanın bir bineği hâline gelir. "Kızma!" emri, aynı zamanda öfkelendirecek ortamlardan ve sebeplerden uzak kalınması gereğini de açıkça ortaya koymaktadır.

Her insan, nefsinin yaklaşık kapasitesini bilir. Yani insanlar arasında kişinin bizzat kendisinden başka nefsini en iyi tanıyanı yoktur. Kişi eğer eşiyle tartıştığı sırada hoşuna gitmeyecek bir karşılık alıyor ve hemen bağırıp çağırmaya başlıyorsa onun bu zafiyetinin reçetesi "Kızma!" hadisidir. Basit bir tartışma dahi kişiyi öfkelendiriyor ve aile huzurunu bozmaya sebep oluyorsa buradaki "Kızma!" emrini kişi "Sakın tartışma!" şeklinde anlamalıdır. Kişi eğer kendisini öfkelendirecek sebeplerden uzak duramıyorsa öfkelenmemek için gayret gösterir. Bunda da muvaffak olamayacaksa eşini yahut Müslim kardeşini üzüp, şeytanı sevindirecek sözler söylemekten ve o tür davranışlarda bulunmaktan şiddetle kaçınmalıdır.

Öfkelenen kimse Resûlullah'ın (sav) öğütlerine uyarak yatıştırıcı bazı pozisyonlar uygulamalıdır. Öfkenin şeytandan, şeytanın ise ateşten olduğu hakikatine binaen evvela istiazeyle Allah'a sığınmalıdır. Öfkesi dinmezse ayakta ise oturmalı, oturur hâlde ise yaslanmalı veya uzanmalıdır. Bu pozisyon değişikliklerinde de öfkesi geçmediyse soğuk suyla abdest almalıdır. Soğuk suyla alınacak bir abdest vücudun ateşini takriben 1,5-2°C düşürmektedir. Ateşten yaratılmış olan şeytanın sebep olduğu öfke böylece kaynağından yatıştırılmış ve söndürülmüş olacaktır.

Eşler arasındaki ilişkilerde sorun yaşadıktan sonraki süreç kritiktir. Eşlerden birisi ya da her ikisi sorumluluk bilinciyle olgun ve soğukkanlı davranır da meseleyi bir ân

evvel kapatmaya muvaffak olabilirse ne âlâ. Bu mümkün olmayacaksa da tartışmaya neden olan problemi daha uygun bir vakitte sakin ve dingin bir şekilde halletmek üzere o ânki aşamada tartışmaya son vermelidirler. Zira kızgın ve gergin bir ortamda problem halletmek bir yana normal bir diyalog kurmak bile pek mümkün değildir. Erkek ya da kadın, tartışma ve gerginliklerde Nebevî usulü tatbik etmeye muvaffak olabilirlerse aralarındaki problemi çözmeleri de çok daha kolay olacaktır. Böylesi durumlarda şu Rabbani öğüt her daim hatırda tutulmalıdır.

وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّم۪يعُ الْعَل۪يمُ

"Şayet şeytandan sana bir dürtü/vesvese gelirse, Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir." [3]

Eşler arasındaki sorun gün yüzüne çıktıktan sonra yapılmaması gereken şeylerden biri de kızgınlığın ve gerginliğin devam ettiği süreçte iyi niyetle de olsa gereksiz ani müdahalelerde bulunmaktır. Yaşanan tartışmadan netice alınmamışsa probleme neden olan meseleyle ilgili tek taraflı tasarrufta bulunmamak da eşler için en makul olan tutumdur. Hararetli tartışmalar neticesiz kaldıktan sonra mesele soğumaya bırakılmalı ve o ân için konu kapatılmalıdır.

Hemen hemen her insanda olduğu gibi eşlerden her birinin de bir eşref saati vardır. Zihnin berrak, kalbin huzurlu, ruhun dingin ve yüzlerin güleç olduğu böyle bir eşref saatinde, değil bir ailevi meselenin halli, belki de çok daha büyük ve kapsamlı sorunların çözümü için oldukça uygun bir zemin var demektir. Eşler, aralarında çıkan sorunları halletmeye çalışırken böylesi münasip durumlardan da istifade etmelilerdir. Allah'ın izniyle kendileri için hayırlı ve güzel bir çözüm elde ederek mutlu, huzurlu ve barış içinde aile hayatlarını sürdüreceklerdir.

On Beşinci (15.) Bölümün Sonu

Devam edecek, inşallah...

3. 41/Fussilet, 36

Zeynep BAYANCUK

KAHT-I RİCAL

Birkaç yıl önceydi. Oğlum eve gelip akşam arkadaşlarıyla parka gideceklerini söyledi. Bir abimiz, arkasına bisikletleri koyabileceği bir araç ayarlamış, çocuklara güzel bir organizasyon hazırlamış. Geriye bu organizasyona icabet etmek kalmış.

Hemen mısır patlattık, bir başka sefer kek yolladık, narlar ayıkladık, içecekler hazırladık. Yağmur kar demedik abi davet ettikçe icabet ettik.

Bu abimize kim verdi bu sorumluluğu? Çocuklarla ilgilenmesini kim öğütledi?

Bir başka abimiz delikanlılığa adım atan gençlerimizle ilgileniyormuş. Zaman zaman oğlumuzu da davet ettikleri için aktivitelerinden haberdar olduk. Sıklıkla mescit bahçesinde, Atak büfede, teravih çıkışlarında kapı önlerinde abimizin etrafında kümelenen gençlerimize şahit olduk. Kampta, havuzda, parkta, şehir turlarında gençlere helal dairede eğlenmeyi öğreten, etkinlikleri için bütçe oluşturan ve gençleri gücü nispetinde korumak için adım atan bu kardeşimiz kim tarafından görevlendirildi?

Bir başka abimiz kulüp kurmuş. Kendisi kick boks eğitmeni ama kitap okuma etkinlikleri tertip etmiş. Zahiren sadece kitap okunuyor olsa da zaman bilinci, irade eğitimi, toplumsal ahlak ve görgü kurallarını da araya sıkıştırmış. Zaman zaman dış mekân etkinlikleriyle eğlence de girince işin içine kulüp çocukların vazgeçilmezi olmuş. Peki aynı soruyu bir kez daha tekrarlayalım: Bu abimize bu sorumluluğu kim tevdi etti?

Daha birçok kardeşimiz var gençler için harekete geçen. Rabbim her birinden razı olsun ki O'nun rızası cennet nimetlerinin de üstünde.

Şimdi soruların cevabını verelim.

Bu kardeşlerimiz kimse tarafından görevlendirilmedi. Sen gençlerle, çocuklarla ilgilen diyen olmadı onlara. Onlardan kimisi bir ses duydu. Boğuk çıkan bir ses... "Ne olacak bu gençlerin hali?" diye soran bir ses... Evde gözümün önünde ama dışarıya yetemiyoruz diyen bir ses...

Bir diğeri dinlediği derslerde "Bize ne tavsiye edersiniz?" sorusuna verilen cevaba kulak verdi: "Tutun gençlerin elinden!" diyordu bir münadi. Hiç değilse birinin elini...

Bir başkası kendini düşündü belki. Bugünün çocukları yarının gençleri olacak dedi. Onlara yatırım yapmanın geleceği imar etmek olduğunu fıkhetti...

Hareket noktası ne olursa olsun hepsinden önemlisi içinde bulundukları bu küçük toplumun bir ferdi olmanın gereğini yaptılar. Durumdan vazife çıkardılar. Gençlerle ilgilenmenin zaruretini biliyorlardı ve ben ne yapabilirim diyerek taşın altına ellerini koydular.

Bu taşın altında maalesef çok el yok. Dün de yoktu. Yüz yıl önce de 12 asır evvel de... Sayıları o kadar azdı ki mesela Osmanlı'da bir tamlama yerleşti dillere: Kaht-ı rical... Adam kıtlığı... Gençlerin elinden tutacak, onlara rol model olacak rehber kıtlığını ifade ediyordu bu söz öbeği.

Daha eskilere gidelim. Orada da kıtlık vardı. Ömer (ra) sahabilerle oturduğu bir sırada onlara, "Haydi temennide bulunalım." dedi. Yanındakiler şehirler dolusu altınımız olsa da Allah yolunda versek dediler. Farklı bir şey söyleyen olmadı. Sen temenni et denilince Ömer (ra), "Bana Ebû Ubeyde, Muâz ibni Cebel, Salim ve Huzeyfe ibni Yeman gibi adamlar versinler de İslam'a hizmet edeyim." dedi.

Ömer biliyordu ki ne mal ne de imkânlar yetişmiş bir insan gibi değildir. Tüm imkânlar, yetişmiş insanların elinde değer kazanır. Aksi hâlde çarçur olur gider. Öyleyse Allah'tan mal istemek yerine o mala sahip çıkacak erler istemek gerekir. O erler nesle sahip çıkar. Böylelikle tüm zenginlikler korunmuş olur.

Bizler Ömer'in aradığı kişiler olabilir miyiz, bilmiyorum. Ama olmamız gerektiğine ve bunun aciliyetine inanıyorum.

Nesle yol gösterme, onları korumanın önemi bunlarla da sınırlı değil. Daha kesin bir ilke var karşımızda. İslam beş şeyi koruma altına alır. Onların güvenliği için savaş dahi yapılır. Haydi, üşenmeyelim de bu beş şeyi bir araştıralım. Neslimizi korumanın ne büyük bir gereklilik olduğunun idrakine varalım... Ve şu asr-ı ihanette, asr-ı şerde, adam kıtlığına son darbeyi biz vuralım...

Dr. Gözde TERCUMAN

BEYİN BÖLGELERİNİ BİRLEŞTİRMEK

Peygamberimiz bize her konuda örnek olduğu gibi duygu ve düşünce dünyamızın inşasında, ıslah olma sürecimizde, nefsimizle mücadelemizde, insanlarla ve olaylarla muamelemizde de en güzel örnektir. Elbette beyne ve kalbe dair incelemelerin en değerli yeri peygamberler, Allah Resûlü ve sahabesidir. Bu kuralları onlardan öğrenecek, öğrendiğimiz her kuralı da Allah Resûl'ünün hayatında arayacağız.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Önceki sayılarımızda beyin bölgelerinden bahsetmiş; beyin bölgelerini bir arada kullanmanın önemine değinmiştik. Kur'ân'ı okuyup hikmet ölçüsü peygamberlerin kıssalarını, dualarını ve amellerini öğrendikçe ve Allah Resûlü'nün (sav) siyerini anlamaya çalıştıkça; Peygamberlerin duygu kaosuna kapılmadan, detayları fark edip, olayları bütünün içerisinde değerlendiren, mantıki sebep sonuç ilişkilerini çok incelikle kuran ve tedbirler alan, olayları baştan sona hikmetle değerlendiren ve yol haritası çıkarabilen, kavimlerine karşı hoşgörülü ve esnek, hatalarına karşı ıslah edici bir toleransa sahip, nefsine karşı irade sahibi, Allah düşmanlarına karşı yıldırıcı bir mücadele ortaya koyan; kısacası sağ ve sol beyinlerinin çok dengeli bir şekilde çalıştığı üst beyin insanları olduklarını görüyorum. Elbette insan olma hasebiyle zaman zaman alt beynin ani gelişen reflekslerine kapılmış; kimi zaman korkmuşlar, kimi zaman öfkelenmişler, kimi zaman da hatalar yapmışlar, ama Allah'ın (cc) yol göstermesiyle en güzel şekilde telafi etmeyi de başarmışlar. Allah (cc) en doğrusunu bilir.

İnsan olma özelliklerimiz nedeniyle kimi zaman hatalar yapar kimi zaman duygu ve düşünce dünyamızda krizler yaşarız. Bazen yanılır bazen kapılırız. Bazen cahilliğimiz tutar, zaman içinde öğreniriz. Bazen de mantık yürütür, yol ararız. Bazen sabırsız davranırız bazen zalim. Bazen zorlanırız bazen acele ederiz. Sahip olduğumuz bu insani özellikleri ıslah etme çabamızdır mücadelemiz. Yolun sonunda güzel ahlaklı ve erdemli bir insan olmayı hedefleriz. Beynin bölgelerinin işlevlerini bilmek bu süreçte bize yol gösteren vesilelerden biridir. Tüm kâinatı belli kurallar/yasalar çerçevesinde yaratıp, birbirine sebep sonuç ilişkisiyle bağlayan Rabbimize hamd olsun ki, bu kevnî ayetin de yasaları var ve kuralları derinlemesine anladıkça birçok noktada hayır elde edebiliriz, Allah'ın izniyle. Beynimizin kontrolünü kaybettiğimizde, geri kazanırken veya karşımıza kontrolü kaybetmiş biri çıktığında, onunla muamele ederken bize yardımcı olabilecek bazı manevralar var elhamdulillah. Bu yazıda çabamız Allah'ın (cc) merhamet ettiği ve ilminden

öğrettiği oranda bu kurallardan ve tekniklerden bahsetmeye çalışmaktır. Başarı Allah'tandır (cc).

1. Sağ beyinle bağ kurarak işe başlamak

Sağ beynin etkisinde duygu fırtınasına kapılmış bir insanın önce sağ beyniyle bağ kurmak önemlidir. Duygusal bir anlayış bağı oluştuktan sonra iletişime geçmek ve fırtınayı dindirerek rüzgârları istenilen bölgeye sevk etmek kolaylaşacaktır. Diğer türlü yapılacak her hamle fırtınanın yıkıcı etkisinden nasibini alacaktır. Sağ beyin fırtınalarının en temel özelliklerinden biri sol beyin mantığının devre dışı kalmasıdır. Mantığın devre dışı kaldığı durumlarda mantıklı açıklamalar yaparak işe başlamak hata olur.

Kriz ânında yapılan konuşmalarda, özellikle enerjisi yüksek gençlerin terslemesiyle, dalga geçmesiyle, o duyguya iyice yapışmasıyla mesele daha da tırmanabiliyor ve insan ister istemez "Ne dedim ki ben şimdi?!.." tepkisi verebiliyor. Söylenenlerin içeriğine bakıldığında -çoğu zaman- gayet mantıklı ve doğru olmasına karşın ilk yapılacak olan bu olmadığı için ters tepiyor. Önce bağ kurup sonra söylendiğinde hem karşıdaki dinleyebilir hâle gelir hem de mantığı devreye girdiği için söylenenlerin etkisi ve ağırlığı artar. Sonuç alamamanın nedeni, söylenenlerin içeriği değil; karşıdaki insanın düşünce sürecinin o ân buna hazır olmamasıdır. Çünkü ne yapıldığı kadar hangi sırayla yapıldığı da çok önemlidir. İhtiyaç duyulan sıraya riayet edilmediğinde elde edilmek istenen sonuca ulaşılamaması muhtemeldir.

Bağ kurmanın çeşitli yolları vardır. Duruma, insana, o ânki ihtiyaçlara, yaşanan hadiseye ve olayın önemine göre değişir. Ben iki bağ kurma yöntemini bahsedilmeye değer buluyorum, ihtiyacınıza göre diğerlerini de araştırabilirsiniz.

a. Dokunarak bağ kurmak

Dokunma duyusu çok kuvvetli bir yatıştırıcıdır. Örneğin ayağınızı bir yere çarptığınızda hemen ovmaya başlamanızın, başınız ağrıdığında şakaklarınıza masaj yapma ihtiyacınızın özel bir nedeni vardır. Aklınız bunu bilse de bilmese de vücudunuz öğrenmiştir. İnsan vücudunda postacı sinirler vardır ve belli yolları kullanarak vücudun durumunu beyne iletir. Deride ağrı, sıcak, soğuk, titreşim durumlarını beyne taşımakta özelleşmiş postacı sinirler vardır. Bir yeriniz ağrıdığında bu bölgeden ağrı mesajları gitmeye başlar. Siz o bölgeyi ovmaya başladığınızda ağrı mesajını taşıyan postacılardan daha güçlü postacılar, dokunma mesajlarını yoğun bir şekilde beyne götürür. Böylece ağrı hissi azalır, o bölge dokunma hissiyle yatışır ve rahatlar. Bu nedenle sarılmak bağ kurmanın ve yatıştırmanın bir çeşididir. Yoğun bir duygu fırtınası ânında sevgiyle, şefkatle ve merhametle sarılmak postacıların ve mesajların değişmesine neden olur. Beyinde olumsuz duyguların etkisi azalır, kişiyi rahatlatır; iletişime, anlaşmaya ve uzlaşmaya daha açık hâle getirir. Yapılan mantıklı açıklamalar ve öneriler bu aşamadan sonra daha çok etki eder. Kendinizden müşahade edebilirsiniz; korktuğunuz, üzüldüğünüz, hüzünlendiğiniz, hayal kırıklığına uğradığınız, öfkelendiğiniz ânlarda sevdiğiniz birinin size sarılması sizi daha iyi hissettirir. Daha iyi hissettikten sonra olayları daha iyi değerlendirmeye başlarsınız.

Örneğin karşımızdaki kişi mantığının şalterlerini indirip, dizginlerinden kurtulmuş bir at moduna geçtiğinde ona ahıra gitmesinin ne kadar mantıklı olduğunu anlatamazsınız. Ürkek bir kuş can havliyle kanat çırparken ona uçacağı yönü tarif edemezsiniz. Korkmuş bir yavru kedi tüylerini kabartmışken aslında ona yemek vermek istediğinizi açıklayamazsınız. İnsan da mantığını kapattığında öfkeli bir attan, ürkmüş bir kuştan, korkmuş bir kediden çok farkı yokmuş gibi davranabilir. Bu durumdaki bir hayvanla karşılaştığımızda hayvanı sevmeye, okşamaya ve sakinleştirmeye çalışırız; bu çok fıtrî/temel bir yaklaşımdır ve çok işe yarar. Dokunmak, duyguları kabarmış her canlıyı sakinleştirir.

Allah Resûlü (sav) Hira Mağarası'nda ilk vahyi aldığında korkmuş bir hâlde, kalbi titreyerek evine döndü. Hatice Annemiz (r.anha) ne olduğunu, neler gördüğünü, ne yaşadığını sormadan önce onu (sav) örttü ve sardı. Peygamberimiz (sav) sakinleşince, yaşadıklarını eşine anlattı ve Hatice Annemiz (r.anha) o zaman, "Allah seni zayi etmez. Sen akrabayı yedirirsin, misafirini ağırlarsın, yoksulu doyurur, ihtiyacı olanın ihtiyaçlarını karşılarsın, hakkın katından gelen musibetlere karşı insanlara yardım edersin." diyerek mantığına hitap etti ve Peygamberimizi (sav), Varaka'ya götürdü.[1]

Dokunma alışkanlığı olan kültürlerde insanlar farkında olmadan bu tekniği uygulayıp faydalı sonuçlar alırken; bugün birçok toplumda insanların birbirine dokunması olumsuz şeylerle ilişkilendiriliyor. Ahlakın ve güvenin kalmadığı toplumlarda pedofili, istismar, sapıklık, şiddet gibi durumlarla anıldığı için dokunmaya karşı olumsuz bir algı oluşuyor. Her mesele gibi bu durumda da yapılması gereken ifrat ve tefrite kaçmadan orta yollu bir şekilde, Allah'ın sınırları dâhilinde davranmaktır.

Değinilmesi gereken diğer önemli husus, eğer kişi çocukluğundan itibaren dokunmanın ve sarılmanın yatıştırıcı ve sakinleştirici etkisini deneyimlememişse; bunu sevgi, merhamet ve şefkatle bağdaştırmamışsa çok ihtiyaç duymasına rağmen dokunmaya karşı çıkabilir. Sarılmak istediğinizde sizi itebilir, yalnız kalmak için kaçabilir. Birisi kendisine sarıldığında kendisini savunmasız hissedebilir. Deneyimledikçe aşılır, Allah'ın izniyle.

1. Buhari, 3

b. Anlamaya çalışarak bağ kurmak

Bağ kurmanın başka bir yöntemi, duygu selini ve sebeplerini yargılamak yerine anlamaya çalışmaktır. Zihinsel hastalığı olan insanların dışında sağ beyin fırtınalarının bir sebebi vardır. Sebep mantıklı olsun veya olmasın duyguları tırmandırmıştır. Sebepler anlaşıldığında atılacak adımlar etkili; çözüm önerileri de yerinde olur.

"Bunda gülünecek ne var!", "Buna mı sinirlendin şimdi!", "E demin açım, dedin.", "Tamam hadi, daha fazla üzülme.", "Yeter kendine gel artık!"

Bu gibi cümleler yargı cümleleridir. Bu cümleleri duyan bir insanın savunmaya geçmesi çok doğaldır çünkü her yargı beraberinde -küçük ya da büyük- cezayı da getirir. Bu cümleleri kuran bir kişi karşısındakinin sevindiği, eğlendiği, öfkelendiği, üzüldüğü ânları anlayamıyordur ve bu duygulara verdiği tepkileri de yargılıyor/yadırgıyordur. Anlamak ve yön göstermek, yargılamak ve cezalandırmaktan geceyle gündüz kadar farklıdır.

2. Rol model olmak

Bağ kurmanın bir diğer yolu rol model olabilmektir. Beynimiz doğduğumuz ândan itibaren çevresinden gördükleri ve duyduklarıyla öğrenmeye başlar. Beynin ilk üç yaşına kadar en temel öğrenme biçimlerinden biri aynalamaktır, yedi yaşına kadar oldukça baskın devam eder ve yaşamın sonraki yıllarında olumlu veya olumsuz referans noktamız olur; -başka bir şey öğrenene kadar- ya öğrendiklerimizi yaparız ya da öğrendiklerimizin zıddını yapmaya çalışırız.

Sağ beynin duygularıyla baş ederken çocuklar, çevresindeki yetişkinlerin aynadaki yansıması gibi olurlar; onlar gibi sevinir, onlar gibi üzülürler, öfkelendiklerinde onlar gibi tepki verir, onlar gibi hissetmeyi, düşünmeyi ve davranmayı öğrenirler. Ya da ebeveyniyle olumlu bağ kuramamışsa, ondan ne gördüyse tersini yapma yönünde motivasyon geliştirebilirler. Elbette işin fıtri/mizaç yönü ihmal edilemeyecek kadar önemlidir, fakat bir insanın hayatında ebeveynin rolü sanıldığından çok daha fazla yer kaplar ve köklere kadar ulaşır.

Büyüdükçe rol model aldığımız insanlar değişir. Ebeveynin rolü azalırken çevresinin ve arkadaşlarının etkisi artar. Özellikle ebeveynlerin ve örneklik konumundaki insanların hangi durumlara nasıl tepki verdiği önemlidir. Bir genç, siz farkında değilken sizi örnek alıyor olabilir.

Örneğin havuç dilimlerini yemek istemeyen bir çocuğa, ne kadar vitaminli ve besleyici olduğunu anlatmak yerine masaya koyup -iştahla ve merakla- yemeye başlayan bir annenin çocuğu merak edip havuçların tadına bakar. Örneğin bir davranışı yapması beklenen bir gence uzun uzun nutuk çekmek ve defalarca öneminden bahsetmek yerine, o davranışı yapmak için yarışan yetişkinlerin içinde bulunması sağlandığında kendisi de yapmaya azmeder. Tabii burada anahtar kelime samimiyettir. Çünkü havuçları sevmediği hâlde yemeye çalışan veya o davranışı hayırda yarışmak yerine zorla yapmaya çalışan bir kişi hemen fark edilir. Rol yapmak ile rol model olabilmek arasındaki ince çizgide "içten gelen samimiyet, kalbinden geçenlerin amellere yansıması" vardır.

Şimdi yukarıdaki maddeleri Hudeybiye Günü'nde müşahede edelim. Kendimizi sahabelerin arasında düşünelim ve neler hissettiğimizi yoklayalım. Başarı Allah'tandır (cc).

Mekke'de geçen sabır döneminden sonra hicret edilmiş, yeni yurtta Medine İslam Devleti kurulmuş. Bedir Günü yaşanmış, Uhud Günü imtihan olunmuş, Hendek gibi zorlu bir günün mücadelesi verilmiş. Bu süreçte müşriklerle mücadele edildiği gibi; Medine içerisinde Yahudilerle ve münafıklarla da mücadele edilmiş. Yıllar geçmiş ve siz Mekke'ye umre yapmaya gidileceğiyle müjdeleniyorsunuz. Özlem duyduğunuz Kâbe'yi tavaf etme düşüncesi, kurbanlıkların ve yol hazırlıklarının coşkusuyla kalp pınarlarınız taşıyor. Beklentilerinizi, hayallerinizi, uğruna mücadele verdiğiniz ve vadolunduğunuz şeyleri düşünerek yolda ilerliyorsunuz; belki de heyecandan sabahı zor ediyorsunuz. Harem bölgesine vardınız; ihrama girmişsiniz ve kurbanlıklarınız hazır.

Derken...

Mekke'nin kapısındasınız, ama giremiyor, bekliyorsunuz. Günler geçiyor, müzakereler yapılıyor; siz hâlâ Kabe'yi tavaf edememişsiniz. Peygamber (sav) "Yürüyün!" dese hiçbir müşrik Kâbe ile aranıza giremez çünkü Kureyş art arda yapılan savaşlarda tüm maddi ve manevi gücünü tüketmiş durumda. Böylesine zayıflamış bir düşmanla bir çadırın içerisinde antlaşma maddeleri konuşulmaya başlanmış. Onlarsa antlaşmaya Allah'ın adını -Peygamber'in dediği gibi- yazdırmıyor, peygamber yerine "Muhammed" yazacaksınız diyor:

İkrime'den (ra) şöyle rivayet edildi:

"Suheyl gelince, 'Gelin aramızda bir barış antlaşması imzalayalım.' dedi.

Bunun üzerine Nebi (sav) yazıcıyı çağırdı ve 'Bismillahirrahmanirrahim yaz.' dedi.

Suheyl, 'Allah'a yemin olsun ki, ben Rahmân'ın ne olduğunu bilmem. Bunun yerine, bizim yazdığımız gibi Bismikellâhumme! (Allahım! Senin adınla) yaz.' dedi.

Bunun üzerine Müslimler, 'Allah'a yemin ederiz ki biz, Bismillahirrahmanirrahim'den başka bir şey yazmayız.' dediler.

Nebi (sav), 'Öyle olsun, Bismikellâhumme, yaz.' dedi.

Sonra Nebi (sav), 'Bu, Allah'ın Resûlü Muhammed'in antlaşmasıdır.' dedi.

Suheyl, 'Allah'a yemin olsun ki, biz senin Allah'ın Resûlü olduğunu kabul etseydik seni Beytullah'tan alıkoymaz ve seninle savaşmazdık. Sen bunun yerine Abdullah'ın oğlu Muhammed, yazdır.' dedi.

Nebi (sav), 'Allah'a yeminle söylüyorum ki ben Allah'ın Resûlü'yüm. Siz yalanlasanız da.' dedi ve yazıcıya 'Abdullah'ın oğlu Muhammed' yazmasını emretti."[2]

Bir yanda üç haftadır çölde bekleyişin verdiği bedensel zorluk, bir yanda ümitle beklediğiniz Beytullah, bir yanda müşriklerin tutumu... Doğal olarak müşriklerin her talebine sesler yükselmeye ve itirazlar gelmeye başlıyor. Zihninizde sağ beynin fırtınasının habercisi olan rüzgârlar esmeye, kalpte duygular kaynamaya başladı.

Antlaşma maddeleri üzerine konuşma devam ederken Kureyş, "Bu yıl geri döneceksiniz." diyor!

Nebi (sav) Suheyl'e, "Beytullah'ı tavaf etmemize izin vermeniz şartıyla" dedi. Suheyl, "Allah'a yemin ederim ki, Arapların bizim baskına uğradığımızı konuşmaları doğru olmaz. Bu ancak gelecek yıl olabilir." dedi. Bu da böyle yazıldı.[3]

Bir yanda hüzün, bir yanda güçsüz olmalarına rağmen müşriklerin taviz vermedikleri kibirli ve ukala tavrı, bir yanda beklenen umreyi gerçekleştirememenin verdiği hayal kırıklığı, bir yanda küfre duyulan öfke iyiden iyiye kendini belli ediyor; kalpte duygular kabarıyor, sağ beyinde fırtına tırmanıyor.

Tam o sırada antlaşma hakkında bir imtihan daha yaşanıyor ve Ebû Cendel Kureyş'ten kaçmış, ayağında prangalarıyla müminlere sığınıyor. "Kureyş'ten gelen iade edilir." maddesi gereği Kureyş ilk iadeyi talep ediyor. Allah Resûlü (sav) henüz antlaşmanın yazımının tamamlanmadığını söylese de müşrikler "karşılıklı anlaştık" diyor ve verdiğiniz söze bağlı kalmanızı bekliyorlar.

Ebû Cendel, "Ey müminler! Müşriklere geri verileceğim ve beni dinimde fitneye düşürecekler!" diyor. Ortamın duygu yoğunluğu zirveye ulaşmış, bir insanın mantığını örtmeye yetecek seviyeye gelmiş durumda. Kimi sahabe ağlıyor kimisi donup kalmış kimisi hiddetlenmiş...

Allah Resûlü (sav), "Ey Ebû Cendel! Sabret ve ecrini Allah'tan bekle. Şüphesiz ki Allah sana ve beraberindekilere bir genişlik ve çıkış ihsan edecektir. Biz bu toplulukla bir antlaşma yaptık. Hem biz hem de onlar karşılıklı sözler verdik. Biz sözümüzden dönmeyiz!" diyor.

Sabrın ne demek olduğunu en güzel şekilde bilen Allah Resûlü (sav) yaşanan hadisenin sabredilmesi gereken bir hadise olduğunu kabul ediyor. Allah (cc) en doğrusunu bilir, yaşananların ne kadar ağır geleceğini de görüyor ve o gün sahabesini yargılamadan, durumlarını kabul ederek ve Allah'ı (cc) hatırlatarak muamelede bulunuyor. Çünkü her nerede olursa olsun, Allah'ı (cc) hakkıyla hatırlayabilen bir insan, içinde bulunduğu maddi şartların sınırlayıcı etkisinden çıkabilir, hissettiği duygu yoğunluğunu Allah'ın vadettikleriyle ümide çevirebilir.

Sahabenin bir kısmı donup kalmış hâldeyken, Ömer (ra) dayanamıyor ve yaşananların etkisiyle Allah Resûl'üne (sav) çok iyi bildiği ve defalarca tecrübe ettiği şeyleri soruyor:

Ömer ibni Hattâb bu sahneyi şöyle anlatıyor:

"Nebi'nin yanına geldim ve 'Sen Allah'ın Nebi'si değil misin?' dedim.

'Elbette.' buyurdu.

'Biz hak yolda, düşmanlarımız batıl yolda değil mi?' dedim.

'Elbette.' buyurdu.

'Öyleyse dinimizi niye böyle alçaltıyoruz?' dedim.

'Ben Allah'ın Resûlü'yüm ve asla O'na karşı çıkacak değilim. O bana yardım edecektir.' buyurdu.

'Bizim Beytullah'a gelip onu tavaf edeceğimizi söylemiyor muydun?' dedim.

'Elbette. Ama ben sana bu yıl geleceğiz, demiş miydim?' buyurdu.

'Hayır.' dedim.

'(Yine söylüyorum), Sen Beytullah'a gelecek ve onu tavaf edeceksin.' buyurdu."[4]

Allah (cc) en doğrusunu bilir, Peygamberimiz (sav) yaşananların etkisiyle bazı duyguların hâkimiyetine girdiğini anlıyor, Ömer'i (ra) yargılamıyor, ona kızmıyor. Detaylı bir açıklamaya girmiyor. Sorularına sol beyni dâhil edecek şekilde kısa, net ve açık cevaplar veriyor. Ömer'e (ra) kaçırdığı bir detayı hatırlatıyor ve "Umrenin bu yıl yapılacağını söylemedim." diyor. Fakat onu o hâl üzere de bırakmıyor. Duygularını yönlendiriyor. Ona, "Sen muhakkak Beytullah'ı ziyaret edeceksin." diyerek umut aşılıyor. Ömer (ra) sonra Ebû Bekir'in (ra) yanına gidiyor ve aynı soruları ona da soruyor:

Ömer ibni Hattâb anlatmaya devam ediyor:

"Sonra Ebû Bekir'in yanına gittim ve 'Ebû Bekir! Bu, Allah'ın Nebi'si değil mi?' dedim.

'Elbette, öyle.' dedi.

'Biz hak yolda, düşmanlarımız batıl yolda değil mi?' dedim.

'Elbette, öyle.' dedi.

'Öyleyse biz dinimizi niye böyle alçaltıyoruz?' dedim.

Bunun üzerine Ebû Bekir, 'Yahu!' dedi, 'O Allah'ın Nebi'si'dir. O'na asla karşı çıkmaz. Allah ona yardım edecektir.

2. bk. Buhari, 2731-2732
3. bk. Buhari, 2731-2732
4. bk. Buhari, 2731-2732

Sen onun eteğine tutun. (Gerisini merak etme) Allah'a yemin ederim ki o hak yoldadır.'

'Bize Beytullah'a gelip onu tavaf edeceğimizi söylemiyor muydu?' dedim.

'Sana bu yıl geleceğini söyledi mi?' dedi.

'Hayır.' dedim.

'(Kuşkun olmasın), Sen Beytullah'a gelecek ve onu tavaf edeceksin.' dedi. Sonra ben bu yaptığımın bağışlanması için ne ibadetler ettim!"[5]

Sağ beynin duygu fırtınası hemen dinmeyebilir. Bazen insan zamana, aynı şeyleri tekrarlamakla da olsa sabırla muamele görmeye, açıklanmasına, önemli bir detayın hatırlatılmasına ihtiyaç duyabilir.

"Antlaşmaya konu olan yazı metnini bitirdikten sonra Allah Resûlü (sav) ashabına, 'Kalkıp kurban kesin ve saçlarınızı tıraş edin.' buyurdu. Allah'a yemin ederim ki, onlardan tek bir kişi bile yerinden kalkmadı. Nebi (sav) bu sözünü tam üç kez tekrarladı. Hiç kimse yerinden kalkmayınca Nebi (sav) Ummu Seleme'nin yanına girip olanları ona anlattı. Ummu Seleme, 'Ey Allah'ın Nebisi! Bunu gerçekten istiyor musun? Dışarı çık ve kurbanını kesip berberini çağırarak saçını tıraş ettirinceye kadar kimseyle konuşma.' dedi. Bunun üzerine Nebi (sav) dışarı çıktı ve bunları yapıncaya kadar kimseyle konuşmadı. Kurbanını kesip saçını tıraş ettirdi. İnsanlar onu görünce kalkıp kurbanlarını kestiler ve birbirinin saçlarını tıraş ettiler. Üzüntüden neredeyse birbirini çiğneyeceklerdi."[6]

Duygu kaosu insanı harekete geçmeye sevk ettiği gibi donup kalmaya da sevk edebilir. Hudeybiye Günü gibi bir günde Peygamber'in (sav) üç kere "Tıraş olun ve kurbanlarınızı kesin." diye emretmesine rağmen sahabe donup kalmış, yerlerinden kıpırdamamıştı. Ummu Seleme Annemiz (r.anha) sahabenin (r.anhum) içinde bulunduğu duygu durumunu fark etmiş, Peygamberimize (sav) bir konuşma/açıklama yapmadan, yapmak istediği şeyi yapmasını, yani rol model olmasını önermişti.

Allah Resûlü (sav) sahabeye hiçbir şey söylemeden saçını tıraş edip, kurbanını kesince, yani onların içinde bulunduğu durumu yargılamayıp, onlara rol model olunca sahabede sağ beynin fırtınası hafiflemiş, sol beyin devreye girmiş ve emre icabet etmede neredeyse izdiham çıkacak hâle gelmiş. Böylece sağ beynin bir duygu fırtınası da rol model olarak aşılmıştı. Sahabe emre icabet etmeyen, Allah Resûlü'nü sorgulayan, kalbinde şüphe olan, yapması gerekeni yapmayacak insanlar değillerdi.

"Hani o kâfirler, kalplerine asabiyeti, cahiliye asabiyetini koymuştu. Allah da, Resûl'ünün ve müminlerin üzerine sekinetini indirmiş ve onları takva kelimesi (olan Lailaheillallah'a) bağlı kılmıştı. (İşin aslı) onlar da buna layık ve ehil kimselerdi. Allah, her şeyi bilendir."[7]

Sadece o ân sağ beynin duygu seline girmişlerdi ve sol beynin gerektirdiği emre icabette zorlanmışlardı. Allah Resûlü'nün (sav) güzel örnekliği ve yerinde muameleleriyle kısa sürede kendilerine gelmiş, yapılması gereken neyse onu yapmışlardı.

Medine'ye dönüş yolunda inen ayetlere baktığımızda Hudeybiye Antlaşması, apaçık bir fetih (fethan mubînen) olarak isimlendirilmiş,[8] Rabbimiz (cc) sahabenin içinde bulunduğu duygu hâlini ve bu duyguyla verdiği tepkileri azarlamamış;[9] aksine beyat edenlerden ve kalplerinde olandan razı olmuştu.

"Andolsun ki o ağacın altında sana biat ettikleri zaman, Allah müminlerden razı olmuştur. Onların kalplerinde olan (samimiyeti) bilmiş, üzerlerine sekinet indirmiş ve onları yakın bir fetihle mükâfatlandırmıştır."[10]

Şüphesiz ki Hudeybiye Antlaşması Rabbimizin (cc) iradesiydi ve birkaç yıl içerisinde kimsenin hayal edemeyeceği bereketli meyveler verecek; İslam, sağlanan güven ortamında hiç olmadığı kadar yayılacak, çok büyük kalabalıklar bu hak dinle tanışacaktı.[11]

Rabbimiz (cc) bizi yarattığı gibi beynimizi, nasıl çalıştığını, kalbimizi, duygu ve düşüncelerimizin davranışlarımızı nasıl etkilediğini en iyi bilendir.

"Hiç yarattığını bilmez mi? O, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz edip haberdar olan) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[12]

Peygamberimiz (sav) bize her konuda örnek olduğu gibi duygu ve düşünce dünyamızın inşasında, ıslah olma sürecimizde, nefsimizle mücadelemizde, insanlarla ve olaylarla muamelemizde de en güzel örnektir. Elbette beyne ve kalbe dair incelemelerin en değerli yeri peygamberler, Allah Resûlü (sav) ve sahabesidir. Bu kuralları onlardan öğrenecek, öğrendiğimiz her kuralı da Allah Resûlü'nün (sav) hayatında arayacağız. Yazıdaki yanlışlar ve olumsuzluklar bana ve nefsime aittir; tüm hayır, güzellikler ve faydalar Allah'a (cc) aittir.

Biz bugün sonuçlarını bildiğimiz bir günde yaşananları okurken çok anlayamayabiliyoruz. Fetih Suresi inene kadar kalplerin nasıl duygudan duyguya geçiş gösterebileceğini tefekkür edebiliriz. Rabbim o gün sahabenin kalbine sekinet indirip onları Lailaheillallah üzerine sabit kıldığı gibi bizleri de sabit kılsın. Bir sonraki sayıda diğer maddelerle devam etmek duasıyla, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

5. bk. Buhari, 2731-2732
6. bk. Buhari, 2731-2732
7. 48/Fetih, 26
8. bk. 48/Fetih, 1
9. bk. 48/Fetih, 4-5
10. 48/Fetih, 18
11. bk. 48/Fetih, 24-29
12. 67/Mulk, 14

Psikotevhid Birimi
Elif DURUK

MUTLU ÇOCUKLARIN SIRRI MUTLU EBEVEYNLER

Bir çocuğun mutlu olduğunu nasıl anlarsınız? Cevap: Gülen gözlerinden, şen kahkahalarından. Hangi emareleri görmek sizce bir çocuğun mutlu olduğunu gösterir? Cevap: Tasasız olması, kendine güvenmesi ve kendini rahat ifade etmesi vs.

Peki, asıl soru: Bir çocuğun mutlu bir birey olmasına vesile olan ilk olmazsa olmazımız nedir? Hangi koşullar olmalı ki bir çocuk gerçekten mutlu bir çocuk olsun? Bu sorulara cevap ararken çok farklı cevaplar verilebilir. Ancak bir çocuğun mutlu bir birey olmasına vesile olan ilk ve en önemli madde **mutlu, birbirini seven ebeveynlere** sahip olmasıdır. Çevrenizdeki en mutlu, en gözleri gülen çocukları inceleyin. Anne babaları mutlu mu, değiller mi?

Bir çocuğun tüm ruh hâllerinde anne babasının duygularını aynaladığını iyi biliriz. Annesi mutlu, babası hayatından hoşnut çocuklar meşakkatsizce mutlu olurlar. Huzurlu olmaları için ekstrem şeylere ihtiyaçları yoktur. Bunun en bariz delili kendi küçüklüğümüzdür. Hatırlayın, kendinizi güvende hissettiğiniz en güzel anılarınız hangileri? Eğer anne babanızın birbirine seven gözlerle baktıklarını, sevgiyle şakalaştıklarını ya da kıkırdadıklarını görmüşseniz bu anılar muhakkak ki en tatlı çocukluk anılarınızdandır. Keza tam tersi ânlar da hatırlamaktan en hoşnut olmadığınız anılardır. Ebeveynlerinin iyi anlaştığını görmek çocuklara her şeyin yolunda olduğunu fısıldar ve bu bilgi çocukluk çağlarındaki en önemli gereksinimlerden sevgi ve güven duygusuyla sarıp sarmalanmayı sağlar.

Öyleyse, mutlu çocukların sırrı olan mutlu ebeveyn ilişkileri incelenmeye değerdir. Gelin bu yazıda eşler arası ilişkileri beraber inceleyelim.

İnsanoğlunun eşini seçmesi, "Hayatta Verilen En Önemli Kararlar" listesinde ilk sıraları zorlayabilir. Önemli bir hayat dönemeci olarak eş seçimi ve eşler arası ilişki bazı ruhsal adımları arşınlamayı gerektirir. Bu aşamalar beğenme, güven, bağlılık ve ödüller olarak dörde ayrılır. İlk aşama olan beğenme aşamasında elde edilen duygusal doneler ışığında o kişiyle evlenmeye karar veririz. İkinci aşama güvendir. Özellikle Müslimlerin İslami sınırlara riayet ederek evlenmesi göz önünde bulundurulduğunda bireylerin ilk evlilik yılları karşıdakini tanımak ve güven duygusunu karşının

Güven duygusunun en bariz ölçüldüğü durumlar arasında kavga zamanları en kritik olan yerlerdir. Çiftler pek farkında olmasa da tartışma zamanları birer test zamanlarıdır.

Allah insanı cennette dahi olsa sükunete ermesi için eşiyle beraber yaratmıştır. Ruhlar eşini, yoldaşını bulunca dinginliğe erişir.

hak edip etmediğini, tabiri caizse test edip onaylamakla geçer. Çünkü güven olmayan evliliklerde sırtını rahatça yaslayamamanın tedirginliği hâkimdir. Güven duygusu yerleşen evlilikler ise sağlam adımlarla ilerler.

Güven duygusunu tesis etmekte en önemli etmenler bireylerin her koşulda birbirine dürüst olması ve yaptıkları hataların sorumluluklarını alma cesareti göstererek, başkasına suç atma korkaklığını sergilememesidir. Ayrıca eşlerin ben değil, biz olmayı başarmaları, takım duygusunu ortaya çıkararak, güven ortamı oluşturur. Güven duygusunun en bariz ölçüldüğü durumlar arasında yer alan kavga zamanları en kritik eşiklerdir. Çiftler pek farkında olmasa da tartışma ânları birer test zamanlarıdır. Ne kadar güveniliriz? Karşıdakini incitme pahasına sınırları aşıyor muyuz? Onulmaz yaralar açıyor muyuz, yoksa öfkesini yenen pehlivanlardan mıyız? Aynı şekilde karşıdaki hakkında örtük belleğimizin faaliyette olduğu, verilerinin beynimize kaydedildiği zamanlardır kavgalar, tartışmalar. Örneğin karınız kavgada hoş olmayan kelimeler kullanıyor mu, kocanız şiddete mi ya da küsüp çekip gitmeye mi meyilli? Çift, sorunları konuşup çözmek için azmetmeye ve çözüm üretmeye gönüllü mü? Karşı tarafın verdiği kararlar sizi hayal kırıklığına uğratıyor mu? Beynimiz bunları kaydeder ve en gerekli hassas zamanlarda edindiğiniz eski bilgiler doğrultusunda harekete geçer. İlerleyen zamanlarda takım arkadaşımıza ne kadar güveneceğimiz buralardan aldığımız bilgi doneleriyle şekillenir. Elbette hedef, çiftlerin hiç kavga etmemesi değildir. Bu çok ütopik bir istektir. Her çift problem yaşayacaktır, ancak tahmin edeceğiniz üzere çözemeseler de sorun hakkında konuşan, çözmeye azmeden, hatalarını kabul edip düzletmeye çalışan ve yılmadan deneyen çiftler birbirine daha çok güveniyor ve sağlıklı ilişkilere sahip oluyorlar.

Güven adımından sonra bağlılık adımı geliyor. Bu aşamada güveni inşa etmiş çiftler beğenme evresinin de çoktan var olmasıyla birlikte, ilişkiye dair tam olarak bağlılık hissediyorlar. Güvenilen ve beğenilen eşinizle ömür boyu beraber olmak için alternatif düşünmeden yolunuza devam ediyorsunuz. Ancak beğenme ya da güven aşmasında problem yaşayan çiftler ilişkilerine dair bağlılıklarını sorgulamaya başlayabilir. Ömür boyu beraber miyiz? Yanlış kişiyi mi seçtim? Burada değil de başka yerde mi olmalıyım? Bu gibi sorular zor zamanlarda zihinlerde sıkça yer alabilir...

Son aşama ise ödül aşamasıdır. Diğer aşamaları sağlıklı bir şekilde geçen çiftler sonuç olarak çok çeşitli ödüller elde ederler. Fiziksel sağlıktan tutun, psikolojik sağlığa ya da mutlu çocuklar yetiştirmeye kadar... Meşhur deyimde de denildiği gibi "Yoldaşını bulan yorulmaz."

Bu aşamalarda emin adımlarla ilerlemek için çiftlerin yapması ve kaçınması gerekenler vardır. Yazının devamında, Love Lab olarak bilinen, kırk beş yıl boyunca 3000'den fazla çifti inceleyen, uzunlamasına yapılmış bir çalışmanın sonuçlarından faydalanarak zayıf ilişkilerin ve güçlü ilişkilerin özelliklerini inceleyeceğiz.

Bu araştırmada "ilişkim çok iyi" ya da "ilişkimiz çok kötü" olarak tanımlanan farklı durumlardaki çiftlerin, fizyolojik ve psikolojik testlerle suni ve gerçek durumlarda verdikleri tepkiler izlenmiş. Elde edilen veriler ışığında bireylerdeki hangi özeliklerin ilişkiyi kuvvetlendirdiği ya da hangi özelliklerin, tabiri caizse ilişkiyi zehirlediği tespit edilmiş. Boşanmayla sonuçlanan birçok ilişkide gözlemlenen dört özellik oldukça dikkat çekici: Eleştiri, savunma, aşağılama ve duvar örme. Bu özelliklerin ilişkileri oldukça kötü yönde etkilediği saptanmış.

Bu maddeleri yakından incelemek gerekirse; kötü ilişkilerde bireylerdeki eleştiri ahlakı, bir olumsuz ifadeden sonra bir pozitif ifade kullanma şeklinde iken güçlü ilişkilerde bu oran bir olumsuza karşılık beş olumlu davranış şeklinde gözlenmiş. Gördüğünüz gibi birbirinden oldukça farklı. Yani altın oran; eşinize karşı sesinizi yükseltmek gibi bir olumsuzluk sonrasında nötr bir yerden dinlemek, burada sana hak veriyorum demek, espri yapmak, merakla dinlemek, fiziksel olarak daha yumuşak hareketlerde bulunmak vb. beş pozitif davranışın gelmesidir. Kısacası iyi bir ilişkinin ilk sırrı; bir negatif çıktı verdiyseniz, akabinde beş pozitif duygu içeren çıktı vermektir. Bu olumlu davranışlar çok büyük adımlar olmak zorunda değil. Örneğin, güzel bir söz, muzip bir gülümseme, eşimizin haklı olduğu noktaları itiraf etmek, şaka yapmak, sadece sakince dinlemek gibi küçük adımlar olabilir.

Bir diğer olumsuz etki oluşturan yapı çiftlerin savunma pozisyonuna geçmesidir. Partnerinizin takım arkadaşınız değil de karşı safta yer alan, sizin açığınızı arayan biri olduğuna inanmaktır. Gelen herhangi bir eleştiride "Ama sen de böylesin!" diye karşı atağa geçmektir. Bunun önüne geçmek için şu soruları kendinize sormanız faydalı olacaktır: Eşinizin yönlendirdiği eleştirinin gerçek nedeni nedir? Gerçekten sizin kişiliğinize mi bu eleştiri, yoksa oluşan duruma mı? Geçmişteki hangi edinimlerden dolayı eşiniz bu konuya bu kadar hassasiyet gösteriyor? Sakin zamanlarınızda eşinizi merak ederek lütfen onu tanımaya çalışın ve ana nedenleri görmeye odaklanın.

Toplumumuzdaki birçok çift maalesef eşini tanımıyor. Sorular sorarak merakla eşinizi tanımaya çalışın. Küçükken hayali neydi? En sevdiği oyuncağı? En özlediği yer? Hayatta olmazsa olmazları? En sevdiği özelliği?.. Hatta bunu eğlenceli hâle getirmek için eşinizle on soru oluşturup karşılıklı olarak birbiriniz için doldurmayı deneyebilirsiniz. Kim kimi daha fazla tanıyor? Bu tarz merak duygusuyla yaklaşmak olumsuzlukların nedenini görmenize ve eşinizle olan ilişkinizin kuvvetlenmesine yardımcı olacaktır. Unutmayın, sevmenin karşıtı nefret etmek değil, o kişiye dair merak duygumuzun olmamasıdır. Yani ünsiyet kurmak istediğimizi, sevdiğimizi merak ederiz ve merak duygumuzu geliştirmek sevgimizi arttırır. Ayrıca Rachel Heller'ın "Bağlanma" kitabı bu konuda problem yaşayan çiftlere iç görü sağlama açısından oldukça faydalı olabilir.

Üçüncü zehirli davranış aşağılamadır. Açıkçası buna dair fazla söze gerek yok kanısındayım. Aşağılamanın olduğu bir yerde barınamayız. Lütfen eşinize bunu reva görüp görmediğinizi kontrol edin. Sözler, imalar, ama bir de mimiklerinizle, ses tonunuzla eşinize istenilmediğini ya da fazlalık olduğunu hissettiriyor musunuz?..

Dördüncüsü ise duvar örme; nabzın doksanlara çıktığı tartışmaların fazla olması ve bunun sonucu olarak beynin o ânı bir tehdit olarak algılayıp iletişimi keserek bireyi deyim yerindeyse dondurmasıdır. Yüksek nabız atımının eşlik ettiği hararetli tartışmalar sağlıklı düşünmeyi ve sağlıklı karşılık vermeyi engeller, doğal olarak güven duygusunu zedeler. Bazı çiftlerin "Tartışırken eşimi tanıyamıyorum, bambaşka biri oluyor. Sanki ulaşılamaz bir perdenin arkasında..." gibi cümlelerini çokça duymuşsunuzdur. İlk olarak böyle zamanları tetikleyen tetikleyicileri bulmak ve o konularda çözüm üretmek oldukça önemli. Böylelikle mayın tarlasına daha az girebilirsiniz. Bununla birlikte eğer böyle bir kavga içindeyseniz, sorunu çözeceğim diye ısrarcı olmayın ve bir mola verin lütfen. Yirmi dakika rahatlama odaklı bir mola ve mekân/ortam değişimi oldukça faydalı olacaktır.

Son olarak tüm ilişki cinslerinde aşılmaması gereken sınırlar, söylenince geri alınamayacak sözler vardır. Sınırı aşılmış olan ilişkiler istesek de eski hâline gelemeyebiliyor ya da çok fazla emek harcamak gerekiyor. Bozulmuş bir şeyi tamir etmektense henüz yeniyken bakımını yapmak çok daha zahmetsizdir. Hayatınızda mezkûr dört kötü yapıyı azaltmanız bile ilişkinizi kuvvetlendirmeye yardımcı olacaktır, inşallah.

Allah (cc) insanı cennette dahi olsa sükûnete ermesi[1] için eşiyle beraber yaratmıştır. Ruhlar eşini, yoldaşını bulunca dinginliğe erişir. Kendi ellerimizle yaptıklarımızı çektiğimizi bilenler olarak kendi verdiğimiz tepkilerin, aldığımız tavırların bu sükûneti bölebilir ya da pekiştirebilir gücü olduğunu unutmayalım.

Allah (cc) herkese emeğinin karşılığını vereceğini vaat ediyor. Allah vaadine en sadık olandır. Öyleyse azmetmekten ve ilişkiyi iyileştirmeye çalışmaktan vazgeçilmemelidir. Çaba bizden muvaffakiyet ve kolaylaştırma âlemlerin Rabbinden.

Selam ve dua ile...

1. bk. 30/Rûm, 21

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

İLİŞKİDE GÜVEN TESİSİ

Genç evladınız, ihtiyaç duyduğu konularda "Ben anneme/babama güveniyorum." diyebildiği gün Güneş'in üstünüze nasıl farklı doğduğunu hissedeceksiniz.

Es-Selamu Aleykum Kıymetli Okurlar,

Gençlerle Muamele köşemizde bu ay sizlerle, ilişkilerimizde güven tesis edebilme konusunu işleyeceğiz, inşallah. Geçen ayki sohbetimizde evlatlarımızla olan ilişkimizi tesis ederken, ilk adım olarak belki de kendimizle olan ilişkimize dönüp bakmamız gerektiğinden bahsettik. Bu çerçevede kişinin öncelikle kendini tanıması gerektiğini söylemiş ve bunun sonucunda kendini kabul edebilme gerçekleşebilir, demiştik. Kendini güçlü ve zayıf yönleriyle, takva ve fücuruyla bilinçli bir şekilde tanıyan kişi nihai sonuç olarak yaratıldığı fıtrat, karakter, aile, çevre ve daha nice faktörün etkilediği benliğini kabul noktasına varabilir. Zira insan ancak gerçekten tanıdığı birine karşı saygı, sevgi, şefkat, kabul, güven ve daha nice "olumlu" dediğimiz duyguları hissedebilir. Kişi her yönüyle benliğine açık duruma geldiğinde kendine güven merhalesi önümüze çıkar. Öz güveni "kendimle olan ilişkimde kendime güvenmemin bir sonucu" şeklinde tanımlayabiliriz. Ve kişi ancak kendisine güvenebilirse başkalarına güven verecek bir ilişki tesis edebilir. O hâlde şöyle diyebiliriz: "Genç evlatlarıyla güven üzerine bir ilişki kurmak isteyen sevgili ebeveynler! Her şeyden önce kendinize güvenmeyi öğrenmeniz gerekiyor."

Peki, kişinin öz güveni nasıl gelişir? Öz güven aslında iki yaş civarında anneden ayrışıp bağımsızlaşmayla oluşmaya başlar. Özellikle yürümeye başlama ve etrafı keşfetme eylemleri bu dönemin başlıca belirtileridir. Bunun öncesinde ebeveynler çocuklarıyla ilişkilerinde sevgilerini ve saygılarını ifade ettiğinde çocuk bu döneme kadar öz sevgi ve öz saygıya dair belli bir birikim ile gelir. Burası kritik nokta. Zira kişi ancak kendisini severse ve kendisine saygı duyarsa kendisine güvenebilir. (Ben özümde değerliyim inancı.[1]) Daha sonrasında özellikle yürüme ile başlayan yeni bağımsız deneyimler çocukta bazı soru işaretleri oluşturur. Bunu yapabilir miyim? Bunu yapabilmek için yeterli miyim? Kendime güvenebilir miyim? Bu deneyimlerde çocuğunu azarlamayan, eleştirmeyen, aşağılamayan, aksine deneyimini destekleyen ebeveynlerin çocukları sağlıklı bir kendine güven geliştirebilir. "Oraya tırmanmak için gerçekten uğraştın.", "Bu resmi yapmak için ne kadar özverili

1. Dr. Özgür Bolat ile Anne Baba Okulu. (2023, October 10). Öz Güven | Özgür Bolat ile Anne Baba Okulu 4. Bölüm (8 Ekim 2023) [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=dMAfnhVjAr4

çalışmışsın sen." gibi başarıya değil, emeğe ve çabaya odaklı destekleyici ifadelerden bahsediyoruz. Bu dönemde sağlıklı bir ebeveyn tutumuyla birleşen bolca deneyimleme çocuğun öz güvenini geliştirecektir. Okul döneminde çocuğun başarı ve emek verme duygusunu besleme, ileriki dönemlerde ise birey olarak karar, sorumluluk alma, yeni deneyimler, desteklenme ve daha birçok faktör[2] öz güveninizi etkileyecektir. Burada öz güveni etkileyen ve belki de tüm dönemlerin ortak noktası olabilecek bir kriter daha var: Kendini tanımak. Zira insanoğlu tanıdığı kişiye güvenmeye daha eğilimlidir. Kişi kendini tanıdıkça kendine olan güveni artacaktır.

Yolculuğumuzun başı da sonu da kendini tanımaya vardığına göre güven noktasında "Ben neredeyim?" sorusunu sormanın vakti. Aşağıdaki sorular sizin bu farkındalığınızı arttırmaya yardımcı olacaktır. Bazı soruları cevaplarken 10 üzerinden puan vererek derecelendirmenizi tavsiye ediyorum.

Kendinize güveniyor musunuz? Derecelendirebilirsiniz.	
Kendinize güvendiğiniz yönleriniz neler?	
Kendinize güvenmediğiniz yönleriniz neler?	
Kendinize güvenmek istediğiniz yönleriniz veya konular var mı?	
Geçmişinize dönüp baktığınızda küçükken aileniz size güvenir miydi? Derecelendirebilirsiniz.	
Hangi yönlerinize güvenirlerdi?	
Hangi yönlerinize güven duymadıklarını hissederdiniz?	
Ailenizin size güvenmesini istediğiniz konular neler?	

Buradaki uygulama ile güven noktasında kendinizle olan ilişkinizi detaylı bir şekilde görebilirsiniz. Bu noktada "Öz güvenimi nasıl geliştirebilirim?" sorusu aklınıza gelecektir. Burada İslam'ın bize çok etkili bir yol gösterdiğini düşünüyorum. Allah'ın (cc) kullarına kolaylaştırdığı bazı ameller vardır. Bize kolaylaştırılan ameller genelde güçlü yönlerimizle alakalıdır. Örneğin ders çalışmayı, kitap okumayı seven ve bu yönünün güçlü olduğunu düşünen kişiye Allah (cc) ilim sahibi olma amelini kolaylaştırmıştır. Veya merak duygusunun güçlü olması. Burada Allah (cc) bazı kullarına ilme ve hayra meraklı olmayı, istekli olmayı kolaylaştırmıştır. Fakat bazı kullar da malayaniyi merak eder. Burada bizim kaidemiz şudur: **Kişi güçlü yönlerini daha da geliştirmek ve bu yönlerden Allah'a yakınlaşmak; zayıf yönlerini terbiye etmek ve doğru yönlere kanalize etmek ile kendine güven noktasına erişebilir.** Merak duygusu güçlü olan kişi ilme merakıyla Allah'a yakınlaşabilir, malayaniye olan merakını terbiye eder ve kendini ilme kanalize ederek bu konuda ehil olur. Zayıf yönünü terbiye edip güçlü yönünü geliştirdikçe kişinin kendine güveni artacaktır. Burada bu soruyu ve cevabı vermekle yetinecek, diğer geliştirebilecek uygulamalara değinmeyeceğiz.

Kendine güvenme üzerine bir uğraş veren ebeveynlerin ikinci adım olarak şunları düşünmeleri ve hatta genç evlatlarını karşılarına alarak bu soruları onlara sormaları, cevaplarını tek tek değerlendirmeleri gerekir:

1. Evladım bana hangi konularda güvenir?

2. Evladım bana hangi konularda güvenmiyor?

3. Evladım bana hangi konularda güvenmeye ihtiyaç duyuyor olabilir?

Bu uygulamayı yaptığınızda, güvenin genç evladınızla olan ilişkinizi ne kadar ve nasıl etkilediğini fark edeceksiniz. Bir ilişkinin en temel dinamiklerinden olan güvenin gerekliliği herkesçe aşikârdır. Özellikle genç evladınızın size güvenmediği, güvenemediği alanların ilişkinizi hangi yöne sürüklediğini tespit edebilirseniz o zaman genç evladınızla olan ilişkinizde iyileştirmelere gidebilirsiniz. **Güven vermek zor bir iş. Uğraşmak, çaba sarf etmek ve tabii ki tutarlı olmak bu işin en önemli yanları. Genç evladınız, ihtiyaç duyduğu konularda "Ben anneme/babama güveniyorum." diyebildiği gün Güneş'in üstünüze nasıl farklı doğduğunu hissedeceksiniz.**

Bu ay sizlerle, bir ebeveyn olarak genç evladınızla olan ilişkinizi tesis ederken kabul ve güven, bu iki unsura giden ana yolun kendini tanıma yolculuğu olduğuna değindik. Kendini kabul ve güven noktasında geliştiren bir ebeveyn, evladıyla kabul ve güven üzerine bir ilişki kurabilecektir. Allah'a tevekkül ile sebeplere yapışma temel eylemimiz olmakla birlikte araştırma yaparak bulabileceğiniz kısa birçok bilgi öz güveninizin gelişimine katkı sağlayacaktır. Sohbetimizin sonuna gelirken Rabbimizden (cc) niyazım, kendisi ve evlatları için uğraşan ebeveynlerin gayretlerini kabul edip ziyadeleştirmesidir. Gelecek sayıda görüşmek üzere, Selam ve dua ile...

2. İyi oluş hormonlarının miktarı, sahip olunan kimlik (etnik, cinsel, sosyal), sosyokültürel ve sosyoekonomik faktörler, travmatik bir geçmiş deneyimin olup olmaması vb. faktörler

Bir Aile Meselesi. (2024, April 1). Bölüm 27 | Neden Kendime Güvenmiyorum? [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=0B0ce5lp4cg

Sultan Amed YAŞAR

YAPAY ZEKÂ AHLAKI

"Yapay zekâ teknolojisinin ahlakî sınırlarını çizmek, dijital toplumun en büyük konularından birisi olmalıdır. Yapay zekânın insanlığın yararına çalışması için ahlakî bir pusulaya ihtiyaç duyduğumuz ise izahtan varestedir. Aksi takdirde, bu teknoloji yalnızca bir araç değil; aynı zamanda insanların üzerinde baskı kuran bir mekanizma hâline gelebilir. Kullanıldıkça güçlenen..."

Hamd, bizlere doğruyu yanlıştan ayırt etme kabiliyeti veren Allah'a; salât ve selam, ahlâkın en güzel örneği olan Peygamber Efendimiz'e olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullah,

Son zamanların yapay zekâ hızı, insanlığı yeni bir döneme taşımış durumda. Teknoloji çağının her adımında olduğu gibi, burada da bir dizi etik mesele bizi bekliyor. Yapay zekâdaki etik kavramı, sadece bilim insanlarının ya da teknoloji uzmanlarının değil, tüm insanlığın geleceğini yakından ilgilendiren bir mesele olarak karşımızda duruyor.

Bir yandan gündelik hayatımızı kolaylaştırırken, diğer yandan insanlık adına derin, ahlâki sorunlar doğuruyor. Kullandığımız her teknolojinin bir bedeli olduğu gibi, yapay zekânın etik sınırlarını belirlemenin de manevi bir bedeli var. Bu teknolojiye hangi çerçevede yön vermeliyiz? İnsanın ahlâkı teknolojiye nasıl rehberlik edebilir? Bizim gibi inanç ve ahlak eksenli toplumlar için bu sorulara sağlam temellerle yaklaşmak elzemdir.

Algoritmik vaiz

Ahlak, insanoğlunun en kıymetli hazinelerindendir. Yüce Allah, insanı yaratırken onu iyi ile kötüyü ayırt edebilecek bir mekanizmayla donatmıştır.

"Nefse ve onu şekillendirene andolsun; ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene."[1]

En-Nevvâs ibni Sem'ân El-Ensârî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ben Allah Resûlü'ne (sav) iyilik ve kötülüğe dair sordum. Bana şöyle karşılık verdi: 'İyilik, güzel ahlaktır. Kötülük ise nefsinin kerih görüp seni rahatsız ettiği ve insanların bilmesini istemediğin şeydir.' "[2]

Bu deliller insanın iç dünyasında ahlâki bir yönlendiricinin var olduğunu ortaya koyar. Ahlak, insanın salt kendisiyle değil, çevresi ve kainatla kurduğu ilişkinin de temelini oluşturur. Ahlak, davranışlarımızı yönlendiren içsel bir pusuladır âdeta. İnsan olmanın gereği olarak bireysel hayatımızı şekillendirdiği gibi içtimai hayatı da şekillendirir. Kur'ân-ı Kerim'de Rabbimiz şöyle buyurur:

1. 91/Şems, 7-8
2. Müslim, 2553

"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel şekilde sav. O zaman, aranızda düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost oluverir."[3]

Ebû Zerr'in rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) ona şöyle buyurmuştur:

"Nerede olursan ol, Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlâka uygun biçimde davran!"[4]

Bu deliller de ahlâkın dönüştürücü gücünü ve toplumsal ilişkilerdeki rolünü ortaya koymaktadır.

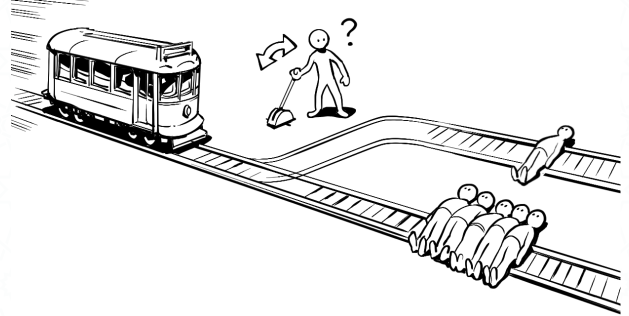
Yapay zekâ uygulamalarına gelince, insan gibi bir bilince veya ahlâka sahip olmadığından, ahlâki kararları sadece mekanik bir algoritma üzerinden alır. Dolayısıyla insanlar gibi etik bir sorgulama ve ahlâki değerlendirmeler yapamaz. Yapay zekânın hareket alanı, ona yüklenen verilere ve algoritmalara bağlıdır. Bu yüklenen veri setleri, yapay zekâ için gerçekliği oluşturan temel bileşenlerdir ve bu verilere göre temel kararlar alır.

Yapay zekâ için her durum matematiksel bir problem ve her karar istatistiksel bir hipotezden başka bir şey değildir. Bu durum, bilhassa etik ve ahlak konusunda yapay zekâyı insan aklının rehberliğine muhtaç kılmaktadır. Kritik soru ise şudur: İnsan ahlâkını nasıl teknolojiye rehber kılabiliriz? Ahlak, yapay zekâya yüklenmeli mi yoksa öğretilmeli midir? Hangi ahlaki normlara veya kimin ahlaki normlarına göre ince ayar verilmelidir? Bilinci, vicdanı ve ahlâkı olmayan bir teknoloji, insanlarla nasıl bir ilişki kurmalıdır?

Bu sorular geleceğin temel sorularından/sorunlarından biri olmakla beraber fıkhi bazı konuları da gündeme getirecektir. Bu güncel konunun özellikle ilim talebeleri tarafından mercek altına alınması gerektiğini düşünüyorum. Zira bu konuda yapılan İslami çalışmaların azlığı ve zayıflığı ve de sadece seküler bakış açıları ile üretilen tezlerin yayımlanması, bu alanın bir davet sahasına dönüşebileceği kanaatini doğurdu bende. Fıtrat ve toplumla uyumlu İslami bir etik normun tez olarak ortaya koyulmasının fayda getireceğini düşünüyorum. Allah en doğrusunu bilir.

Yapay zekâ ve raylar arasında sıkışan vicdan

Yapay zekânın en büyük etik sorunlarından biri, zorlayıcı kararlar vermesi gerektiğinde nasıl bir yol izleyeceğidir. Felsefede çokça kullanılan "Tramvay Problemi" bu konuda önemli bir yer teşkil eder. Düşünün ki bir tramvay beş kişinin üzerine doğru ilerlemekte ve siz rayların kontrol noktasında duruyorsunuz. Eğer müdahale ederseniz tramvayı başka bir yola yönlendirecek ve o beş kişiyi kurtaracaksınız. Ancak yönlendirdiğiniz yolda bir kişi var ve o kesinlikle ölecek. Bu durumda ne yaparsınız? Beş kişinin hayatını kurtarmak için bir kişiyi mi feda edersiniz yoksa hiçbir şey yapmaz, tramvayın beş kişiye çarpmasını mı izlersiniz? Bu soruya verilecek cevap ahlakî öncelikleri de belirlemektedir. İnsanın ahlakı, vicdanı ve içsel sorgulaması bu tür kararların merkezindedir.

Bu tramvay problemi örneğini vermemin sebebi, bugün tramvayın yerinde otonom araçların var olduğudur. Daha somut hâle getirebilmek ve konuyu derinden anlayabilmek için hayal gücümüzden yardım alalım: Tam otonom bir aracın içerisinde ve seyir hâlindesiniz. Karşınıza âni bir tehlike çıkıyor. Kontrolden çıkmış bir aracın üzerinize doğru geldiğini hayal edin. Sağda bir çocuk, solda kalabalık bir yaya grubu var. Otonom araçtaki yapay zekâ, hangi tarafa yönelmelidir? Kalabalığa mı yoksa tek başına duran çocuğa mı? Kemiyeti az olana göre bir karar verebilirsiniz. Peki ya o sizin çocuğunuzsa... Kalabalık bir kitleye direksiyonu otomatik olarak kırsın derseniz de o zaman eş ve dostunuzun orada olduğunu düşündüğünüzde kararlar değişmez mi?

Otonom araçlar için geliştirilen yapay zekâ sistemleri, bir kaza ânında kimin hayatını koruyacağına nasıl karar veriyor? Bu algoritmalara göre araçtaki yolcu mu yoksa yoldaki yaya mı daha kıymetlidir? Belki de bu kararı verirken sistemin sahip olduğu veri setleri, ahlakî ölçütlerimizi bile aşan sonuçlar doğurabilir. Bazı büyük teknoloji firmaları, geliştirdikleri araçlara "öncelikle sahibini koru" talimatını yüklemeye başladılar bile. Ancak bu talimatın altında yatan ahlakî sorumluluklar nelerdir? Hatanın sorumlusu kim olacaktır: yazılımcısı mı yoksa algoritmanın kendisi mi?

Yapay zekânın, hakların izdiham ettiği bu gibi durumlarda nasıl karar vereceği ise hâlâ belirsizdir. Fakat şu nettir ki, İslam ahkâmına göre masum her insanın canı koruma altındadır ve hiçbir hayat bir diğerinden daha değersiz değildir.[5] Araştırmalarım ve sorgulamalarım çerçevesinde -tamamen şahsi tavsiyem şudur ki-,

3. 41/Fussilet, 34
4. Tirmizi, 1987

5. "Bundan dolayı, İsrailoğullarına (şöyle) yazdık: Kim bir nefsi başka bir nefse ya da yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olmaksızın öldürürse, bütün insanlığı öldürmüş gibi olur. Kim de (meşru bir sebep olmadığı için öldürmeyi terk ederek) onu ihya ederse, bütün insanlığı ihya etmiş gibi olur. Andolsun ki, resûllerimiz apaçık delillerle onlara geldi. Bundan sonra onların birçoğu, bunun ardından yeryüzünde taşkınlık etmektelerdir." (5/Mâide, 32)

bu konuda evrensel hukuki bir çerçeve netleşmeden full-otonom sürüş modunu kullanmamak, iradeyi kişinin üstlenmesi en mutedil olanıdır… Allah en doğrusunu bilir.

İşte bu gibi sorular, yapay zekânın yalnızca işlevsel bir araç olmadığını, insan hayatını doğrudan etkileyen kritik bir sorumluluk taşıdığını ortaya koymaktadır. Öyleyse teknoloji, bizim ahlakî pusulamızla yönlendirilmezse ortaya büyük toplumsal sorunlar çıkacaktır. Unutulmamalıdır ki yapay zekâ için her şey yalnızca bir algoritmadan ibarettir. Bizlerin bile karar vermekte zorlandığı durumlar karşısında, ahlaki bilinci olmayan bir makine nasıl doğruyu bulacak?

Yapay zekâyla üretilen sanatlar

Bir başka örnekse, namıdiğer ressam zekâ. Yani resim üretebilen yapay zekâ destekli uygulamalar. Bu yapay zekâ modelleri, sizin girdiğiniz cümlelerden istediğiniz resmi bir dakikanın altında ve çok yüksek kalitede üretebiliyor. Gerçek fotoğraf makinesi kalitesinde çekilmiş doğa resminden tutun da kara kalem natürmort çizimine kadar… Dilediğiniz şekilde size çizimler yapabiliyor ve bunları bir ressamın fırçasından ayırt etmek neredeyse imkânsız.

Etik konusunu ele alanların en çok altını çizdikleri bölüm şudur: Bu eserin gerçek sahibi kimdir? Yapay zekâ mı yoksa resmi birkaç cümleyle üreten kişi mi? Peki eğer yapay zekâ ürettiği resimleri, sanatçıların emek verdiği çizimlerden ders alarak ve insanların şahsi/özel resimlerine bakarak üretti̇yorsa o zaman özel ve tüzel kişiliklerden müsaade alındı mı?

Bugün birçok yapay zekâ uygulaması, sosyal medya gibi platformlardan topladığı verilerle bu eserleri üretiyor. Yani sanatçılar ve özellikle sosyal medya kullanıcıları farkında olmadan, dolaylı olarak, yapay zekâya öğretmenlik yaptı/yapıyor.

Yıllardır sosyal medya baronlarının neden uygulamaları "ücretsiz" ikram ettilerini de tekrar hatırlamış olduk: kurumsal ya da kişisel verilerimize erişme isteği. Zaten uygulamaları indirdiğimizde şartları okumuş ve kabul etmiştik/ettirilmiştik değil mi? Öyleyse yapay zekânın ürettiği/üreteceği herhangi bir resimde; sosyal medyada paylaştığımız bize ya da çocuklarımıza benzer resimlerinin üretilmiş olmasına da şaşırmamalıyız…

İslamofobik yapay zekâ

Yapay zekâ modellerinin yanlış ya da yanlı verilerle eğitildiğinde İslamofobik içerikler ürettiğine ve İslam'daki temel bazı kavramların çarpıtıldığına tanıklık ediyoruz. Yapay zekâ, beslendiği veri setlerine dayanarak öğrendiği bilgileri işler ve sonuçlar üretir. Eğer bu veri setleri, önyargılarla, eksik ya da yanlış bilgilerle doluysa, yapay zekâ da bu veriler ışığında yanıltıcı içerikler sunacaktır. Maalesef, İslam hakkında doğru ve kapsamlı bilgi içermeyen veri kaynaklarıyla eğitilen yapay zekâ sistemleri, İslamofobi'yi besleyen içeriklerin üretimine yol açmıştır.

Örneğin, "cihad" kavramı sıkça saldırganlık ya da terörizmle ilişkilendiriliyor. Oysa İslam'da cihad, Allah yolunda mücadeleyi ifade eder ve salt fiilî mücadelenin ötesinde evvela nefisle mücadele etmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak gibi pek çok yönü olan geniş bir kavramdır. Ancak yanlış verilerle beslenen yapay zekâlar, bu kavramı sadece savaş ve şiddetle ilişkilendirip, Müslimleri haksız bir şekilde radikal ve saldırgan olarak gösteren içerikler üretebiliyor. Bu durum, halkın yanlış bilgilendirilmesine ve Müslimler hakkındaki önyargıların güçlenmesine sebep oluyor. İşte bu yüzden, yapay zekâ sistemlerinin doğru kaynaklarla eğitilmesi ve İslam'ın gerçek öğretilerini adil bir şekilde yansıtması büyük önem taşımaktadır.

Özellikle, tam da bu noktada, yapay zekânın etik dinamiklerinin belirlenmesinde İslam'ın evrensel ahlak ve adalet prensiplerinin de göz ardı edilmemesi gerektiği aşikârdır. Zira İslam, tüm insanlık için rahmet ve merhameti esas alan bir din olarak; adalet, doğruluk, insana saygı gibi evrensel değerlere vurgu yapar. Yapay zekâya bu değerlerin yüklenmesi, hem Müslimleri hedef alan yanlış algıların önüne geçilmesinde hem de yapay zekânın adil ve tarafsız kararlar vermesinde katkı sunacaktır. Etik ilkelerin oluşturulmasında İslam'ın kulluğa ve adalete dayalı yaklaşımının da mutlaka dâhil edilmesi, yapay zekânın insanlığa daha sağlıklı ve adil hizmet etmesini sağlayacaktır.

Ahlak, teknolojinin sınırı olmalıdır

Yapay zekâ teknolojisinin ahlakî sınırlarını çizmek, dijital toplumun en büyük konularından birisi olmalıdır. Yapay zekânın insanlığın yararına çalışması için ahlakî bir pusulaya ihtiyaç duyduğumuz ise izahtan varestedir. Aksi takdirde, bu teknoloji yalnızca bir araç değil; aynı zamanda insanların üzerinde baskı kuran bir mekanizma hâline gelebilir. Kullanıldıkça güçlenen…

Yapay zekâ, bizlere hem büyük bir nimet hem de ciddi bir sorumluluk olarak verilmiştir. Öyleyse bu teknolojiyi kullanırken fıtrata dönmeyi merkeze almalı, onu daha adil ve daha ahlâki değerlere sahip bir dünya için eğitmeliyiz. Evrensel hukuku ve ahlaki değerleri çiğnemesine asla müsaade etmemeliyiz. Rabbimiz bizleri bu sorumluluğu hakkıyla yerine getirenlerden eylesin.

Davamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd etmektir.

ARAP LUGATINDA SEMÂ' İLE KIYASIN TEARUZU

Enes DOĞAN

(İbni Cinnî'nin El-Hesâis'i Özelinde)

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun...

Kur'ân, semâ'dır. Kıyas ise Arap dil kuralıdır. Kur'ân'da bir kullanım veya kıraat kıyasa, yani sonradan belirlenmiş Arap dili kurallarına uyumlu olmazsa nasıl hareket edilmesi gerektiği önemlidir. Bu durumda izlenmesi gereken metodu İbni Cinnî'nin[1] El-Hesâis eserinde söylediklerini esas alarak anlatacağız, inşallah.

Zamanın ilerlemesi ve toplumların gelişmesiyle dilde yenilik ihtiyacı kıyas yardımıyla karşılanmış olur.

Semâ' Ne Demektir?[2]

Lugatta:

Semâ' s-m-a kökünden türemiştir. Kulakla bir şeyi duymak demektir. Bu kelime hem insanın duyması hem de kulak uzvuna sahip diğer canlıların duyması için kullanılabilir.[3]

Lugat İlmindeki Istılahta:

Lugat ilminde "semâ'" denildiğinde, "sahih bir nakille gelen fasih Arap kelamı"[4] kastedilir.

Bu tanıma göre semâ'ın iki şartı vardır:

– Arap kelamının fasih olması veya fesahat açısından güvenilir birinden olması gerekir. Aslen Arap olmayan ve fasih Arap lugatı üzere yetişmeyenlerin sözleri semâ' olmaz.

– Sahih bir nakille gelmesi gerekir.

Arap kelamının gelişi nesilden nesile duyarak olduğu için buna semâ' denilmiştir. Semâ' yerine nakil diyenler de olmuştur. Bunun nedeni de Arap kelamının sonrakilere ulaşması öncekilerden nakletmeye dayandığı içindir.

Semâ'ın altına üç şey dâhil olur:[5]

a. Kur'ân-ı Kerim

Sahih bir nakille geldikten sonra tüm kıraat çeşitleri (mütevâtir, ahad ve şaz) semâ' kapsamındadır. Lugatta ihticac edilebilir.

1. İbn Cinnî, Yunan asıllıdır ve H 4. asrın başlarında Musul'da dünyaya gelmiştir. Yaşadığı asrın önemli dil âlimlerindendir. Hem o devrin meşhur dil âlimlerine öğrencilik etmiş hem de birçok öğrenci yetiştirmiştir. Arapça grameri ve edebiyatı hakkında birçok eser de kaleme almıştır. Bu eserlerden El-Hesâis, nahiv usulü ve felsefesine dairdir. İbn Cinnî, H 392'de Bağdat'ta vefat etmiştir. Geniş bilgi için bk. TDV İslam Ansiklopedisi, 19/397
2. bk. Teârudu's Semâ' ve'l Kıyâs fi'l Kıraât, Dirâsetun beyne'l Kurrâi ve'n Nahviyyîn, Âdil Sâlih Alâvi, Ya'kûb Ahmed Muhammed, s. 2-3
3. bk. Mekâyîsu'l Luğa, 3/102, s-m-a maddesi
4. Usûlu'n Nahv-1 Câmiatu'l Medîne, s. 63
5. bk. El-İktirâh fi Usûli'n Nahv, s. 67

b. Allah Resûlü'nün (sav) hadisleri

Lafzı Allah Resûlü'ne (sav) ait olanların semâ' ve hüccet oluşunda ittifak vardır ve bu lafızlar azdır. Allah Resûlü'nden (sav) mana yoluyla rivayet edilenlerin semâ' kapsamında olup olmayışında ihtilaf vardır.[6]

c. Nesir veya nazım şeklindeki fasih Arap kelamı

Bu hem bi'setten önce hem de bi'setten sonra lugatın bozulmaya başlamasına kadarki mühleti kendi içine alır. İster bir Müslim'den ister de kâfirden olsun fark etmez.

Semâ'ın lugat manasıyla ıstılah manası arasındaki bağ:

Lugatta semâ' çok geniştir. Istılahta ise daralmıştır. Zira Arap dili ilminde her işitilene semâ' denmez, sahih bir nakille gelen fasih Arap kelamına semâ' denir. Bu da yukarıda sıraladığımız üç şeydir.

Semâ', Arap diliyle ilgili sarf, nahiv, belagat gibi ilimlerin kaynağıdır/dayanağıdır. Fıkıh usulünde Kur'ân, Sünnet, icma ve kıyas şer'i delil sayıldığı gibi, Arap dil ilimlerinde de semâ' (Kur'ân, hadis ve fasih Arap kelamı) lugavi delildir ve en kuvvetli olanıdır.

Kıyas Ne Demektir?[7]

Lugatta:

Bir şeyi benzeriyle ele alıp hükmünü takdir etmektir.

Lugat İlmindeki Istılahta:

Aralarını toplayan bir illetle fer'i, asla ilhak etmek ve asla itibar ederek fer'i hükümlendirmektir. Başka bir deyişle menkul olmayanı (gayr-i mesmu'u), -benzer olmaları kaydıyla- Arap lugatında menkul olana (semâ'a) hamletmektir.

Kıyas, semâ' üzerinde araştırmaya dayalıdır. Sarf ve nahiv kaidelerinin ortaya çıkmasında da kıyasın yeri büyüktür. Kıyasla sabit olan kaideler ışığında Arap lugatı canlılığını korur. İçtihat imkânı kolaylaşır. Zamanın ilerlemesi ve toplumların gelişmesiyle dilde yenilik ihtiyacı kıyas yardımıyla karşılanmış olur.

Örneğin, (طِبَاعَةٌ) "matbaacılık, basım" ve (صِحَافَةٌ) "gazetecilik, basın" kelimeleri eski Araplardan duyulmuş semâ'î kelimeler değildir. Bu iki kelime semâ' ile sabit olan (تِجَارةٌ) "ticaret" veya (زِراعَةٌ) "ziraat" gibi kelimelere kıyas edilerek tespit edilmiştir. Teknolojik ilerlemeler, bu kelimelerin türetilmesini zorunlu kılmıştır.

Semâ' ile Kıyasın Tearuzu/Çakışması Ne Demekir?

Semâ' ve kıyas Arap lugatının temel delillerindendir. Bu ikisinin çakışması Fıkıh Usulünde işlenen "Delillerin çakışması/Teârudu'l edille" gibidir. Lugat ilimlerinde semâ' ile kıyasın çakışması, ikisinin birbirinden farklı bir hükmü gerekli kılması ve birbirine ihtilaf etmeleridir.

Kur'ân ilimlerinde semâ' ve kıyasın çakışması ise, sahih olan herhangi bir kıraat veya kullanım ile Arap dil kurallarının uyumlu olmamasıdır.

Semâ' ile Kıyasın Tearuzunun Çeşitleri ve Bu Durumda Takip Edilecek Yol:

İbnu'l Cinnî, semâ' ile kıyasın tearuzunu dört kısma ayırarak inceler. Şimdi başlıklar hâlinde işleyelim:

1. Çeşit: Semâ' ile kıyasın çakışması

İbnu'l Cinnî şöyle der:

(إذا تعارضا نطقت بالمسموع على ما جاء عليه ولم تقسه في غيره) "O ikisi (semâ' ve kıyas) tearuz ederse mesmu' olanı geldiği gibi nutkedersin ve başkasını ona kıyasta kullanmazsın."[8]

İbni Cinnî burada iki hüküm zikrediyor:

a. Mesmu'/Semâ' ile sabit olan, kıyasla sabit olana tercih edilir.

b. Semâ' yoluyla gelen, ama kıyasa aykırı olan kıyasa kaynak olamaz. Yani başka kelimeler kıyasa aykırı olan bu kelimelere kıyas edilemezler.

Örnek:[9]

(اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطانُ) "Şeytan, onları hâkimiyeti altına almıştır..."[10]

Ayetteki (اسْتَحْوَذَ) kelimesi kıyasa/Arap dil kaidelerine uygun değildir. Kıyas, bu kelimenin (اسْتَحَاذَ) şeklinde okunmasını gerektirir. Çünkü illet harfi müteharrik, mâ kabli sahih ve sakin bir harftir. Bu durumda harekeler birbiriyle yer değişir, (اسْتَحْوَذَ) olur. Vâv sakin, mâ kabli fetha olduğu için vâv elife kalb edilir, (اسْتَحَاذَ) olur. Ancak (اسْتَحْوَذَ) kıyasa aykırı olsa da kabul edilir, böyle okunur. Çünkü semâ' ile sabit olan, kıyasla sabit olana tercih edilir. Semâ', kıyastan daha güçlü bir delildir.

İbn Cinnî'nin dediği gibi, başka kelimeler, (اسْتَحْوَذَ) kelimesine kıyas edilip dil kurallarına aykırı okunmazlar. Örneğin, (استقام) ve (اسْتبَاع) kelimelerini (اسْتَحْوَذَ) kelimesine kıyas edip (استقْوَمَ) ve (استبْيَعَ) şeklinde okumak doğru değildir. Çünkü kıyasa aykırı olan mesmu' başka kelimeler için kıyasta kaynak olmaz.

Örnek:[11]

(يَأبَى) muzâri fiildir ve aynu'l fiili fethalıdır. Bu semâ' yoluyla sabittir:

(وَيَأْبَى اللّٰهُ اِلَّا اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ) "Allah ise nurunu tamamlamak dışında bir şey istemez."[12]

(يَأْبَى اللَّهُ وَيَدْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ) "Allah da başkasını kabul etmez, müminler de başkasına engel olurlar."[13]

6. Bu konuya özel eserler de kaleme alınmıştır. Örneğin bk. El-Hadîsu'n Nebevî fi'n Nahvi'l Arabî, Dr. Mahmûd el-Feccâl; Târîhu'l İhticâci'n Nahviyyi bi'l Hadîsi'ş Şerîf ve Kadiyyetu'l İstişhâd bi'l Lafzi ve'l Ma'nâ, Fahruddîn Kabâve
7. bk. Teârudu's Sema' ve'l Kıyâs fi'l Kıraât, Dirâsetun beyne'l Kurrâi ve'n Nahviyyiîn, s. 3; Usulu'n Nahv-1 Câmiatu'l Medîne, s. 183
8. El-Hesâis, 1/117 (Bsk. Dâru'l Kutubi'l Mısriyye, Thk. Muhammed Alî En-Neccâr)
9. El-Hesâis, 1/117
10. 58/Mücadele, 19
11. bk. Takrîbu Usûli'n Nahv, s. 19
12. 9/Tevbe, 32
13. Buhari, 5666

Ancak (يَأبَى) kelimesinin aynu'l fiilinin fethalı oluşu kıyasa aykırıdır. Çünkü lâmu'l fiili aslen 'yâ' olan mü'tel fiiller, muzâri olduğunda aynu'l fiil kesralı olmalıdır. (أوَى يأْوِي) ve (جَرى يجرِي) fiilleri gibi. Hâliyle (يَأْبَى) kelimesinde semâ' ile kıyasın çakışması vardır. Ama semâ' kıyasa tercih edilir.[14]

Örnek:[15]

Semâ'da (يَدَعُ) ve (يَذرُ) fiillerinin sadece muzâri ve emri vardır. Mazisi yoktur. Ancak bu iki fiilin mazisi kıyasen (وذر)، (ودع) şeklinde olabilir. Ancak semâ'da bunun bir karşılığı olmadığı için böyle kullanılmaz.

2. Çeşit: İsti'mali çok-yaygın olanla kıyasen kuvvetli olanın çakışması

İbni Cinnî şöyle der:

(إن شذ الشيء في الاستعمال وقوي في القياس كان استعمال ما كثر استعماله أولى وإن لم ينته قياسه إلى ما انتهى إليه استعماله.) "Bir şey isti'malde/kullanımda şaz olur, ama kıyasta kuvvetli olursa isti'mali çok olanı kullanmak en evla olandır."[16]

Örnek:[17]

(ما) nefilik için kullanılan bir harftir. (ما)'nın iki kullanımı vardır:[18]

a. İsti'mali en fazla olan kullanım: Bu Hicazlılara ait kullanımdır. Hicazlılar (ما)'yı (لَيْسَ) gibi kabul eder ve (لَيْسَ)'nin ameliyle amel ettirirler. (لَيْسَ) ise, (كان)'nin kardeşlerindendir, isim cümlesinin başına gelir ve mübtedayı kendi ismi olarak merfu', haberi kendi haberi olarak mansub yapar. Bu lugat, kullanımı yaygın ve Kur'ân'da da örnekleri bulunan bir lugattır.

Tabii, (ما)'nın bu ameli yapabilmesi için belli başlı şartların gerçeklemiş olması gerekir. Şartlar, isminin haberine takaddüm etmesi, isminin (إنْ) ez-Zaide ile bitişmemesi, haberinin (إلا) ile bitişmemesi... şeklinde sıralanır.

Örneğin, (مَا هٰذَا بَشرًا) "Bu, bir insan değildir."[19] kıraati Hicazlıların lugatına göredir. (هٰذَا) raf' mahallinde (مَا)'nın ismidir. (بَشَرًا) mansubtur, (مَا)'nın haberidir.

b. Kıyasen daha kuvvetli kullanım: Bu, Ben-i Temîm'e ait kullanımdır. Onlar ise yukarıda zikredilen şartlar gerçekleşmiş olsa da (ما)'yı amel ettirmezler. Yani onlara göre isim cümlesinin üzerinde bir etkisi yoktur. (هل) harfi gibidir. Mübteda, mübteda olarak kalır, haber de haber olarak kalır, ikisi de merfu olur.

Örneğin, Ben-i Temîm'in görüşüne göre (مَا هٰذَا بَشَرًا) ayeti, (مَا هٰذَا بَشَرٌ) şeklinde okunur. (هٰذَا) raf' mahallinde mübteda, (بَشَرٌ) haberdir, merfudur.

Bu lugatın kıyasa en uygun olmasının veçhi şudur: (ما) sadece ismin başına gelen bir harf değildir. Hem ismin hem de fiilin başına gelir. (ما زيد قائم) denilebildiği gibi, (ما يقوم زيد) diye de kullanılır. Hem isme hem de fiile gelen bir harf aslen amel etmemelidir.[20]

İbni Cinnî, isti'mali daha yaygın/kuvvetli olduğu için şartları gerçekleşen (ما)'nın amel ederek kullanılması daha evladır, demektedir.

3. Çeşit: İsti'malde yaygın ve kıyasta güçlü olan (Burada bir tearuz yoktur.)

İbni Cinnî şöyler der:

(وإذا فشا الشيء في الاستعمال وقوي في القياس فذلك ما لا غاية وراءه) "Bir şey isti'malde yaygın olduğu, kıyasen de güçlü olduğu zaman bu arkası araştırılmak üzere hedefe alınacak bir şey değildir."[21]

Örnek:[22]

– Harfi cerlerin cer etmesi

– Nasb harflerinin nasb etmesi

– Cezm harflerinin cezm etmesi

4. Çeşit: Kıyasen zayıf, isti'malde az olan lugatlar

(وأما ضعف الشيء في القياس, وقلته في الاستعمال فمرذول مطرح؛ غير أنه قد يجيء منه الشيء إلا أنه قليل) "Bir şey kıyasta zayıflığı ve isti'malde azlığı nedeniyle değersiz ve atılmış olur. Ama buna dair nakledilen çok az şeyler bulunabilir."[23]

Örnek:

Şair şöyle der:

اِضْرِبَ عنك الهموم طارقَها ... ضربَك بالسيف قَوْنَس الفرس

Şair burada (اضربَن عنك) demek istemiştir. Tevkid nûnunu hazf etmiştir. Bu hem kullanımda şazdır hem de kıyasen zayıftır.

Kıyasen zayıflığın nedeni şudur: tevkid nûnuyla amaçlanan, tahkik ve teşdittir. Hâliyle buraya itnab/sözü uzun kullanma daha yakışıktır. İcaz ve ihtisar tevkid nûnunun getirilmesiyle amaçlanana uyumsuz olur. Tıpkı (جلبب) "cilbâb giydirdi", (قردد) "katmanlı ve yüksek yer", (شملل) "hızlandı" kelimelerinde idgam yapılmaması gibi. Bu kelimelerde idğamın terk edilme nedeni, kelimelerin ifade ettikleri anlamda saklıdır. Çünkü bu kalıpta gelen kelimeler, hareketliliği, tekrarı, tane tane ilerlemeyi ifade eder. İdğamla iki harf teke düştüğünde kelimedeki fonetik yön ortadan kalkar.

14. bk. Tâcu'l Arûs, 37/10
15. bk. Takrîbu Usûli'n Nahv, s. 17
16. El-Hesâis, 1/124
17. El-Hesâis, 1/125
18. bk. Şerhu Katri'n Nedâ, İbn Hişâm el-Ensârî, s. 267 (Bsk. Muessetu'r Risâle Nâşirûn)
19. 12/Yûsuf, 31
20. bk. Şerhu İbn Akîl alâ Elfiyyeti İbni Mâlik, 1/302 (Thk. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Bsk. Dâru't Turâs)
21. El-Hesâis, 1/126
22. El-Hesâis, 1/126
23. El-Hesâis, 1/126

Not:

İbni Cinnî şöyle der:

واعلم أنك إذا أداك القياس إلى شيء ما ثم سمعت العرب قد نطقت فيه بشيء آخر على قياس غيره فدع ما كنت عليه إلى ما هم عليه. فإن سمعت من آخر مثل ما أجزته فأنت فيه مخير: تستعمل أيهما شئت. فإن صح عندك أن العرب لم تنطق بقياسك أنت كنت على ما أجمعوا عليه البتة وأعددت ما كان قياسك أداك إليه لشاعر مولد, أو لساجع, أو لضرورة؛ لأنه على قياس كلامهم.

"Bil ki kıyas seni herhangi bir şeye ulaştırırsa sonra Arapların o şey için başka bir kıyasa göre farklı bir şekilde nutkettiklerini işitirsen, kendine ait olan kıyası bırak, Arapların kıyasını al. Ancak başka Araplardan senin tasvip ettiğin/onay verdiğin kıyası duyarsan bunda muhayyersin; hangisini istersen onu kullanabilirsin. Şayet Arapların sadece sana ait olan kıyası kullanmadıkları net olursa sen de tabii ki onların icmâ ettiklerine göre yaparsın. Önceki kıyasını ise üretken bir şairin ya da sâci'in yaptığından veya zaruretten sayarsın. Çünkü bu onların kelamındaki kıyas üzerinedir." [24]

İbn Cinnî burada "kıyasla bir şeye ulaşanın sonrasında karşılaşabileceği durumları" incelemekte ve üç ayrı hüküm zikretmektedir:

a. Kişi bir kıyas yapar ve bir sonuca ulaşırsa, ama hem kıyası hem de ulaştığı netice Araplarınkinden farklı olursa kendi kıyasını ve ulaştığı neticeyi bırakır. Arapların yaptığı kıyası ve ulaştıkları neticeyi alır.

b. Kişi bir kıyas yapar ve bir sonuca ulaşırsa, Araplardan hem onun kıyasını ve ulaştığı sonucu nutkeden hem de başka bir kıyasla başka bir sonuca ulaşanlar varsa kişi muhayyerdir. İster kendi kıyası ve sonucu seçer, ister diğer kıyası ve sonucu seçer, fark etmez.

c. Kişinin kullandığı kıyas Arapların kullanageldikleri türden bir kıyas olmazsa kişinin Arapların üzerinde icma ettiği hususa tabi olması gerekir. Önceki kıyas ise şairin veya seci'li metin oluşturmaya gayret edenlerin yaptıkları gibidir. Zira onlar daha çok vezni tutturmaya gayret ederler. Onların bu durumu şiir zaruretinden ileri gelir. Çünkü önceki kıyası ancak bu kimselerin sözlerine kıyas edilebilir.

Bir Örnek

Yukarıda aktardığımız bilginin tefsirde nasıl bir karşılığının olduğunu görmek için bir örnek verelim:

(اِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَه) "Şayet söylemiş olsam elbette sen bunu bilirdin." [25]

Bu söz, Îsâ'ya (as) aittir ve bunu kıyamet koptuktan sonra söylemektedir. Söylediği söz ise dünya hayatına/geçmişe yöneliktir. Fiiller hem lafzen hem de manen mazidir. Başlarına da şart edatı olan (اِنْ) gelmiştir.

Bazı nahivciler kıyasi kurallar ışığında şöyle derler:

"Şart edatı lafzen ve manen mazi olan bir şeye dâhil olmaz. Çünkü bir şeyde şart koşulabilmesi ve ondan sonra cevabının/karşılığının verilebilmesi için henüz gerçekleşmiş olması gerekir. Bu ayette ise lafzen mazi olan (كُنْتُ) (fi'lu'ş şart) ve (عَلِمْتَ) (cevabu'ş şart) kelimelerinin başına şart edatı gelmiştir. Ancak mana olarak bu fiillerin geçmiş zaman için olduğu kabul edilemez. Bu söz Îsâ'nın (as) kıyamet koptuktan sonra geçmişe dönük olarak söylediği bir söz değil, henüz semaya kaldırılmamışken dünyada söylediği bir sözdür. Hâliyle mana 'Ben onu söylersem sen onu bilirsin' demektir. Ayet, (إن أكنْ أقولُ هذا تعلمْهُ) şeklinde takdir edilir."

Peki, böyle bir şey söylemeye gerek var mıdır? Elbette gerek yoktur. Eğer Kur'ân'da şart edatı mazi fiilin başına gelmişse bu kullanım caizdir demektir. Bu ayeti bir nahiv kuralı için böyle zorlama yorumlarla boğmak, kıyası semâ'ın önüne almak doğru değildir.

İbn Kayyim şöyle der:

"Bu, ayeti tahrif etmektir. Çünkü bu cevap Yüce Allah'ın bu hususta ona soru sormasının akabinde olmuştur. Allah (cc) ise bunu Îsâ (as) kavminin arasındayken sormamıştır. Onlar ise Îsâ'yı ve annesini, Îsâ (as) göğe yükseldikten iki yüz sene kadar sonra ilah edinmişlerdir. Sırf nahvî bir kaideye destek çıkmak için Allah'ın (cc) kelamını tahrif etmek caiz olmaz. Nahiv kurallarından bunun gibi yüz tanesini imha etmek bir ayetin tahrifinden çok daha basittir." [26]

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun...

Kaynakça:

• El-Hesâis, Ebu'l Feth Osmân ibni Cinnî, Dâru'l Kutubi'l Mısriyye, Thk. Muhammed Alî En-Neccâr, 3 Cilt, Baskı Tarihi Yok

• El-İktirâh fî Usûli'n Nahv, Es-Suyûtî, thk. Dr. Mahmûd Fellâc, Dâru'l Kalem, M 1989

• Şerhu Katri'n Nedâ, İbn Hişâm El-Ensârî, Muessesetu'r Risâle Nâşirûn, Thk. Muhammed Muhyiddîn Abdulhamîd, Nesîm Bel'îd, M 2016

• Şerhu İbn Akîl alâ Elfiyyeti İbni Mâlik, İbni Akîl el-Mısri, thk. Muhammed Muhyiddîn Abdulhamîd, Dâru't Turâs, 4 Cilt, M 1980

• Et-Teârud beyne's Semâ' ve'l Kıyâs ve Mevkifu'n Nahviyyîne minhu, Ebu Acîle Ramazan Uveyli, Beşîr Sâdık es-Sâdık, Ahme Abdulcelîl İbrâhîm, Mecelletu'l Ulûmi'l İnsâniyye ve't Tatbikiyye S 14, s. 177

• Teârudu's Semâ' ve'l Kıyâs fi'l Kıraât, Dirâsetun beyne'l Kurrâi ve'n Nahviyyîn, Âdil Sâlih Alâvi, Ya'kûb Ahmed Muhammed, Mecelletu Câmiati Tikrît li'l Ulûm, S 3

• Tâcu'l Arûs, Murtedâ ez-Zebîdî, Dâru'l Hidâye

• Takrîbu Usûli'n Nahv, İdrîs Abdurrahmân

• Bedâiu'l Fevaid, İbn Kayyim el-Cevziyye, Daru Âlemi'l Fevâid

24. El-Hesâis, 1/125
25. 5/Mâide, 116
26. Bedâiu'l Fevâid, 1/78-79 (Daru Âlemi'l Fevâid Baskısı)

RAWESTANA TEWHÎDÎ Û EXLAQ GİRTİNA Bİ NAVÊ RAB

Osman SADIKOĞLU

a. Rab Girtina Serokên Sîyasî

Di vê mijarê de karaktera sembolîk Firewn e. Lewre Firewn doza Rabbîtîyê kiribû:

فَكَذَّبَ وَعَصٰى ثُمَّ اَدْبَرَ يَسْعٰى فَحَشَرَ فَنَادٰى فَقَالَ اَنَا۬ رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى

"(Fîrewn) ew derewand û serî hilda. Paşê pişta xwe vegerand û (ji bo qedandina daweta tewhîdê) li ber xwe da. Piştre (peyrevên xwe) civand û gazî kir. Got: "Ez Rabbê we yê herî berz/bilind im!"[1]

Doza Firewn ya Rabbîtîyê ne di maneya xuliqandinê de bû. Lewre wî jî û peyrevên wî jî baş zanîbûn ku ew hemû jî mexluq in û evdên xuliqandî ne. Lê Firewn bi vê gotina xwe hakimîyet û serwerîyê îlan dikir.

Bala xwe bidin, di mijara îman anîna sêhrbazan de jî Firewn li ser vê taybetîyê disekine. Dema ku sêhrbaz li dij Mûsa (as) têk çûn û fêm kirin ku Mûsa (as) ne sêhrbaz e, pêxember e, îman bi Allah (ac) anîn. Firewn, serê pêşî ne bi îman anîna wan hêrs dibe. Ji ber ku bê destûra wî îman anîne hêrs dibe. Lewre bi çavê Rabbîtîyê li xwe dinêre û li gorî vê têgihiştina wî ew her çi bikin hewceye ku jê destûr bistînin.

Otorîteyên sîyasî yên vê dewrê jî di vê manê de doza Rabbîtîyê dikin û di heman rewşê de ne. Hûn ê ji kî re bibin dost an hûn ê neyartîya kî bikin û hûn ê di bin sîya kîjan alayê de bijîn û hûn ê li ser çi zimanê biaxivin û hûn ê zarokên xwe çawa perwerde bikin û bazirganîya xwe li gorî kîjan qanûn û qaîdeyan bikin... Axir di her qada jiyanê de divê hûn li gorî qanûn û rêznameyên wan tevbigerin. Lê ya rast Allah (ac) evdên xwe serberdayî nehiştîye. Di hemû qadên jiyanê de nîzamek danîye.

Rawestana Tewhîdî Ya Li Dij Şirka Rubûbîyetê

Di dirêjahîya dîroka însanîyetê de kesên ku Allah (ac) ji xwe re Rab girtine û yên ku ji xeynî Allah (ac) hin heyînan ji bo xwe wek Rab girtine herûdaîm hebûne û wê hebin jî. Bi delaleta ayetan em dikarin bibêjn ku ekserîyeta mirovan

Carînan dibe ku însan bi kerem û hîlm û merhameta Allah xwe bixwe bixapîne. Ligel ku masîyetan dike Rabbê wî rizqê wî nabire û ew bi lezgînî ceza nake. Ji insan we ye ku ev rewşa wî dê hema wiha bidome. Lê ew bi vê halê dixape.

1. 79/Naziat, 21-24

Rabbanîtî ne bitenê berpirsîyarîya alîman e, mesûlîyeta me hemûyan e. Bi alimên xwe û bi xwendekarên xwe ve ûmmeta tewhîdê bitevahî Rabbanî ye. Her yek ji me bi qasî zanîna xwe û bi qasî ilmê xwe mesûl e û mecbûre ku bibe ji Rabbanîyan.

ji xeynî Allah (ac) hin heyînan ji xwe re kirine Rab. Îro jî rewş ev e. Îro jî pirên însanan olnas û zanyarên dîn û abid û welîyan û nebîyan û lîderên sîyasî û heta qismek ji wan jî melaîketan ji xwe re wek Rab dipejirînin. Li dij vê rewşê du berpirsîyarîya kesên muwehhîd heye:

• Divê îlan bike ku Rabbê wî Allah e.

• Dîsa hewceye îlan bike ku ew heyînên ji xeynî Allah (ac) wek Rab tên girtin di heqîqetê de ne Rab in û ev karê ha batil e.

Ji bîr nekîn!

Îslam û îman, helwest bixwe ye. Îsbata rubûbîyet û ulûhîyeta ji Allah re ye. Ev jî hewcetîya bawerîya me ya lefza “لا/La” ye. Gotina “La”, tê ser maneya redkirin û helwest girtinê. Ew dînê ku tê de “La” tûne be ew dîn ne îslam e û di wê dînê de qet tu xêr tûne.

Rab, Ew E Ku Perwerde Dike

Rab, ew e ku perwerde dike û hîn dike û terbîye dike. Lewre yê ku însan xuliqandîye ew e. Rêbaza perwerdeya herî munasib ya li gorî fitreta însan ew dizane. Rab, pergala perwerdeyê bi wasiteya rasûlan daxistîye. Mûfredat û naveroka perwerdeya wê Qûr’ana Pîroz û metoda wê jî sünnet û sîreta Rasûlullah e (ass). Armanca vê perwerdeyê ev e ku; mirovan ji şirk û bîdet û masîyetan paqij bike û wan li ser tewhîd û sûnnet û teqwayê ava û înşa bike.

Rêyeke rêşaşîtîyê ku însan ji tewhîda rubûbîyetê averê dike yek jî ev e ku digel Rabbê aleman pergalên perwerdehîyê datînin. Ji feylesofan hetanî Firewnan û ji tevgerên mîstîk hetanî dewletên modern her yek ji wan li gorî xwe pergalên talîm û perwerdehîyê danîne. Bi vê awayê ji alîyekî ve îsyan li Rabbê aleman kirin û însan jî ji bo xwe kirin weke cerbanoka/kobaya laboratuwarê.

Exlaq Girtina Bi Navê Rab û Bûyîna Ji Rabbanîyan

Rasûlullah (ass) me dawet dike ku em bibin ji rabbanîyan. Belê, bûyîna ji rabbanîyan tê ser çi maneyê?

Rabbanî ew kes e ku dibe tabîê nîzama Rabbê aleman ya tewhîd û sûnnet ê. Yanê ew ê ku Rab nas dike û bi tiştên ku jê hîn bûye bi wan evdîtîya Rab dike û însanan jî gazî evdîtîya Rab (ac) dike.

Rabbanîtî ne bitenê berpirsîyarîya alîman e, mesûlîyeta me hemûyan e. Bi alimên xwe û bi xwendekarên xwe ve ûmmeta tewhîdê bitevahî Rabbanî ye. Her yek ji me bi qasî zanîna xwe û bi qasî ilmê xwe mesûl e û mecbûre ku bibe ji Rabbanîyan.

• Rabbanî bûn ew e ku kesê muslîm bêje “Rabbê min Allah e!” û paşê li ser heq sebat bike.

• Rabbanî bûn gihîştina rêya heq/rêya rasterast e. Ne ew e ku mirov bêgûneh be an masûmîyet an jî melekbûn e.

Kesê ku nebe ji Rabbanîyan, bi navê Rab tê xapandin! Wekî ku me got Rabbanîtî mesûlîyeta her yekî ji me ye.

Carînan dibe ku însan bi kerem û hîlm û merhameta Allah (ac) xwe bixwe bixapîne. Ligel ku masîyetan dike Rabbê wî rizqê wî nabire û ew bi lezgînî ceza nake. Ji insan we ye ku ev rewşa wî dê hema wiha bidome. Lê ew bi vê halê dixape.

Lê belê divê ku li dij rahmet û kerem û îhsana Rabbê xwe mehcûb bibe û li ber xwe bikeve û vê rewşê wek fersend binirxîne û berê xwe bide Rabbê xwe.

Dûaya Bi Navê Rab

Evdên ku herî qenc Allah (ac) nas dikin pêxember in (asm). Çi dema ku em li duayên wan dinerin em vêya dibînin: Dema ku ew berê xwe didin Allah (ac) bi navê “Rab” tewessulê wî (ac) dikin. Di Qûr’anê de bi dehan mînak hene ku di dûayan de navê “Rab” pir zêde tê bikaranîn. Em ê li ser van dûayan çend mîsalan bidin û vê beşe biqedînin:

رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا

“Rabê me! Piştî ku te em gihande hîdayetê qelbên me nexerifîne...”[2]

رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ اَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ اَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ اِمَامًا

“Rabbê me! Ji jin û zarokên me ên ku ji bo me bibin çavkanîya şahîyê/çavronahîyê û aramîyê bide me. Û me ji mutteqîyan re bike pêşeng/îmam.”[3]

رَبِّ هَبْ لِى حُكْمًا وَاَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ

“Rabbê min! Hikum/hikmet bide min û min tevlî salihan bike...”[4]

2. 3/Al-î Îmran, 8
3. 25/Furqan, 74
4. 26/Şûarâ, 83-85

رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا وَاجْنُبْن۪ي وَبَنِيَّ اَنْ نَعْبُدَ الْاَصْنَامَۜ

"Rabbê min! Vê bajarê hanê emîn/ewledar bike. Min û zarokên min ji perestîya pûtan biparêze."[5]

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذ۪ينَ سَبَقُونَا بِالْا۪يمَانِ

"Rabbê me! Me û birayên me yên berîya me îman anîne mexfîret bike..."[6]

رَبِّ اِنّ۪ي لِمَٓا اَنْزَلْتَ اِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَق۪يرٌ

"...Rabbê min! Ez hewcedarê her cureya xêrê me ku tu ji min re daxînî."[7]

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَاِسْرَافَنَا ف۪ٓي اَمْرِنَا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِر۪ينَ

"Rabbê me! Tu gûnehê me û zêdegavîyên di karên me de efû bike û lingên me sabît bigire û li hemberî vê qewmê kafir alîkarîya me bike."[8]

رَبَّنَٓا اٰمَنَّا بِمَٓا اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِد۪ينَ

"Rabê me! Tiştên ku te nazil kiriye me îmân bi wan anîye û em bûne tabiê pêxember û me ligel wan ên (ji tewhîdê re) şahid in re binivîse."[9]

Allahûmme amîn...

Dawîya Beşa (4.) Çaremîn

Dê Bidome Înşaallah...

5. 14/İbrahim, 35
6. 59/Haşr, 10
7. 28/Qasas, 24
8. 3/Al-î İmran, 147
9. 3/Al-î İmran, 8

MEŞRU VE GAYRIMEŞRU TEVESSÜL ÇEŞİTLERİ VE HÜKÜMLERİ

Kitabın Yazarı: Abdullah b. Abdulhamid El-Eserî

Yayınevi: Guraba Yayınları

Basım Tarihi: 2013

Sayfa Sayısı: 277

Ebat: 135 x 210 mm

Kitap Hakkında

Allah'a hamdolsun bir başka kitap tanıtımında sizlerle birlikteyiz. Bu hafta kitabını tanıtacağımız kişi Türkiye'de daha çok "Abdullah Yolcu" olarak bilinen Abdullah ibni Abdulhamid El-Eserî'dir. Yazarın herhangi bir kitabını inceleyen kişi kitabının tasnifinin düzgün olduğunu, gereksiz detaylara yer verilmediğini, başlıkların ve delillerin insicam içinde olduğunu fark edecektir. Tanıtımını yapacağımız bu eser de zikrettiğimiz vasıfları haizdir. Dolayısıyla avamın da kolayca anlayabileceği formattadır.

Kitabın girişinde tevessülün tanımına dair teknik bazı bilgiler verildikten sonra tevessül, meşru ve gayrimeşru olarak ikiye ayrılmıştır. Maalesef tasavvuf ehli, âdeti gereği, kişiyi Allah'a yaklaştıran ve kulluk derecesini yükselten böyle bir amelin dahi niteliğini değiştirip kişinin inancına zarar verecek bir şekle yoğurmuştur. Kitabımız da meseleyi hakkıyla ele alıp hakikatini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Kitabımız meşru tevessüle dair üç örnek vermiştir:

1. Güzel isimleri ve yüce sıfatları ile Allah'a tevessül etmek.

2. Salih amellerle Allah'a tevessül etmek.

3. Salih insanların duasıyla Allah'a tevessül etmek.

Aynı şekilde gayrimeşru tevessüle de üç örnek vermiştir:

1. Şahısların makamıyla Allah'a tevessül etmek.

2. Peygamberlerin, velilerin ve salihlerin zatlarıyla tevessül etmek.

3. Velilerin ruhları için kurban kesmek ve kabirlerin etrafında dönmek/tavaf yapmak suretiyle tevessül etmek.

Bu örneklerden sonra gayrimeşru tevessülün şirk ve bidat olan boyutları açıklanmıştır. Yazar, sadece hükme değinmekle yetinmeyip ilerleyen sayfalarda bu hatalara düşülme sebeplerini de ele alır. Neticede bir sorunu çözmek için problemin sebebine inmek şarttır. Sebepleri şöyle sıralamıştır:

1. Çirkin taklit.

2. Ayet ve hadislerin bir kısmını alıp bir kısmını terk etmek.

3. Zayıf ve uydurma olan hadis ve rivayetlerle amel etmek.

Bu eseri kıymetli kılan unsurlardan biri de tevessülün meşruiyetine dair öne sürülen tüm delillerin incelenmiş olmasıdır. Öne sürülen bu delilleri teknik olarak incelemiş, neticede bu hadislerin çoğunun uydurma ve zayıf olduğu veya sahih olanlarının da yanlış yorumlandığı kanaatine varmıştır.

El-Eserî, mulahhas sadedinde kaleme aldığı eserinde muradına ulaşmış ve daha geniş çalışma yapmak isteyenlere tevessül ile alakalı kaleme alınan 25 kitap tavsiyesinde bulunmuştur.

Bizler de yazarın duasıyla sizlere veda ediyoruz:

"Allah'ım! Bu kitabı; yazan, okuyan, dinleyen ve yayınlayan için faydalı kıl."

Sürpriz etkinlikler, motive edici ödüller ve çok daha fazlasıyla gerçekleşen

El-Esmau'l Husna

etkinlik videomuz çok yakında

Tevhid Dersleri

Youtube kanalında!

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!"
(39/ZUMER, 17)

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD MEALİ

ISSN 2148-4635
9 772148 463504